CAMERA DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE DIN BUCUREȘTI

HANURILE BUCUREȘTENE

DE

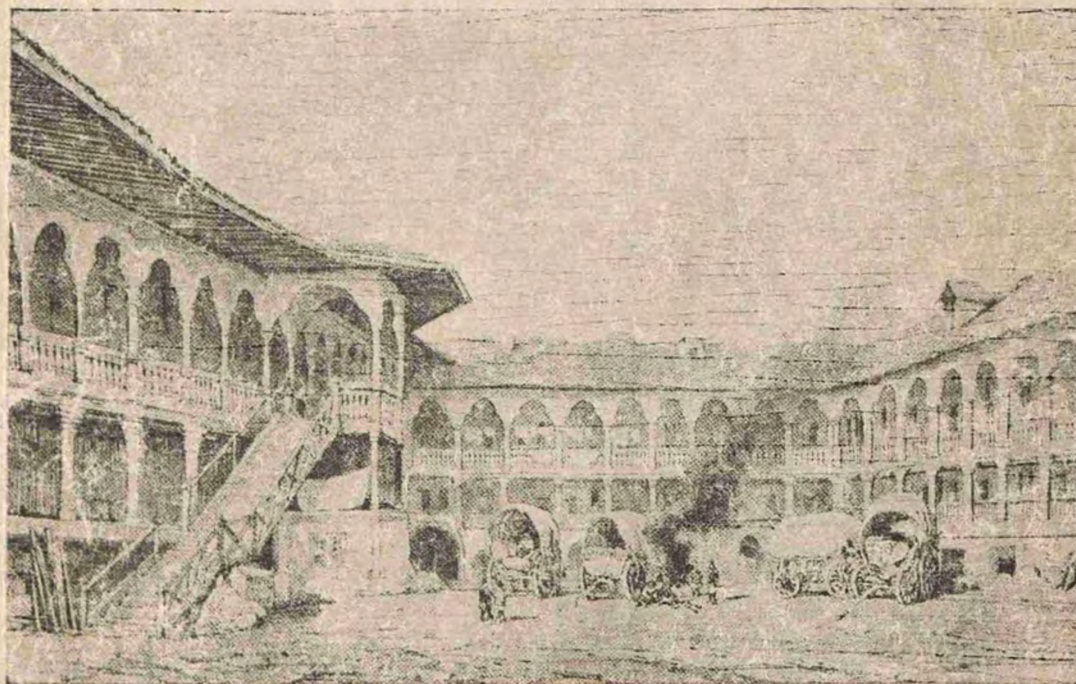
PROF. GEORGE POTRA

DOCTOR IN LITERE

Diplomat al Școalei Superioare de Arhivistică și Paleografie

Consilier tehnic al Camerei de Comerț și Industrie

din București

Hanul Manuc, la 1841.

1943

„TIPARUL ROMÂNESC" S. A. R.

București

CAMERA DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE DIN BUCUREȘTI

HANURILE BUCUREȘTENE

DE

PROF. GEORGE POTRA

Doctor în Litere
Diplomat al Școalei Superioare de Arhivistică și Paleografie
Consilier tehnic al Camerei de Comerț și Industrie
din București

1943
„TIPARUL ROMÂNESC" S. A. R.
București

HANURILE BUCUREŞTENE

Hanurile erau nişte construcţiuni mari, de lemn la început, care serveau ca depozite pentru mărfurile neguţătorilor şi ca locuinţe pentru cei veniţi din altă parte. Mai târziu, aproape toate hanurile, aveau înfăţişarea următoare : la mijloc o curte mare împrejmuită de jur împrejur de ziduri înalte şi groase ce serveau pentru apărarea hanului. Aveau numai o singură intrare şi ieşire care în timpul nopţii era închisă printr'o mare uşă de stejar, ferecată, ca să opuie o cât mai mare rezistenţă în caz de primejdie.

Căutând originea cuvântului han [1]) găsim că el este un cuvânt împrumutat dela Turci şi înseamnă birt, sau mai bine zis o casă unde călătorii găsesc găzduire şi mâncare în schimbul unei plăţi oarecare. Hanurile au o origine veche şi mai toate oraşele din ţările balcanice erau pline cu astfel de clădiri care însemnau adevărate centre comerciale. In special, coasta Mării Negre, care era stăpânită mai demult de Genovezi şi Veneţieni avea nenumărate hanuri. La noi în ţară, după mărturia lui Del Chiaro, secretarul domnitorului Constantin Brâncoveanu, — „hanul e un loc înconjurat cu ziduri, făcut după modelul marilor mănăstiri catolice, iar împrejur sunt dugheni boltite, de apărare contra focului şi ţinute de negustori creştini sau turci, cari plătesc o chirie lunară intendentului, care are şi însărcinarea să încuie, seara, porţile hanului pentru siguranţa mărfurilor". [2]).

După cum vedem, din punct de vedere al arhitecturii Del Chiaro aseamănă construcţia hanurilor cu a marilor mănăstiri catolice, desigur din Italia, tot aşa cum va aminti mai târziu un scriitor german [3]).

Din punct de vedere al importanţei lor negustoreşti, D. Berindei [4]) le numeşe adevărate fortăreţe ale comerţului; dar în acelaş timp hanurile erau şi fortăreţe, în înţelesul propriu al cuvântului unde, în timp de nenorociri, incendii, inundaţii şi mai ales încălcări din partea duşmanilor, oamenii găseau un adăpost destul de sigur. In asemenea împrejurări, zidurile cele puternice serveau de citadelă care nu se da bătută uşor. Pentru exemplificare amintesc următoarele; In Septemvrie 1716, pe vremea când domnitorul Mavrocordat a fugit din

---

Articolele semnate nu angajează instituţia, ci numai pe autorii lor.

1) Frédéric Damé, *Bucarest en 1906, Socec* & C-ie Editeurs, 1907, p. 57 nota.

2) Anton-Maria del Chiaro: *Revoluţiile Valahiei,* (Traducere de S. Cristian şi o introducere de N. Iorga). Ed. Viaţa Românească, Iaşi, 1929, p. 9.

3) Iohan Cristian Engel, *Geschichte der Wallachei,* Halle, 1804, p. 327.

4) D. Berindei, *Bucurescii.* (Revista Română, Bucureşti, 1861, p. 350).

București, locuitorii orașului și-au „părăsit casele de frica sosirii tătarilor, căutând adăpost în hanul lui Șerban Vodă, în cel al Sf. Gheorghe și în mănăstirea Cotrocenilor" [5]). Iar în 1806, cu ocazia intrării Rușilor în București, în hanul Radu Vodă se stabiliseră 300 Dalmatini din Cattaro cu gândul ca alături de trei tunuri care le aveau, să reziste Turcilor [6]).

La noi în principate și mai cu seamă în București, negustorii, boerii și chiar domnitorul de multe ori, ascundeau în pivnițele întunecoase ale hanurilor, mărfurile și lucrurile lor cele mai bune. In asemenea momente grele pivnițele erau locurile cele mai sigure unde se ascundeau: documente, bani și tot felul de lucruri prețioase.

In București, domnitorii au început să construiască hanuri chiar din secolul XVII-lea. Exemplul lor a fost imitat de boeri, iar după aceștia au construit negustorii cei bogați și călugării care aveau în stăpânire mânăstirile și bisericile.

Hanurile erau de trei categorii: a) **hanuri de rangul întâi**; b) **hanuri de rangul al doilea**; c) **hanuri de rangul al treilea.**

Primele, numite și marile hanuri, erau construite de domnitori și se deosebiau de celelalte că erau mai mari, mai frumoase și aveau în plus, câte o biserică în mijlocul curții. Aceste hanuri erau făcute pentru a procura venituri cât mai mari bisericilor și mănăstirilor zidite sau susținute de domnitori.

Celelalte, de rangul al doilea, erau ale boierilor și neguțătorilor și nu aveau biserici ci numai prăvălii de jur împrejurul unei curți destul de mari. La începutul lor toate hanurile aveau prăvăliile cu fața spre interiorul curții, și numai târziu, în primele decenii ale secolului al XIX-lea, acestor prăvălii li s'a făcut față înspre uliță.

Hanurile de rangul al treilea, pe care le mai numim și mărginașe, după locul așezării, erau un fel de cârciumi mari cu câteva camere curate în care se găsea puțin mobilier și lângă ele o sală destul de întinsă în care dormeau, pe paturi de lemn acoperite numai cu rogojini, țăranii și oamenii nevoiași.

In aceste hanuri, foarte simple și arareori construite din zid, ce se găseau spre marginea orașului sau pe șoselele mari de pătrundere în Capitală, trăgeau țăranii care veneau cu diferite mărfuri pentru desfacere. Acolo, găseau de-ale mâncării cu preț foarte convenabil; caii și vitele de povară erau adăpostite subt șoproane, iar căruțele rămâneau în mjlocul curții, care, la unele hanuri, ajungeau să aibă o întindere de 2000—3000 metri pătrați.

Amintesc că pe Șoseaua Ștefan cel Mare, Șoseaua Pantelimon, Șoseaua Mihai Bravul și Strada Gura Oborului, actualmente B-dul Mărăști, se găseau numeroase hanuri de acestea. Dintre ele menționez următoarele care mi-au rămas în memorie din timpul copilăriei: **hanul lui Voica** pe locul unde se află azi un depozit de benzină pe B-dul Ferdinand între Șoseaua Mihai Bravu și Str. Obedenaru; **hanul lui Oncescu** pe Str. Gura Oborului, dincolo de Școala Principele Ferdinand; **hanul lui Beașcă** lângă fosta pompă de apă care se găsea la întretăerea Șoselei Pantelimon și Strada Gura-Oborului, pe partea stângă; **hanul lui Răducanu** pe Șoseaua Pantelimon peste drum de cel amintit mai sus. Și mult mai încolo, tot pe Șoseaua Pantelimon, chiar la marginea orașului de acum un sfert de veac, în locul de

5) Anton Maria del Chiaro, l. c. p. 138.

6) N. Iorga, *Istoria Românilor*, București, 1939, p. 201.

Piața Sf. Gheorghe, în 1925.

Centrul comercial al Bucureștilor de altădată, împrejurul căruia se afla o bună parte din hanurile amintite în acest studiu. In fund se vede biserica Sf. Gheorghe-Nou și tramvaiul cu cai, iar în mijlocul piaței, «Lupoaica».

(*Fotografie din colecția George Potra*)

unde începea drumul care merge spre comuna Fundenii-Doamnei și Dobroești, se afla vestitul han **„la Cimpoeru"**.

Toate acestea sunt azi de domeniul amintirii și dacă totuși mai există unele hanuri mici pe șoselele ce ies din oraș ele nu au nicio importanță pentru istoria Bucureștilor. Importanța acestor hanuri periferice, a constat numai în micile afaceri care se făceau în cuprinsul lor.

Dar, tot printre hanurile de categoria treia, trebuesc amintite cele câteva **făgădăuri** [7]) care se găseau în București, până în primii ani ai secolului nostru. Unul dintre acestea, care s'a bucurat de multă trecere, era situat pe locul unde se întretaie strada Romană cu strada Vasile Lascăr.

Socot deasemenea, că, mai de mult, în jurul următoarelor fântâni cu apă de băut: **Fântâna boului, Puțul cu zale, Puțul de piatră, Puțul cu plopi, Puțul lui Crăciun**, se aflau, dacă nu chiar hanuri, în mod sigur, locuri de popas.

Revenind la hanurile de categoria doua amintesc că ele aveau în fața zidurilor boltite, adică spre interiorul curții, care era destul de mare : depozite, prăvălii și locuințe.

Depozitele se aflau în partea de jos a hanului, în niște pivnițe adânci și întunecoase; deasupra se aflau prăvăliile cu tot soiul de mărfuri, iar locuințele, camerile de dormit se aflau la etaj și dădeau cu ușile și ferestrele într'un parmalâc — balcon — care se prelungea pe toate laturile hanului. La acest parmalâc acoperit cu streașina hanului pentru fi ferit de ploaie și zăpadă, se putea urca pe o scară de lemn care de multe ori era foarte frumoasă.

Ca exemplu de han de rangul al doilea se poate vedea și astăzi, bine înțeles după foarte multe restaurări și modificări, — hotelul Dacia — fostul han Manuc. Acesta are și astăzi o parte din caracteristicile amintite mai sus: curte interioară, parmalâc, scară de lemn spre cheiul Dâmboviței (str. Halelor), iar celelalte spre str. Căldărari și Piața Sf. Anton (str. Carol).

In ceea ce privește construcția și felul vechilor hanuri, cum ar fi de exemplu hanul Șerban Vodă, G. Ionnescu-Gion spune că, ele cuprindeau în primul rând un teren destul de mare înconjurat de toate părțile cu ziduri groase și înalte ca de cetate. Intr'aceste ziduri, acolo unde ulița era mai vie sau, cum ziceau bătrânii neguțători bucureșteni, unde era **bătaia târgului** se aflau clădite prăvălii cu o ușă puternică de stejar, acoperite cu table de fier și cu una sau două ferestre mici și armate cu drugi groși de fer. De multe ori ferestrele lipseau cu desăvârșire.

Deasupra prăvăliei, zid înalt cu câte o ferestruie abia vizibilă ca un ochiu de pod. Prăvălii de felul acesta erau multe în zidurile hanului, pe dinafară. Pe una din laturile patratului sau dreptunghiului ce forma zidul înconjurător era poarta cea mare, pe unde se intra în întinsa curte a hanului. Această poartă era ca de cetate, în stare de a înfrunta până și loviturile ghiulelelor de tun.

Inlăuntru, la spatele tuturor prăvăliilor, era un pălimar format din arcade sprijinite pe coloane. Fiecare prăvălie avea o ușă pe acest pălimar. După (de pe) el suiau două sau mai multe scări la catul întâiu, tot cu pălimar superpus (suprapus) celui de jos, se aflau odăi, chilii și mai cu seamă magazii-bolte, cu mărfuri în depozit;

7) Frédéric Damé, l. c. p. 61.

toate aveau uși groase, ferestre mici și felurite precum și ziduri tari ca de biserică".

„Zidurile hanului se continuau înalte și puternice și pe acolo pe unde nu erau clădite într'însele prăvălii și odăi. Nu era decât poarta cea mare ca eșire din curtea hanului. Poarta închisă și zăvorîtă, nu mai era cu putință să ieși afară, nici să mai intri în han.

Prin fundul curții, proptite de ziduri, erau grajdurile, cuhniele și întinse șoproane. Câte un puț sau două așezate pe lângă cuhnii și grajduri, dădeau apa trebuincioasă hanului" [8]).

Cea mai veche construcție de hanuri din București, cunoscută nouă, este aceia din 1673, prin care documentul [9]) respectiv arată că un oarecare Manole Zaraful împreună cu soția sa Maria au cumpărat un loc dela nepoții Buzicăi, în apropiere de grădina bisericei Sf. Gheorghe pe care au clădit case și **hanuri** ce se aflau între proprietatea slugerului Preda și terenul logofătului Paraschiv Bolișteanul. Casele și hanurile lui Manole Zaraful se învecinau cu grădina bisericei Sf. Gheorghe și cu locul lui Păun neguțătorul.

Despre acest han însă nu mai avem nicio însemnare, așa că, cu tot regretul, trebue să socotim ca primul han mai serios acela al lui Șerban Cantacuzino care a fost construit între 1683—1686 și, care a jucat un rol comercial foarte important așa cum se va vedea când ne vom ocupa special de el.

In trecut oamenii care poposeau la hanuri erau mulți, iar camerile puține în raport cu numărul lor, așa că mulți dintre cei cu punga mai slabă rămâneau să doarmă în curte în preajma unui foc care ardea toată noaptea și care, câte odată se întindea și la partea de lemn a hanului prefăcând-o în cenușă.

O bună parte dintre călătorii care poposeau în hanuri erau străini, în trecere prin țara noastră, sau așezați aici pentru un timp mai îndelungat, în raport cu afacerile ce aveau de făcut. Și, probabil că aceștia care purtau asupra lor mărfuri prețioase și sume de bani au suferit pierderi de nenumărate ori, în diferite hanuri unde poposeau, iar faptul (reclamația) ajungea, prin intermediul consulatelor, până la cunoștința Domnitorului care, desigur, lua măsurile cuvenite dela caz la caz. Și tot pentru acest motiv, la începutul secolului al XIX-lea, Caragea Vodă (1812—1818), într'un anteproect de legiuire, prevedea următoarele în ceea ce privea găsduirea străinilor în hanuri :

Cap. VI. Art. 3. — „Hangiii primind pe străini în hanurile lor sunt datori să-i îngrijească și să-i păzească, pe ei și lucrurile lor, cât le stă în putință, fiindcă meseria lor implică tacit aceasta și străinii de aceia se duc în hanurile lor.

Art. 4. —Străinul dând sau arătând lucrurile sale, fie hangiului, fie soției lui, fie slugii lui, ori ce ar suferi ele, răspunde hangiul afară numai dacă dovedește că paguba nu se datorește nebăgării de seamă sau îngrijirii lui, ci unei astfel de întâmplări, încât el, cu toată paza și îngrijirea, nu a putut nici s'o prevadă nici s'o evite.

Art. 5. — Fie că a văzut, fie că n'a văzut hangiul lucrul străinului în hanul lui, dacă se dovedește că lucrul era într'adevăr în han și că acolo într'adevăr a suferit o pagubă, răspunde hangiul, numai dacă dovedește ca mai sus **(art. 4).**

Art. 6. — Orice pagubă directă ar pricinui hangiul sau soția lui

---

8) G. I. Ionnescu-Gion, *Istoria Bucureștilor*, București, 1899, pp. 477—478.

9) Acad. Rom. 75 — CXCVIII.

Han bucureştean construit în 1866 şi dărâmat în 1939.

Se afla pe Calea Victoriei colţ cu str. Sevastopol, alăturea cu casa Olănescu (Alexandrina Cantacuzino).

(Fotografie din colecţia George Potra)

sau copilul lui sau sluga lui sau vita lui străinului în han, răspunde hangiul.

Art. 7. — Nu pot hangii să invoace față de străini că de oarece nu le-au plătit deosebit pentru paza lucrurilor lor, nu sunt datori să răspundă de paguba lor, fiindcă străinii, plătindu-le pentru găzduire, se subînțelege că le-au plătit și pentru paza lucrurilor lor, și când nu vor să le păzească, liberi sunt să nu-i primească. De oarece trăesc din această meserie, se cuvine să fie foarte credincioși și cinstiți în exercitarea ei, spre folosul atât al lor propriu cât și al societății" [10]).

Hanurile bucureștene au avut o importanță comercială și strategică deosebită în sec. al XVII și XVIII, și chiar în prima jumătate a secolului al XIX-lea; desele incendii însă, și cutremurele le-au slăbit tăria zidurilor, iar dușmanii care își găseau cale de bătut în toate părțile țării noastre le-au dus, încetul cu încetul, la ruină. Rolul lor în trecut a fost destul de mare, nu-l putem cunoaște însă, în amănunte, deoarece documentele sunt foarte puține, majoritatea lor fiind distruse de vitregia vremurilor. Acest fapt se va vedea când vom aminti de fiecare han în parte, deocamdată însă pomenim mărturiile diferiților străini care au stat la noi în țară, mai multă vreme, sau au fost numai în trecere.

La începutul secolului XVIII, **del Chiaro** spune că, „două hanuri mari și frumoase sunt demne de văzut în București. Primul han poartă numele fondatorului Șerban Vodă, iar veniturile sale sunt dăruite mănăstirii Cotrocenilor zidită de acelaș ctitor, la o milă și jumătate de București. Al doilea e hanul Sf. Gheorghe zidit de principele Brâncoveanu, având la mijloc o foarte frumoasă biserică, purtând acelaș nume, iar veniturile hanului sunt dăruite Patriarhiei din Erusalim" [11]).

L. Kreuchely [12]) agenul Prusiei la București, în 1822, spune că erau pe vremea aceia în Capitală, șapte hanuri mari fără biserici : hanul Filipescu, hanul Golescu, hanul Manuc, hanul Papazoglu, hanul Constantin Vodă, hanul Zamfir și hanul Gabroveni. In afară de aceste hanuri mari erau 28—30 mai mici, cu importanță mult mai redusă decât cele de mai sus.

In timpul războiului ruso-turc din 1828—1829, **Hugot** raportează lui **Laférronnays** că printre măsurile pe care le-a avut de îndeplinit generalul „Geltouchin" a fost și aceia de a evacua în trei zile, trei dintre cele mai mari hanuri din București în care se găseau așezate câte 250—300 familii de negustori și meseriași. Evacuarea s'a făcut pentru a se creia noui spitale militare, iar ordinul a fost executat prompt, militărește, încât unii dintre locuitori n'au avut timp nici să-și adune și împacheteze mărfurile și lucrurile ce le aveau. Totul a fost aruncat pe ferestre, iar cei goniți, în special femei și copii, au rătăcit prin mahalalele orașului și chiar prin împrejurimi, în frig și mizerie, ducându-și puținul avut în coșuri de nuele [13]).

Scriitorul german **W. Derblich** amintește la 1859, că din vechile

---

10) Constantin C. Giurescu, *Legiurea lui Caragea*, un anteproiect necunoscut. (Bul. Com. Ist. a Rom. vol. 3, București 1924, pp. 70—71).

11) Antonio-Maria del Chiaro, l. c. p. 9.

12) Const. Moisil, *Bucureștii-Vechi* (Rev. *„Boabe de grâu"*) 1933, p. 419 ; N. Iorga, *Istoria Românilor*, București, 1939, p. 234.

13) Hurmuzachi, XVII, p. 149—150.

hanuri bucureştene n'au mai rămas decât următoarele : hanul Şerban Vodă, hanul Golescu, hanul Manuc, hanul Zlătari. hanul Zamfir şi hanul Gabroveni. El spune că în fiecare han sunt prăvălii boltite unde se depozitează tot felul de mărfuri, — camere strâmte şi foarte murdare, închiriate de obiceiu pe o săpămână sau o lună. Hanurile sunt adevărate bazare orientale cu tot felul de mărfuri şi lume pestriţă şi în oricare din ele nu lipsesc cafenelele, tutungeriile şi cârciumile [14]).

In urma acestei mici introduceri îmi voiu permite a aminti în ordine alfabetică, pentru a fi mai uşor de urmărit, toate hanurile cunoscute din Bucureşti. Pentru unele hanuri. deocamdată, avem informaţii foarte reduse, iar despre altele numai numele pomenit, sperăm însă că timpul şi împrejurările ne vor da posibilitatea, nouă, sau altora, a le întregi.

HANUL BĂLĂCEANU.

Se afla între hanul Chiriţă şi hanul Filaret-Colţea. Documentar nu e amintit nicăeri ; existenţa lui s'a păstrat numai în tradiţia orală [15]).

HANUL LUI BĂLTĂREŢU.

A fost construit de marele negustor dela sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de al XIX-lea, Ştefan Băltăreţu, în apropierea hanului Zamfir [16]) din mahalaua Şelari.

HANUL BEILICULUI.

După cum îl arată şi numele, acest han se afla pe Podul Beilicului (Calea Şerban Vodă) actuala Piaţă a Natiunii şi probabil să fi fost o clădire destul de arătoasă şi bine mobilată, deoarece, în ea erau găzduiţi înalţii demnitari ai Porţii (Turciei) care veneau la Bucureşti pentru strângerea oieritului necesar aprovizionării imperiului otoman.

HANUL BOSEL.

Acest han se afla pe Podul Mogoşoaei (Calea Victoriei) peste drum de Palatul Telefoanelor, în locul căruia se găseşte magazinul Djabourov, şi fusese înfiinţat spre sfârşitul primei jumătăţi a secolului al XIX-lea, de germanul, de curând stabilit în ţară, Frederich **Bosel.**

Intr'una din prăvăliile lui, la 1846, democratul boier C. A. Rosetti, care avea ambiţia „să ridice clasa negusorească la un nivel superior pe care îl cerea o burghezie bine organizată" [16 a]) deschisese un magazin în care avea tot felul de mărfuri străine şi în special şampanie şi vinuri franceze mult căutate de boierimea de atunci.

In sălile dela etaj, Bosel, proprietarul hanului, organiza şi ţinea

14) W. Derblich, *Land und Leute der Moldau und Wallachei*, Praga, 1859, p. 129 şi N. Iorga, *Istoria Românilor prin călători*. Ed. II, vol. IV. Bucureşti, 1929, pp. 48—49.

15) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 488; Frédéric Damé, l. c. p, 58.

16) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 492, 493; Frédéric Damé, l. c. p. 61.

Hanul Bosel (clădirea din față) pe podul Mogoșoaiei, la 1854.

In fund, spre stânga, se vede turnul Colței și biserica Sf. Sava.

(*Colecția George Potra*)

numeroase baluri și picnicuri, iar cele din cursul carnavalului erau des amintite cetățenilor Capitalei prin afișe și ziare. Intr'unul din acestea se spune următoarele: „Subsemnatul (Frederich Bosel) are cinste să facă cunoscut înaltei nobilimi și cinstitului public că, cu înalta voie a stăpânirii, va da în cursul Carnavalului viitor, anul 1849, baluri masche de două ori pe săptămână, Dumineca și Joia, precum și mai multe picnicuri" [16 b]).

După moartea lui Bosel, clădirea veche a fost dărâmată și în locul ei s'a ridicat sediul ziarului „L'Independance Roumaine". Atunci când ziarul și-a încetat apariția, clădirea puțin transformată, și sub numele de **Sala Mozart** a ajuns locul cel mai nimerit pentru ținerea diferitelor expoziții de picturi. Mulți din pictorii consacrați de mai târziu, și-au făcu debutul în această sală și s'au bucurat de atenția și prețuirea publicului bucureștean.

Și tot în această clădire s'a instalat primul bar automat în care lumea din toate părțile orașului venea să vadă minunea și să-și satisfacă pofta unei gustări.

HANUL LUI BURNAZ

Existența acestui han ne este amintită la 1840, în mahalaua Spirii, [17]) afară din bariera orașului.

HANUL CÂMPINEANCII

Se afla pe la 1821, între hanul Filipescu și casa Castrișoaei fostă **sudită (supusă)** rusă [18]) peste drum de casele baronului Meitani (Prefectura Poliției) [19]) si nu pe locul actualului Teatru Național după cum spune d-l Grigore Ionescu [20]), doarece, pe acest teren se afla hanul Filaret-Mogoșoaia.

HANUL CAZOTI (KAZOTI, GAZOTI)

Desigur că era hanul lui Athanasie Cazoti care cumpărase renumita cârciumă „La Mișu" ce se afla peste drum de hanul Papazoglu în mahalaua Sf. Gheorghe-Vechiu [21]). Stăpânul hanului se pare că era rudenie cu Spirea Gazoti (sic) negustor și bancher renumit care isbutise în 1842, să ajungă mare serdar [22]).

In 1844, Athanasie Kazoti crae ajunsese și el serdar, ca și ruda sa, mai înainte, publică în ziarele de atunci că își vinde hanul compus din „cârciumă mare cu pivniță boltită, cu odăile ei, cu pământ **ohabnic"**, iar cei care ar dori să-l cumpere, să poftească la numitul

---

16-a) Dr. N. I. Angelescu, Camera de Comerț și de Industrie din București, - *Catalogul galeriei de tablouri* București, 1938, p. 23.

16-b) „Vestitorul Românesc" — 1848 — p. 372.

17-18) Academia Română, ms., 1632.

19) G. D. Florescu, *Alaiul* de înmormântare al lui Alexandru Nicolae Șuțu Voevod la 20 Ianuarie 1821, București, 1932, — p. 35.

20) Grigore Ionescu, *București,* ghid istoric și artistic, București 1938, p. 28.

21) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 493; Frédéric Damé, l. c. p. 59.

22) *Amintirile Colonelului Lăcusteanu* (publicate de Radu Crutzescu), București, 1935, p. 23.

proprietar ca să se învoiască [23]). Cred că această vânzare se făcea nu din cauză că treburile nu mergeau bine, ci fiindcă respectivul proprietar ajunsese la o vârstă când nu mai putea să se ocupe, deoarece un han cerea multă grijă și trudă de fiecare zi. In plus poate că ajunsese la o situație materială care-i permitea să se odihnească.

HANUL CERNICA

Pe la începutul secolului trecut, în mahalaua numită pe acea vreme a Olarilor, peste drum de biserica cu Sfinți pe Podul Târgului-de-afară (Calea Moșilor) colț cu actuala stradă Cernica, și alăturea cu consulatul Franței, se afla **Hanul m-rei Cernica** unde se desfăceau o parte din produsele mânăstirii și unde călugării și mai marii mânăstirei găseau adăpost când veneau la București. Hanul cel vechiu se ruinase cu timpul și probabil fusese dărâmat, fiindcă, în 1845, găsim unul nou dat cu arendă unui oarecare Marin Teodosiu. Acesta anunța, în acea vreme, că hanul ce-l ține în arendă „este primitor de musafiri streini, având toate trebuincioasele înlesniri, adecă: odăi gătite înbunătățirile, așternut, grajd, șopron, birt și cafenea, toate din nou curate, care poate sluji la verice (orice) treaptă din persoane, după plăcere. De aceia se face cunoscut doritorilor că prețul va fi de (pentru) un pat până la o jumătate de sfanț pe zi" [24]).

HANUL CEȘMEGIULUI

Este pomenit, în Iunie 1830, cu ocazia hotărîrii de a se pava anumite ulițe din București. Se afla în apropierea bisericii Sașilor, nu departe de biserica Donii și Podul de Pământ [25]), prin urmare în apropierea grădinei dela care luase numele.

HANUL CHIRIȚĂ

Fusese întemeiat de un oarecare negustor Chiriță și se afla în apropierea bisericei Sf. Gheorghe-Nou [26]).

HANUL CIȘMEAUA ROȘIE

HANUL COLȚII [26 bis])

Hanul Colțea, după cum s'ar părea și ar trebui să fie, a fost construit în 1715, de spătarul Mihail Cantacuzino în jurul bisericei Colțea pe care tot el o ctitorise mai înainte cu 15—20 de ani, iar acest fapt pentru a procura bisericii și celor care o slujeau, venituri din care să se întrețină.

Mihail Cantacuzino, boier de rangul celor mari, a avut prin neamul și priceperea sa, deregătorii importante și tot prin ele a putut să-și facă o avere foarte frumoasă din care, cu toată dragostea a făcut multe lucruri folositoare semenilor săi. Dintre acestea amintim

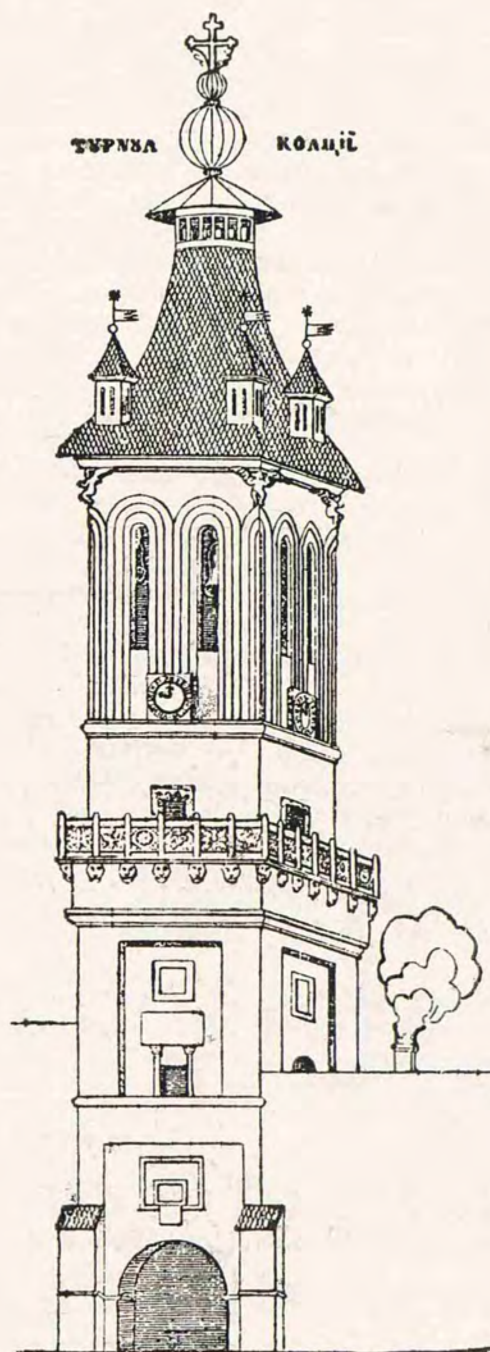
23) *„Vestitorul Românesc"* — 1844 — p. 8.

24) Idem, — 1845 — p. 208.

25) Inceputuri edilitare 1830—1832.

26) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 488; Frédéric Damé, l. c. p. 58.

26 bis) George Potra, *„Din Bucureștii de altădată"*, București, 1941, pp. 19—23.

Turnul Colței, înainte de 1802.

după un desen făcut de slugerul Nicolae Otetelișanu.

(*Reprodus în „Muzeul Național" din 1837 ; colecția prof. N. Ionescu*).

biserica Colțea, spitalul din jurul ei, și hanul, construite toate pe o serie întreagă de terenuri pe care le cumpărase ctitorul și epitropia bisericii, și în special pe locurile care aparținuseră mai înainte clucerului Colțea Doicescu [27]) și pe care acesta le dăruise mitropoliei, iar mitropolitul Antim Ivireanul, lui Mihail Cantacuzino.

I. Ionașcu, într'o recentă lucrare [28]) arată în mod documentar, că acest han, a fost construit în anul 1746, și nu în 1716, cum credea G. Ionnescu-Gion în a sa **Istorie a Bucureștilor.** Totuși nu este exclus ca hanul să fi existat și mai înainte într'o formă mai mică, cu încăperi mai puține și mai sărăcăcios construit, iar în 1746, când epitropia făcuse oarecari economii să cumpere noui terenuri vecine și să construiască unul mai mare, cu încăperi mai multe, și numeroase prăvălii la catul de jos, bine înțeles cu fața înspre curte, iar de jur împrejur să-l străjuiască cu ziduri groase.

„Hanul se găsea în unghiul format astăzi de bulevardul Colței și strada Doamnei, pe latura stângă a stradei din urmă, cum ea pornește din Bulevard" [29]).

Intr'un document din 1746, Martie 15, se arată că Radu Brezoianu împreună cu soția lui, Ilinca vând mânăstirii Colțea casele cu locul lor pentru suma de 550 taleri. „Deci trebuind dumnealor epitropilor acest loc de supt casele noastre, **ca să facă han pe dânsul, fiind aproape de hanul mânăstirii care l fac dumnealor,** dă a noastră bună voie ne-am tocmit cu dumnealor epitropii, dă le-am vândut aceste case cu tot locul cât am stăpânit și noi, și cu toate nămesteile (acareturile) ce se află în curte" [30]).

Hanul Colțea, situat în centrul orașului și nu departe de cel de a Sf. Gheorghe-Nou și Șerban-Vodă, desigur că a avut o importanță deosebită, dar documentele care ar fi putut să ne spună multe lucruri despre el, lipsesc. Chiar acelea care s'au publicat în ultima vreme, sunt destul de sărace în informații și în afară de anul întemeerii și cel al dărâmării, toate celelalte ne aduc la cunoștință numai însemnări de proprietăți vecine și o catagrafie a acelora care la anul 1836 locuiau în el, precum și drepturile pe baza cărora aceștia stăteau acolo.

Din documentele publicate de d-l I. Ionașcu, desprindem următoarele: la 1763, Septemvrie 15, în spatele hanului Colțea se afla hanul Dracii [31]) pe care G. Ionnescu-Gion îl numea hanul Dracului, neștiind însă unde să-l situeze topograficește. Zece ani mai târziu — în 1773 — Gheorghe Boltașu vinde lui Petco lumânărarul locul cu casele lui, **din fața hanului Colții** [32]).

După pitacul domnitorului Mihail Suțu din 28 Sept. 1783, în acest han și în celălalt din apropiere — Hanul lui Zamfir — puteau trage turcii capanlâi, adică aceia care veneau să adune provizii pentru armata imperiului otoman.

„Toți ceilalți turci, veniți cu alte treburi, își aveau conacul la hanul sf. Ecaterina" *).

---

27) G. D. Florescu, *Din vechiul București, 1935,* p. 138.

28) I. Ionașcu, *Documente bucureștene privitoare la proprietățile mânăstirii Colțea, București,* Fundația Regele Carol I, — 1941.

29—32) Idem, p. VIII; p. 134; p. 167—168; p. 181.

*) V. A. Urechia, l. c. vol. I, pp. 486—7; N. Bănescu, *Câteva date asupra Hanului din București.* („Ramuri" număr festiv, 1905—1929 — p. 74).

Din 1813 avem o mărturie în care ni se arată că un convoiu de care mocăneşti, care venea dela Iaşi, după trei săptămâni de mers, a poposit la hanul Colţii[33]) — „în curtea largă a prăvăliilor ce înconjurau bisericuţa Colţii, acolo unde e astăzi parcul spitalului cu acest nume"[34]).

„Viaţa de negoţ, care dedea hanului animaţia lui de fiecare zi, avea un singur duşman de temut: boala molipsitoare, ciuma sau holera. Când se ivea, adusă din cine ştie ce colţ de Levant, ea secera fulgerător vieţile, sub ochii neputincioşi ai medicilor. In scrisorile neguţătorilor din han, din primele decenii ale veacului trecut, străbate necontenit fiorul acelor zile de îngrijorare obştească. „Piaţa noastră e turburată din cauză că s'a ivit, în două, trei părţi, ciuma. Oamenii au început să se strămute în hanuri (în altele) şi prăvăliile sunt aproape închise" — scrie unul dintr'înşii pe la începutul lui Iulie 1825. Peste două săptămâni înştiinţa că deşi nu s'a mai auzit nimic, oamenii totuşi s'au speriat şi au început a ieşi din oraş pe la viile dimprejur, prăvăliile s'au închis, încât a murit alişverişul". Frica cea mare a neguştorilor era să nu se izoleze hanul. Dar către sfârşitul lui Iulie, fata unei servitoare de acolo se îmbolnăvi, înfăţişând simptomele ciumei. „Stăpânirea a aflat în aceaşi zi", scrie neguţătorul, „şi ne-a ţărcuit cu albanezi la poarta hanului". Hanul a stat astfel peste patruzeci de zile. Tocmai la 15 Septemvrie (1825) se dedea de ştire la Braşov că „piaţa s'a deschis şi oamenii au început a-şi vedea de treburi" [34 bis]).

In anul 1836, Februarie 27, conducerea Eforiei Spitalelor alcătuită din Mihail Ghica, Mihail Racoviţă şi Alexandru Ghica, porunceşte epitropului spitalului Coltea ca să cerceteze şi să alcătuiască o listă de cei ce locuesc în hanul Coltei — „cu ce aşezământ şade şi pe ce temeiu, sau de au înscrisuri, de cine sunt iscălite si de când sunt date de mâinile lor, şi în ce vreme iaste a li se împlini sorocul.

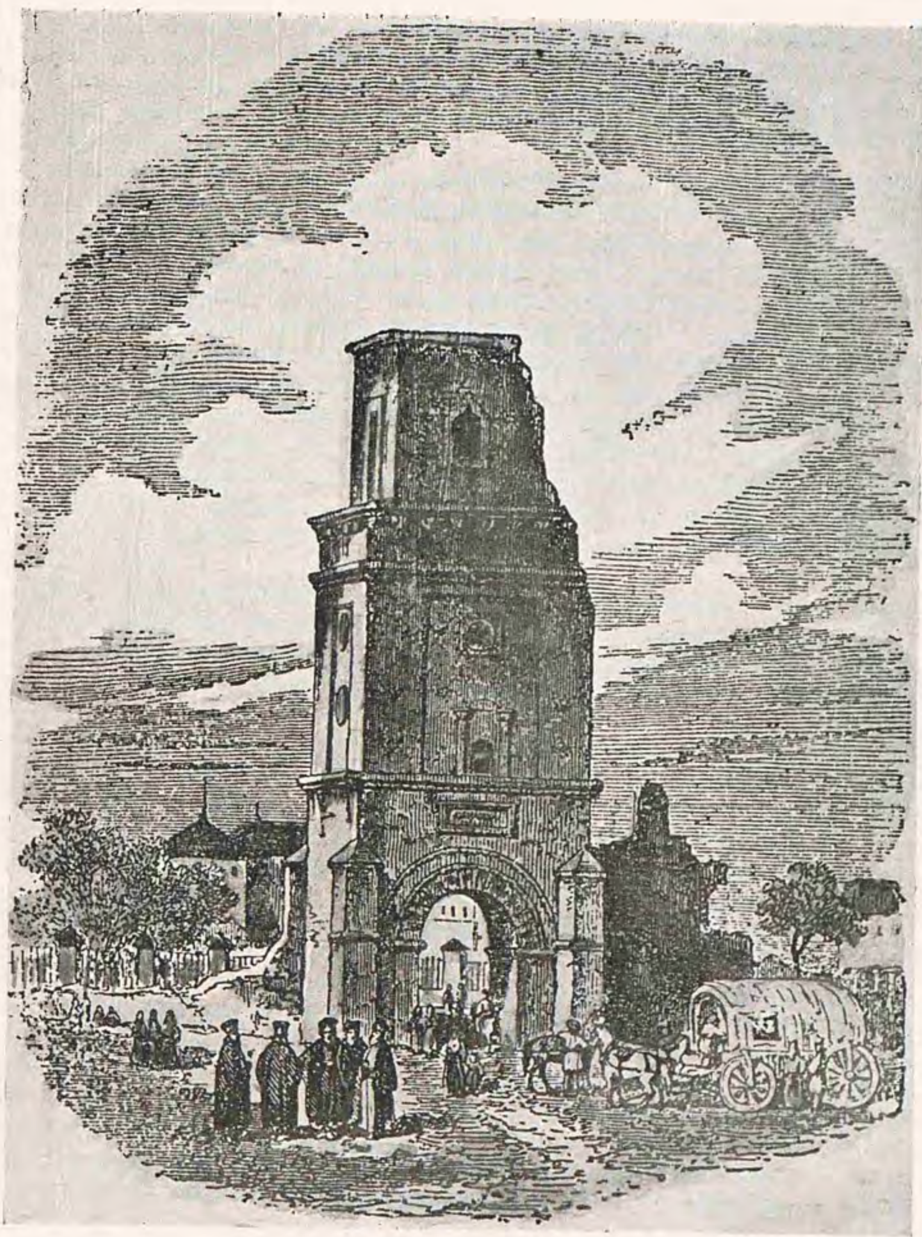
La acest ordin al Eforiei, epitropul spitalului Coltea, Nicolae Trăsnea purcede de îndată la întocmirea listei. Arendaş al hanului în acestă vreme era Lazăr Kalenderoglu, iar dintre chiriaşii prăvăliilor şi încăperilor, amintim pe următorii: Hagi Gh. H. Dimitriu, Costandin H. Lazaru, Marinciu Nicolau, Lazăr armeanu, Constantin Mehmet, Athanasie H. Lascali, Nicolae Teodoru, Constandin Panaiotu, Tonciu Hristu, Nicolae Manler, Grigore văpsitoru, Pashale cojocaru, Costea Panait, Panait băcanu, M. Dimitriu, Ioan Hagi Bacaloglu, Anton băcanu şi Ivancea Nicolau heraru.

Intr'un raport din acelaş an, luna Martie, epitropul Nicolae Trăsnea aduce la cunoştinţă cinstitei Eforii a Spitalelor, că el a luat funcţia epitropiei dela 1811, şi de atunci, s'a străduit necontenit să aducă numai îmbunătăţiri, dar n'a reuşit decât foarte puţin, fiindcă mai toate încăperile hanului fuseseră date pe preţuri de nimic, la diferiţi chiriaşi de răposatul Vlădica Daniil Zihne şi logofătul Stefan Belu, fosti epitropi mai înainte. La 1802, din cauza cutremurului, o parte din zidurile hanului s'au crăpat şi pentru a nu produce pagubă proprietăţii marelui ban Grigore Băleanu care se afla alăturea, cu anaforaua marilor boieri şi cu întărirea domnului, epitropia a fost silită să dărâme acele ziduri.

33) Teodor Vîrnav, *Istoria vieţii mele*. (Republicate de Artur Gorovei în *Gazeta Săteanului*, Râmnicu-Sărat, 1893, p. 30.

34) N. Iorga, *Istoria Românilor în Chipuri şi Icoane*, Craiova, 1921, p. 225.

34 bis) N. Bănescu, l. c. p. 74.

Turnul Colței, la 1841.

(după Gh. Doussault).

Mai târziu, alt cutremur ruinând o parte a hanului ce se afla vecină cu proprietatea lui Ianache Scupanitu și neavând epitropia bani cu ce să facă reparațiile cuvenite, Nicolae Trăsnea a cheltuit din banii săi, cât a putut, iar o parte din încăperi le-a dat baronului Iordache Sachelarie, ca să le repare și să le folosească toată viața.

Cu toate acestea, epitropia „a fost silită de au dat acest han, cu totul, la un arendaș cu preț hotărît, și acel arendaș închiriază acele bolți ale odăilor dărâmate, pe la unii din negustori ce aduc herării și alte mărfuri de punea într'însele, fiind boltite; cu un preț prea ușor; care arendaș osebit plătea și celelalte cheltueli orânduite de către stăpânire pentru han" [35-36]).

In acest han ca și în acela al bisericii Sf. Ecaterina ocârmuirea de atunci hotărâse să poposească negustorii turci [37]); pentru ce motiv nu știm, probibil însă, fiindcă ele erau cele mai distruse și mizerabile hanuri din acea vreme și fiindcă aveau curți întinse. Toate acestea au dăinuit însă până la 1839, când hanul a fost distrus de foc [38] și a rămas în bună parte părăsit. Pentru acest motiv și pentru că hanul se afla situat în centrul orașului și prezenta un aspect urît, Sfatul orășenesc, în Decemvrie 1845, prin adresa cu No. 5678 aduce la cunoștința epitropiei să-l dărâme [39]). „In urma acestei adrese Spiru Cojescu, epitropul Colței, raportează Eforiei Spitalelor, cerând să se decidă: El este de părere să se încerce amânarea dărâmării până în primăvară, dacă Eforia intenționează să facă o nouă construcție, căci altfel s'ar pierde din teren prin retragere și s'ar cheltui mult cu facerea gardului".

Câteva zile mai târziu, eforii socotesc că vremea e prea târzie pentru aceasta, dar dacă epitropul va găsi că unele încăperi amenință cu dărâmare, va putea începe lucrul, ținând însă seama și de faptul că nu sunt în buget pentru cheltueli neprevăzute decât 1500 de lei".

„La 18 Decemvrie, epitropul Colții raportează că a mers cu un arhitect la clădirea hanului și au constatat că mai toate bolțile sunt crăpate dar nu amenință să se prăbușească. S'a găsit și zidul partea dinăuntru mâncată de ploi, iar partea despre uliță prea puțin **roasă de capetile osiilor carelor trecătorilor.** In starea de acum nu e nicio primejdie de cădere, decât numai la întâmplare de vreun cutremur poate să se ivească vreo stricăciune. Iar dărâmându-se bolțile..., apoi, fiindcă amândouă zidurile sunt legate de ele, poate să se slăbească și să cază; de aceea urmează ca deodată cu dărâmarea bolților să se dărâme și zidul despre uliță, ca să nu se întâmple vreo primejdie de omor cu dărîmarea lui de sines", la care poate să se cheltuiască până la 4200 lei, sau, puindu-se la mezat, și mai puțin, alegându-se și cărămidă afară din ceea ce poate să se cheltuiască la facerea împrejmuirii [40]).

„La 28 Decemvrie, cu nr. 1881, Eforia — în urma adresei și a rezoluției Domnitorului pentru dărîmarea hanului, pusă pe raportul nr. 12.479

35—36) I. Ionașcu, l. c. pp. 338—343.

37) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 486; V. A. Urechiă, *Istoria Românilor*, vol. I, p. 486.

38) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 487; Frédéric Damé, l. c. p. 58; Marsilac, *Guide de Bucarest*, p. 80.

39—41) I. Ionașcu, l. c. pp. 365—366; pp. 366—367; p. 367.

al poliției cât și adresa poliției nr. 12.946 — poruncește epitropului Colței să procedeze la dărâmarea părților de zid ale acelui han, ce se vor găsi în adevăr slăbite și amenințătoare de primejdie, prin formă de mezat. Materialele adunate să se pună la păstrare spre a sluji la vreme iarăși în trebuința reînnoirii acelui han. Zidurile să se dărâme numai până la înălțimea de 12 palme, să nu mai fie nevoie de îngrădiș" [41]).

Dărâmarea însă nu s'a făcut, deoarece, probabil, iarna grea a împiedecat acest lucru așa că, a rămas pentru primăvară. Dar atunci, în Aprilie 1846, Eforia intervine la Domn să-i încuviințeze reînoirea hanului. In acel raport se spune că dumnealor logofătul Emanoil Băleanu și aga Dimitrie Fălcoianu n'au de ce să se teamă de surparea zidurilor, iar în afară de asta Eforia e dispusă, cu toată criza financiară, să repare hanul care aduce un venit însemnat, — altfel, se va pricinui spitalului Colții o foarte simțită pagubă".

„Pentru acest motiv, eforia grăbește a supune plecat la cunoștința Inălțimii Voastre toate împrejurările pricinii și a vă ruga să binevoiți a nu primi ca să sufere o casă (instituție) făcătoare de bine, învederată și pe de întreg pagubă, ci încă de veți porunci, ea va fi îndată gata a proceda întru preînoirea namestii chiar destimp, depărtând cu chipul acesta toată bănuiala ce, fără cuvânt, îngrozește pe dumnealor reclamanții despre surparea zidurilor" [42]).

Această rugăminte și îndreptățită cerere a Eforiei n'a fost luață în seamă și hanul a trebuit să fie dărâmat nu atât că primejduia, după câ se spune, viața trecătorilor, dar probabil, fiindcă prezenta o adevărată grămadă de ruine : ziduri umede și distruse, care, stricau toată frumusețea orașului în acea parte unde circulația era foarte mare.

Pe la 1843, într'una din prăvăliile Hanului Colțea era locul de mare desfacere a borvisului de Borsec și Arpatac [42 bis])

HANUL LUI CONSTANTIN VODA

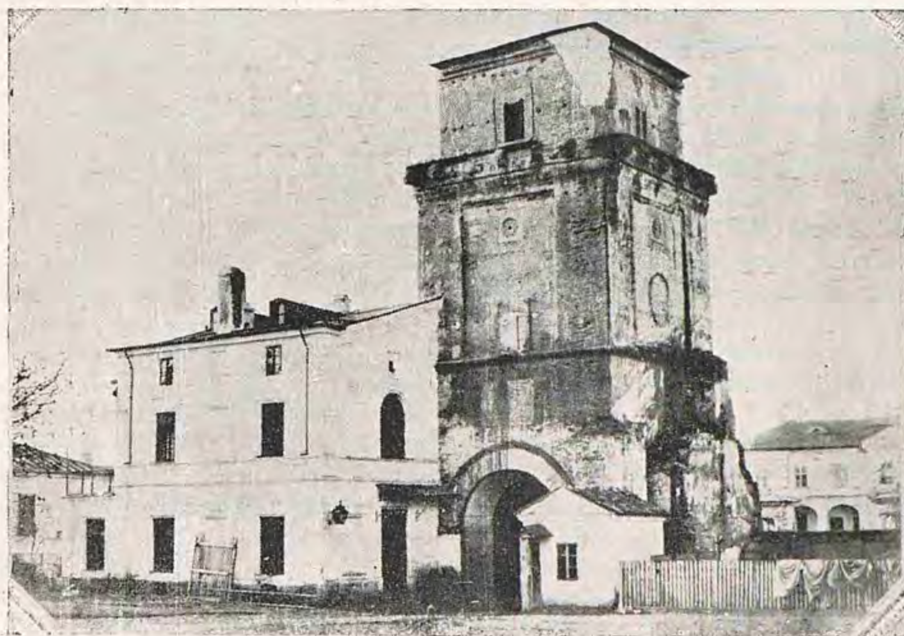
S'a numit așa după numele bogatului și priceputului domnitor Constantin Brâncoveanu, care l-a ridicat între 1690—1700 pe locul fostei case și proprietăți a Bălăcenilor, pentru a spori veniturile bisericei Sf. Gheorghe Nou [43]). Locul pe care s'a construit și care cuprindea un careu destul de mare, situat între actualele străzi : Calea Victoriei, Smârdan, Stavropoleos și Carol, era în stăpânirea vărului său prin alianță aga Constantin Bălăceanu (căsătorit cu fiica lui Șerban Cantacuzino [44]) care se făcuse vinovat de trădare, trecând de partea Austriacilor. In lupta însă dela Zărnești, 1692, el moare, iar averea îi este confiscată de voevod și, pe locul amintit mai sus, din București, clădește hanul care s'a bucurat de mare trecere până la începutul secolului XIX-lea, când în năuntrul lui își avea sediu o școală de cântăreți [45]).

In ceea ce privește construcția hanului, George D. Florescu

42) I. Ionașcu, l. c., p. 370.
42 bis) *„Vestitorul Românesc"* — 1843 — p. 164.
43) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 485—486; Frédéric Damé, l. c. p. 39; Const. Moisil, *Bucureștii Vechi*, *„Boabe de grâu"* 1933, p. 406.
44) George D. Florescu, l. c. pp. 136—137.
45) *Biserici cu averi proprii.* Seria II, București, 1910, p. 92.

Spitalul, Hanul și Turnul Colței la 1845.
(după aquarela lui C. Begenau).

Spitalul, Hanul și Turnul Colței pe la 1856.
(după o fotografie a timpului ; colecția George Potra).

spune că nu ajungea până în strada Carol „ci o limbă de teren de partea stângă a acestei străzi, cam până în dreptul străzei din dosul actualului palat al Poștelor era ocupată de alte proporietăți particulare" care se găseau în stăpânirea familiei Știrbey, coborâtoare din ramura Drăgănescu, ce cumpărase aceste terenuri la 1782, de-a Safta Buzoianca [46]).

Intr'un document al anului 1793 Iunie 20, se arată locul hanului Constantin Vodă. Astfel, în partea de răsărit era despărțit de locul m-rii Stavropoleos prin ulicioara ce mergea spre povarnă; lungul terenului, în această parte, era cuprins între grădina lui Tudor nevolnicu și locul Manii. Pe Podul Mogoșoaei, în față, se învecina cu locul lui Pascu ceauș de dulgheri, iar în stânga cu al lui Mihai sârbul ce-l cumpărase dela Marina văduva; în partea dreaptă (miază zi) adică unde ar veni astăzi colțul căii Victoriei cu strada Carol se învecina cu terenul lui Ianache ulieru pe care, după cum spunea el, îl cumpărase dela postelnicul Matei Cloca, cu 20 de taleri, dar nu avea nici un zapis de proprietate asupra lui.

O altă informație, însă de tradiție orală, este aceia pe care Ștefan Greceanu o auzise din bătrâni și o comunicase lui G. Ionnescu-Gion acum o jumătate de veac, că în curtea hanului se găsea o mică bisericuță [47]). Faptul nu s'a putut dovedi documentar, ceea ce ne face să credem că n'a existat și aceasta cu atât mai mult cu cât, un contimporan, dintre aceia care au cunoscut bine hanul, istoricul Fotino nu amintește nimic, ba din contră așează Hanul Constantin Vodă printre cele șapte hanuri bucureștene fără biserici [48]).

Prin importanța lui, acest han a ocupat totdeauna locul al doilea după Hanul Șerban Vodă.

Pentru anul 1846 avem informații care ne arată vecinătatea a doi negustori. Astfel, în Ulița Grecilor peste drum de han se afla prăvălia lui Diamandi cojocarul [48 a]) ce răposase, iar soția sa anunța că desface întregul stoc de marfă cu prețuri foarte scăzute. In partea cealaltă a hanului, înspre Ulița Franțozească (Str. Carol), se afla vestitul magazin de încălțăminte al lui Mihail Baier ce aducea marfă străină din capitala Austriei. Cu o astfel de ocazie el dă următorul anunț: „Suptiscălitul are cinste a se recomanda la înalta nobilime și cinstitului public din Capitală și județ, că acum a adus din Viena, dela cei mai vestiți meșteri cisme de vacs, cipici de vacs și de lac, cum și pantofi bărbătești și primește în prăvălia sa a face cisme și cismulițe de cea mai bună piele de Elveția, cum și cipici de materie (postav).

Doritorii de a avea lucru bun și modern să îndreptează la prăvălia sa ce este în Ulița Franțozească, împotrivă (peste drum) de poarta **Hanului „Constantin Vodă"** [48 b]).

In anul 1847, Hanul Constantin Vodă, cu ocazia marelui foc care a început din vecinătatea lui, dela casa Drugănescu, a ars aproape în întregime, rămânând dela acea dată, o parte din el, în părăsire.

46) George D. Florescu, *Alaiul...* p. 43.

46-a) Arh. Stat Buc., Mitr. Buc. netrebnice, pach. XXIX, doc. 5.

47) G. Ionnescu-Gion. l, c, p. 416, 486.

48) Fotino, *Istoria Daciei*, vol. III, p. 166.

48-a—48-b) *„Vestitorul Românesc"* — 1846 — p. 308, p. 384.

Cu toate acestea, pe la 1852, într'una din prăvăliile renovate, constatăm drept chiriaş pe renumitul mănuşar Carol Haniger [48 c]).

N. D. Popescu, în autobiografia sa, ne spune că pe la jumătatea secolului trecut se găsea în acest han cazarma regimentului II Infanterie [49]). Nu ştim precis cât a durat aceasta, dar în 1870, terenul era viran şi se afla în stăpânirea primăriei care-l închiria diferitelor circuri, ce aveau mare trecere pe vremea aceia. Amintesc circul Hüttemann şi circul Suhr. Acesta din urmă era construit în întregime din lemn, şi nu acoperit cu pânză ca celelalte, pentru care motiv, dădea reprezentaţii şi în timpul iernii. In 1877, acest circ este transformat în teatru [50]). în care se jucau piese şi se dădeau tot felul de spectacole, care de cele mai multe ori, începeau cu tombolă. Câţiva ani mai târziu circul a fost dărâmat, iar locul viran a căpătat numele de **Piaţa Constantin Vodă.** In anul 1900 s'a ridicat pe locul acestui han măreţul palat al poştelor şi telegrafelor.

HANUL CREŢULESCU

(vezi Kreţulescu).

HANUL DAMARI

Se numea aşa după numele marelui vornic Iancu Damaris (Damari), [51], grec de origine, mort în 1798, care-şi construise casele devenite mai târziu han, iar în 1850 — „Otelul de Franţa" (Hotel de France). La acea dată hotelul se recomanda călătorilor prin curăţenia şi comoditatea sa, având de închiriat camere cu ziua şi apartamente cu luna, pe preţuri foarte convenabile [51 bis]) iar clădirea era pe unde se află azi Grand Hotel Lafayette.

In acest han se afla acum o sută de ani cunoscuta cofetărie a lui Atanasie Constantinescu [52]).

HANUL DEDU

Se afla în suburbia Doamnei, pe podul Mogoşoaei, peste drum de fostul local al consulatului rusesc. Nu se ştie precis când s'a înfiinţat acest han, dar în 1821, se numea **Hanul Greceanului** [53]) deoarece era proprietatea Grecenilor care se întindea din actualul Bulevard al Academiei şi până în strada Doamnei. Mai târziu, probabil fiind vândut negustorului Dedu, şi-a schimbat numele. In jurul anului 1840, se afla acolo renumita cofetărie a lui Constantin Lefteru zis şi Alexandru Elefterescu [54]).

48c) Idem — 1852 — p. 168.

49) *Calendar pentru toţi fiii României,* 1906, p. 172.

50) Const. Bacalbaşa, *Bucureştii de altădată,* vol. I, ed. II, Bucureşti, 1935, p. 58, 118, 239.

51) George D. Florescu: *Alaiul înmormântării...* p. 37.

51 bis) „Vestitorul Românesc — 1852 — p. 56.

52) Dr. Nicolae I. Angelescu, *Grigore Capşa şi familia sa.* „Gazeta Municipală" din 14 Iulie 1940).

53) George D. Florescu: *Alaiul înmormântării...* p. 35.

54) Dr. Nicolae I. Angelescu, *Grigore Capşa şi familia sa.* „Gazeta Municipală" din 14 Iulie 1940.

Turnul Colței înainte de dărâmare — 1888 —

Fotografie de S. Niculescu, oficiant telegrafic.

(*Colecția profesor N. Ionescu*).

Intre 1844—1849 când balurile erau destul de dese şi în special carnavalul se bucura de multă trecere din partea boierilor şi a burghezilor, într'una din prăvăliile Hanului Dedu, germanul I. Varemberg era acela care închiria, vindea şi lucra tot felul de costume fanteziste pentru asemenea ocazii. Acest negustor în anunţurile lui, aducea la cunoştinţa înaltei nobilimi şi cinstitului public că magazinul din Hanul Dedu cât şi colecţia din sala Momolo se pot vizita începând dela 9 dimineaţa, toată ziua, iar dacă cineva doreşte să-şi facă un domino nou „poate porunci şi într'un curs de 12 ceasuri va fi gata, cu un preţ cuviincios". In timpul fiecărui carnaval, când dădea anunţuri la ziare, Varemberg nădăjduia că „se va bucura de acea încredinţare de care a fost cinstit în anii trecuţi" *).

In anul 1848, negustorul german Andrei Karnbach [54 bis], îşi mută din Hanul Greci, magazinul său de croitorie pentru copii, primul în acest gen la noi în ţară. In anul 1849, găsim că într'una din prăvăliile hanului, germanul Carol Knappe deschide primul magazin de lămpi şi articole de menaj. In primii ani de negustorie el introduce, pentru prima dată în Bucureşti, lămpile cu ulei de rapiţă dovedite ca foarte bune, pentru vremea aceia, pentru care motiv şi Teatrul Naţional le întrebuinţează începând din anul 1854 în locul lumânărilor, care, oricât erau de bune, făceau fum şi înegreau localul. Hanu Dedu a fost un local cu noroc pentru negustoria lui Carol Knappe care introduce mai târziu lămpile-ceasornice şi modeloare tot cu ulei de rapiţă, ce dădeau o lumină foarte dulce; în special erau folosite în camerile de culcare. Pe la 1880, aceste lămpi erau în mare trecere la toate casele boereşti din Bucureşti şi chiar în ţara întreagă [55]). La 1871 hanul avea. înspre podul Mogoşoaiei „un şir de prăvălioare joase, fără etaj, strâmbe, scoase în stradă de puteai să le prinzi de straşină". [56])

O altă ştire referitoare la acest han o scoatem din testamentul mitropolitului Nifon, care în 1874, transformă casele lui din podul Caliţii (Calea Rahovei) în seminarul care-i va purta numele, iar printre alte venituri care le acordă seminarului sunt şi acelea ale hanului [57]) Dedu pe care-l cumpărase cu câţiva ani înainte.

Pe locul acestui han s'a construit mai târziu palatul Nifon, un adevărat monument arhitectonic pentru Bucureştii anului 1900.

HANUL SF. ECATERINA

Se găsea lângă biserica Sf. Ecaterina ridicată din piatră, în locul alteia mai vechi din lemn, de Pană Vistierul, pe la începutul veacului al XVII-lea, în partea de sud a dealului Mitropolii. Biserica ruinându-se din cauza diferitelor urgii venite pe capul ţării, este refăcută între 1774—1782 de doamna Ecaterina, soţia lui Ipsilant Vodă

*) *„Vestitorul Românesc"* — 1844 suplimentul 5; 1846 p. 20; 1849, p. 9.

54 bis—55) Fruntaşii comerciului şi industriei. Editura G. A. Tacid, vol. I, Bucureşti, 1903, p. 25, p. 23.

56) C. Bacalbaşa, l. c. vol. I, p. 63.

57) Acte testamentare ale prea sânţitului arhiepiscop mitropolit... pentru fondaţiunea seminarului Nifon, Bucureşti, 1896, pp. 10—11.

(născută Moruzi)[58]) și înzestrată cu vii și cu venitul unor prăvălii din București, probabil ale hanului care atunci fusese construit.

Acest han ca și hanul Colții era obligat să primească și pe negustorii turci[59]). Pe la 1850 atât biserica cât și hanul se găseau ruinate pentru care motiv biserica este dărâmată[60]), iar hanul care aducea venit, încăperile lui fiind închiriate pentru cârciumi, băcănii, fierări și la diferiți meșteșugari[61]), lăsat să-și trăiască agonia până când în locul lui s'a construit Școala Normală.

HANUL EPISCOPIEI BUZĂULUI

Acest han este pomenit pe la 1720 în mahalaua Bălăceanului, lângă biserica Sf. Dumitru[62]), în spatele actualului palat al Poștelor și Telegrafelor. Se numea așa, fiindcă biserica Sf. Dumitru era metohul Episcopiei Buzăului[63]. Probabil că a fost un han mic, fără importanță, fiindcă, cu toată vechimea lui, a trecut în uitare de multă vreme.

HANUL FILARET-COLȚEA

A fos întemeiat spre sfârșitul secolului al XVIII-lea de mitropolitul Filaret în mahalaua Colții și se afla situat după unii pe locul unde acum cincizeci de ani se afla casa lui Samuel Hillel, mare bancher evreu, mai târziu Banca României[64]), iar după alții — lângă Hanul cu Tei în marginea fostei străzi a Marchitanilor de acum vreo opt decenii[65]).

Din două documente din secolul al XVII-lea și dintr'o însemnare făcută pe unul din ele, mult mai târziu, se vede că acest han a fost în dreapta bisericii Sf. Gheorghe Nou, pe locul unde până mai anii trecuți se afla magazinul de fierărie Boroș. In secolul al XVII-lea terenul ce aparținuse vistierului Miroslav fusese vândut de ginerile acestuia Ianache iuzbașa lui Manole zaraful ce construise pe el case și **hanuri** *), iar mai târziu ajunsese în proprietatea Mitropolitului Filaret II care făcut și el un nou han, fiindcă poziția locului era minunată, în inima târgului.

Din istoricul hanului nu cunoaștem aproape nimic. O singură mărturie ne spune că, la Hanul Filaret, nu știm însă la care din cele două, fiidncă nu e precizat, se afla pe la 1815 dascălul grec Panaioti Carfioti renumit prin severitatea lui față de copii, care aveau porniri rele. De altfel majoritatea școlarilor săi era compusă din copii neascultători. „Lângă dânsu[66]) deapururea sta pe o masă falanga, un biciu de lemn făcut în chipul îmblăciului cu care bătea la talpe, două bi-

58) Frédéric Damé, l. c. p. 58.

59) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 489 ; V. A. Urechiă, Ist. Rom. vol. I, p, 486,

60) George D. Florescu, l. c. p. 82.

61. Pr. Grigorie Musceleanu. *Calendar antic. p. 103).*

62—63) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 489.

64) G. Ionnescu-Gion, l, c, p, 488 ; Frédéric Damé, l. c. p. 58.

65) George D. Florescu, l. c. p. 139.

66—66 bis) Teodor Vîrnav, *Istoria vieții mele*, (publicată de Artur Gorovei), Râmnicu-Sărat, 1893, p. 39.

*) Vezi anexa acestui studiu. (doc. din 1673).

Palatul Nifon

construit pe locul Hanului Dedu (Greceanu)

(*Fotografie din 1933, colecția George Potra*)

ciuri de vână de bou cu cari bătea la șăzut și două asemnea de cura (curea) lată, de bătut la palme" [66 bis]).

HANUL FILARET MOGOȘOAIA

Acest han ca și celă.alt de mai sus a fost întemeiat de acelaș prelat cucernic mitropolitul Filaret) [67]), la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Se numea Hanul Filaret-Mogoșoaia fiindcă fusese construit de mitropolitul Filaret pe podul Mogoșoaei (Calea Victoriei) pe locul Teatrului Național [68]) de azi unde erau casele vistierului Fierea Brezoianu [69]). Era un han foarte îngrijit și se asemăna din acest punct de vedere cu Hanul Stavropoleos.

In 12 August 1813, boierii: Radu Golescu, Barbu Văcărescu, Grigorie Băleanu și postelnicul Suțu înaintează domnitorului Caragea o anafora prin care îi aduc la cunoștință că hanul răposatului mitropolit Filaret, ce este în dreptul Curței domnești [70]), (actualul **Club al** Tinerimei de pe Calea Victoriei) a fost lăsat Mitropoliei, iar în testamentul din 1794, al sus zisului Mitropolit, se spunea că atunci când se va abate ciumă peste țară venitul acestui han să se dea la spitalele unde se vor afla ciumați [71]).

Din venitul lui s'a ajutat multă vreme **Orfanotrofionul** (azilul de copii orfani) din București [72]).

In ultimii ani (1930—1940) cu ocazia deselor săpături care s'au făcut pentru instalarea cablurilor electrice și telefonice s'au putut observa,, foarte bine, groasele temelii ale hanului care înaintau până la mijlocul străzii, ce pe vremea aceia era mult mai îngustă. De asemenea în ultima săpătură (Septemvrie 1940) se vedeau bârnele putrede din vechiul pod al Mogoșoaei care ajungeau până în zidurile hanului.

La 1830 primăria orașului București hotărăște să facă trei piețe publice pentru preumblarea cetățenilor, iar una din acestea trebuia să fie în dreptul Hanului Filaret de pe Podul Mogoșoaei și fiindca locul era cam strimt trebuia să se cumpere și expropieze proprietățile hatmanului Dimitrie Ghica și ale principesei Cleopatra Trumbețcoi [72 a])

După cum reese din anumite informații a fost dărâmat și hanul cu această ocazie, dar fiindcă locul pe care fusese construit era mai jos decât Podul Mogoșoaei, se făcuse cunoscut „tuturor de obște că slobod este oricine să descarce pe acest pământ ce vor avea de prisos din feluri de locuri", adică din gropile care se vor face cu ocazia construirii anumitor clădiri, haznale, canale, — spre a se putea îndeplini această trebuință în cea mai scurtă vreme" [72 b])

In vara anului 1844 și chiar în 1852, primăria ține licitație „pentru materialul rămas dela dărâmata clădire după locul Hanului Filaret" și anunță că, — „oricine va fi doritor de a cumpăra zisul material să se arate la Sfat, în acele zile de licitație, când va vedea și lista anume de dânsul" [72 c])

67—68) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 488 ; Frédéric Damé, l. c. p. 58 ; George D. Florescu, l. c. p. 140.

69) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 488 ; Colonel Popescu-Lumină, l. c. p. 387.

70—71) V. A. Urechiă, *Istoria Românilor*, vol. X A., p. 33, p. 1046—1047.

72) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 488 ; Colonel Popescu-Lumină, l. c. p. 387.

72 a) *Inceputuri edilitare*, p. 41.

72 b) „*Vestitorul Românesc*" — 1843 — p. 288.

72 c) Idem, 1844, p. 204, p. 235 ; 1852, p. 249.

HANUL FILIPESCU

Se afla în colțul unde se întretaie strada Lipscani cu Calea Victoriei [73]) peste drum de actuala librărie Socec și Prefectura Poliției (casa baronului Meitani) și ocupa un teren destul de mare pe care se află azi clădirea din colț, pasagiul Vilacros și pasagiul Macca, întinzându-se în spate până în strada Eugeniu Carada [74]).

Fusese construit în jurul anului 1700, de Constantin Căpitanul Filipescu, dar în 1713, încetă de a mai fi proprietatea boierilor Filipești „deoarece jupâneasa Rada Filipescu, soția lui Constantin Căpitanul împreună cu feciorii săi: Radu vel spătar Filipescu și Grigore Filipescu, îl vând lui Iordache clucerul za arie [75]) ce se pare că era aceiași persoană cu banul de mai târziu Iordache Kretulescu care a construit hanul și biserica Kretulescu de pe Podul Mogoșoaei. Actul de vânzare a fost întărit chiar de domnitorul Constantin Brâncoveanu; dela acea dată însă „Hanul Filipescu nu se mai găsește prin documente, nici prin scrierile călătorilor".

Se spune că în acest han poposeau străinii care veneau din Occident [76]).

In secolul al XIX-lea, în numeroasele prăvălii ale acestui han se găseau tot felul de negustori români și străini. Aceștia ne sunt cunoscuți, precum și felul ocupației lor, din reclamele pe care le dădeau în ziarele timpului. Astfel, la 1846, doi asociați aduc la cunoștința „înaltei nobilimi și cinstitului public" că le-a sosit o mare cantitate de tot felul de mărfuri, printre care amintesc : pânză de olandă, pânză englezească [76 a], de ață, — „madapolonuri franțuzești și percaluri"— tacâmuri de mese, etc. etc.

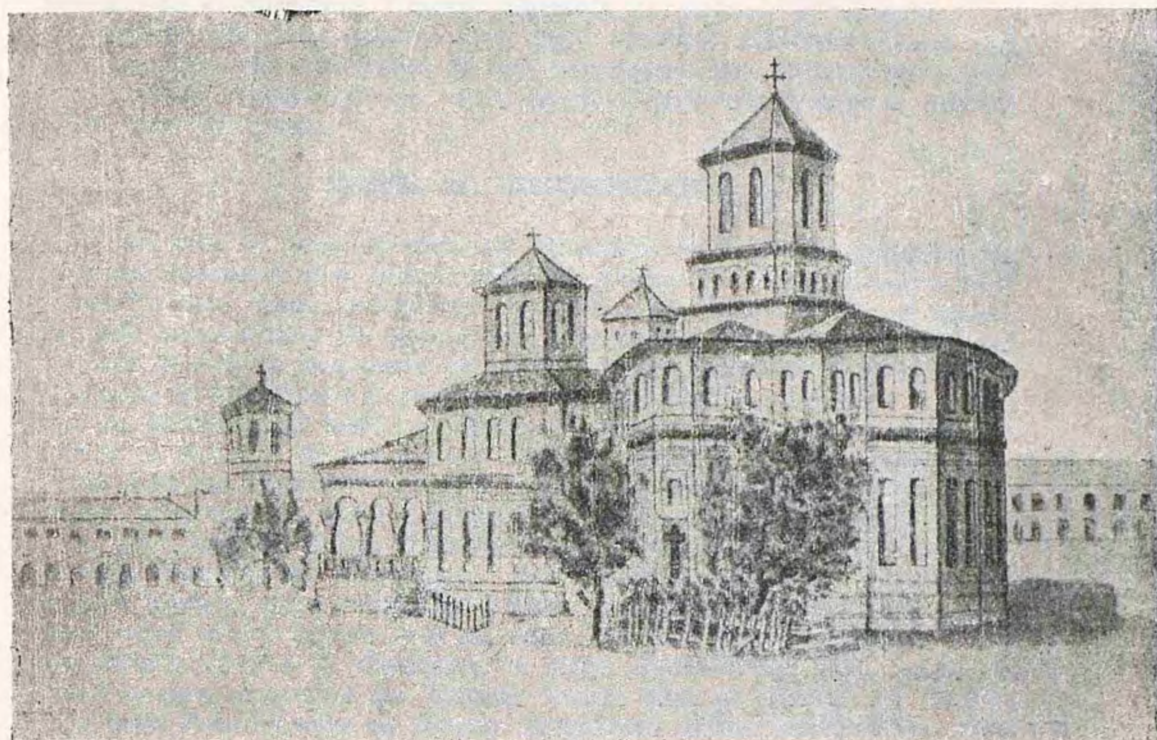
Mai târziu, în 1852, negustorul Ioan Lup(u) spune că are în prăvălia sa „Borvis curat de Borsec adus de subînsemnatul chiar din isvorul lui și se făgăduește că va aduce pe fiecare săptămână altu(l) proaspăt cu prețul cel mai cuviincios (convenabil). Doritorii pot găsi cu sticla sau cu lada la jos însemnatul ce șade în Hanul Filipescului" [76 b]

Și tot în acel an, un alt negustor, mai priceput în a-și face reclama, anunță în felul următor : „Spre a preîntâmpina svonul fals că aș voi a mă lăsa de negutătoria cu haine de Viena ce uneltesc (de care mă ocup) de 11 ani, am onoare a înștiința cu respect prea onorabilului public, că aceasta nici am făcut nici am cugetat a face. Din contră cea mai mare băgare de seamă a mea va fi de a ținea necurmat în magazie (prăvălie) lucrurile cele mai nouă, după moda dela Viena, Paris și Londra.

Taman (tocmai) acum primii un mare transport de marfă pentru primăvară. Magazinul meu de (cu) haine de Viena va sta ca și până acum sub dirijarea d-lui Fridrich Herfurt pe Podul Mogoșoaei, în Hanu Filipescu, peste drum de casa baronului Meitani" [76 c]

---

73) G. Ionescu-Gion, l. c. p. 486; Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 383.
74) George D. Florescu, *Alaiul...* p. 35.
75) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 486 ; Frédéric Damé, l. c. p. 58.
76) Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 383.
76 a) „*Vestitorul Românesc*" — 1846 — p. 68.
76 b) „*Vestitorul Românesc*" — 1852 — p. 148, p. 164, p. 168.
76 c) Idem, 1852, p. 104.

Hanul și Biserica Sf. Gheorghe-Nou, înainte de 1804.

(Șt. D. Grecianu, l. c. p. 154)

HANUL FRANȚESCULUI

Este pomenit la 1840, în mahalaua Cișmelii [77]), nu departe de Hanul căpitanului Nicolae.

HANUL GABROVENI [78])

Acest han numit și **bezesten** era situat în dosul fostului palat Curtea Veche, pe strada Gabroveni. In el trăgeau tot felul de negustori, dar în special cei veniți dela Gabrova din Bulgaria.

In decursul timpului a ars de nenumărate ori din cauza neglijenții numeroșilor vânzători și cumpărători, care, de multe ori umpleau curtea și încăperile până la refuz. Ardea ușor și repede, dar tot așa se și construia, fiindcă afacerile nu puteau să aștepte.

Strada din fața acestui han, spre sfârșitul secolului trecut era una din cele mai însuflețite și mai interesante din vechiul București.

Acum o jumătate de veac, hanul a fost transformat în hotelul Gabroveni-Universal.

HANUL SF. GHEORGHE-NOU

Se afla în jurul bisericei Sf. Gheorghe-Nou și atât biserica cât și hanul fuseseră întru început ctitoria grecului Panaiot Nicusios Mamonà [79]). Mai târziu amândouă clădirile, atât biserica cât și hanul, au fost reconstruite de domnitorul Constantin Brâncoveanu. Sufletul lui bun și averea cea mare pe care-o avea îl îndemnau să facă fapte frumoase și folositoare și, pentru acest motiv, clădea mânăstiri, biserici, palate, hanuri și tot felul de construcții minunate, dintre care unele au rămas ca modele de arhitectura timpului până în ziua de astăzi. Clădirile mici ale vechiului han n'au mulțumit pe Constantin Brâncoveanu pentru care fapt, în 1695, le preface în altele mai mari, construite cu mai mult gust. Iată ce spune logofătul Radu Greceanu cu privire la construcția Hanului Sf. Gheorghe: „Intr'această vară s'au isprăvit și chiliile hanului dela Mănăstirea Sfete Gheorghie de aicea din București, care era(u) făcute mai de mult din zilele lui Alexandru Vodă cel Bătrân, (Ștefan D. Grecianu, în urma cercetărilor sale, pune în locul acestui domnitor pe Antonie Vodă) care se făcuse cu cheltuiala unui Panaiotache ce fusese dragoman mare împărătesc, însă numai așa câte un rând de bolte era(u) făcute; iar după aceia când au fost în zilele măriei sale lui Constantin Vodă, după al șaptelea an din domnia măriei sale apucatu-s'au măria sa cu multă nevoință și cu mare cheltuială de au făcut pre d'asupra celorlalte și alt rând de chilii foarte bune și boltite, jur împrejur și case patriarșești, deosebi(t) și alt rând de care igumenești, foarte bune, cum să cade, precum se și văd, care în trei ani acestea toate s'au făcut și acest bun lucru de folos ce se începuse, s'au isprăvit" [80]).

---

77) Acad. Rom. ms. 1632.

78) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 491—482; Frédéric Damé, l. c. p. 59, Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 383.

79) George D. Florescu, l. c. p. 136.

80) *Viața lui Constantin Vodă Brâncoveanu* de Radu vel logofăt cu note și anexe de *Șt. D. Grecianu*, București, 1906, pp. 87—88; — Popescu Diaconul, *Viața și faptele lui Const. Vodă Brâncoveanu*, București, 1927.

Zece ani mai târziu, Dositei patriarhul Ierusalimului, — „s'a rugat de Brâncoveanu să se nevoiască să facă şi biserica din nou că este mică şi întunecoasă şi nu se potriveşte cu hanul mare şi mândru din jurul ei" [81]). Domnitorul bun creştin şi cu avere considerabilă împlini rugămintea patriarhului şi astfel în scurtă vreme reînnoind şi biserica, Hanul dela Sf. Gheorghe-Nou ajunsese, după Hanul lui Şerban Vodă să ocupe locul al doilea între hanurile bucureştene „atât prin întinderea locului şi mărimea clădirei, (200 camere) [82]) cât şi prin minunata posițiune comercia ă ce avea, în apropiere de Târgul-din-Năuntru, de Târgul-de-Sus şi la doi paşi, de podul care ducea la Târgul-de-Afară" [83]).

In ceea ce priveşte trecutul hanului aflăm că, în 1702, Hrisant Notara [84]) învățatul patriarh al Ierusalimului care venise pentru sfințirea nouilor construcții a fost găsduit în Hanul Sf. Ghorghe, iar la 1769, în timpul turburărilor ruseşti din Principate, Grigore Ghica Vodă (Grigore III Ghica numit **Decapitatul)** după ce se ascunsese în hanul Şerban Vodă unde fusese prins de Pârvu Cantacuzino Măgureanul a fost închis în cel dela Sf. Gheorghe Nou [85]).

Hanul a servit mult timp ca un centru foarte însemnat, înăuntrul lui fiind depositul de mărfuri al marilor toptangii [86]). „In curtea lui cea spațioasă veneau carăle dela Lipsca, în secolul XVIII, şi'n boltele lui se descărcau, când ajungeau dela Galați, mărfurile cari soseau pe mare dela Constantinopole [87]).

Pe la 1780, jupânul Tudorache avea magazin de lipscănie în acest han, iar cel mai harnic şi ascultător ucenic al său a fost feciorul unui țăran din Curtea de Argeş pe care stăpânul l-a îndrăgit atât de mult încât, neavând rude apropiate, l-a lăsat singur moştenitor al averii sale, cu obligația de a-i purta numele. Acest băiat a ajuns cel mai vestit negustor român de mai târziu, cunoscut sub numele de Tudor Hagi Tudorache (Teodoraky).

La acest negustor, din urmă, care se bucura de un credit foarte mare, în străinătate, şi-au făcut ucenicia o serie întreagă de băeți care la rândul lor au devenit şi ei mari negustori. Printre aceştia trebuie amintit Vasile Dancovici născut la Ploeşti la 1786, care, tot în acest han, şi-a deschis o prăvălie de lipscănie cu ridicata, ajungând în scurtă vreme unul dintre fruntaşii negustorimii bucureştene.

Şi tot în acest han, pe la începutul secolului al XIX-lea, Petcu Cavaful avea o prăvălie renumită în care Ion Stanciu, vestitul negustor de mai târziu, şi-a făcut ucenicia, rămânând mai apoi asociat cu patronul, până în 1847, când a ars hanul. După această nenorocire, desfăcându-se de fostul său patron, şi-a continuat negoțul pe cont propriu.

---

81) Niculae M. Popescu, Viața şi faptele domnului Țării Româneşti, Constantin Vodă Brâncoveanu. Bucureşti, 1914, pp. 11—13.

82) Musceleanu, *Calendar antic*, Bucureşti, p. 105.

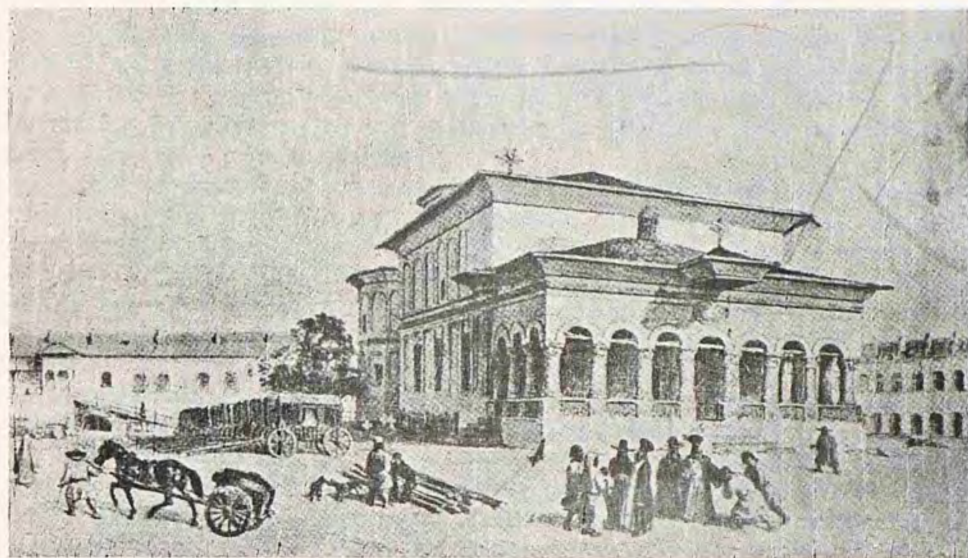
83) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 487.

84) G. D. Florescu, l. c. p. 102 ; V. Drăghiceanu, *Palatul lui Constantin Vodă Brâncoveanu din Bucureşti*, în Bul. Com. Mon. Ist., XIX p. 1 şi urm. ; N. Iorga, *Istoria Bucureştilor*, Bucureşti, 1939, p. 110.

85) Acad. Rom. ms. 1319 ; N. Iorga, l. c. p. 154.

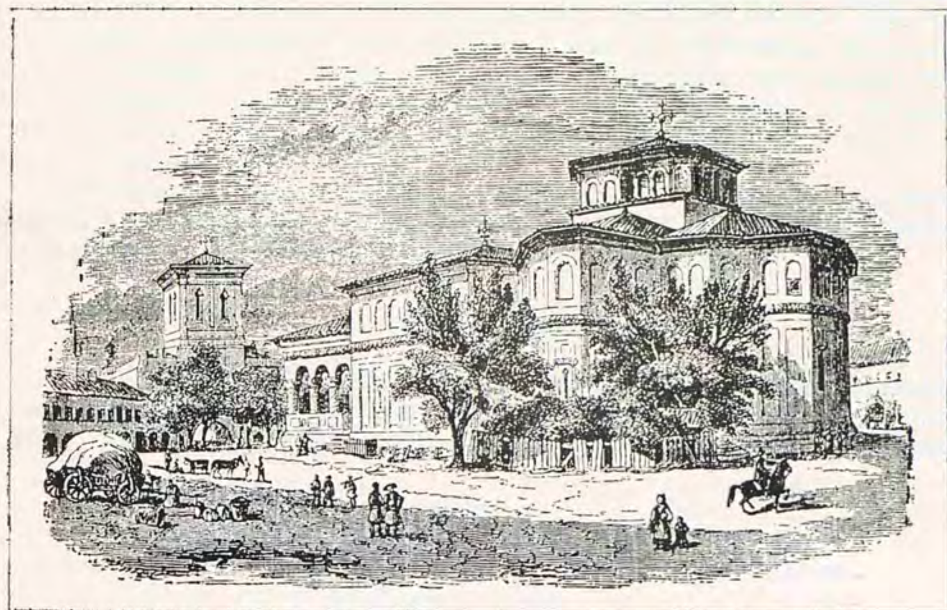
86) G. Ionescu-Gion, l. c. pp. 458—460 şi p. 487.

87) Idem, l. c. p. 488.

Hanul și Biserica Sf. Gheorghe-Nou, la 1837.

(*după A. Raffet*).

Hanul și Biserica Sf. Gheorghe-Nou, la 1841.

(*după M. Bouquet*).

X

Din nenorocire însă, cutremurile de pământ și focurile au distrus acest han, ca și pe celelalte. Astfel, în 1802, cutremurul distruge frumusețea bolților și dărâmă o parte din turnuri dintre care unul, cel mai mare adăpostea un vestit clopot, pe vremea acela, care suna foarte clar : Brân-co-vea-nu, Brân-co-vea-nu [88]), iar în 28 August 1804, din cauza unui incendiu născut chiar în han, arde în bună parte împreună cu toate mărfurile negustorilor brașoveni care se aflau depozitate acolo [89]) ; refăcut durează până la 1847, când este distrus cu desăvârșire de focul uriaș ce a mistuit cu flăcările sale nemiloase a treia parte din orașul București.

Din gravurile făcute la 1837 de Raffet se vede, într'o măsură oarecare, cum arăta hanul și biserica. Astfel, împrejurul bisericii, care în partea superioară era altfel decât azi, se găseau clădirile cu etaj ale hanului și după părerea mea, acestea erau mai impunătoare decât ale tuturor hanurilor din București. Apoi, o curte imensă care-și avea eșirea pe sub bolta clopotniței din fața bisericei. In curte se aflau, și mai totdeauna, mai multe căruțe încărcate cu mărfuri și o serie întreagă de poștalioane care făceau curse în împrejurimile Capitalei și, poate chiar, legătura cu orașele mai îndepărtate din țară. Se vede deasemenea, în afară de diferiți oameni, un sacagiu cu butoiul cu apă de băut adus desigur dela **Vadul Sacagiilor** [90]) de lângă hanul Manuc sau poate dela celă'alt vad mai depărtat ce se afla pe locul palatului Vama Poștei, de astăzi.

In urma focului dela 1847, ruinele hanului au fost curățate [91]) și vândute la licitație. [91 bis]), iar în locul lor domnitorul Gheorghe Bibescu a dat ordin să se facă, după planurile de sistematizare ale maiorului Borroczyn [92]), o grădină frumoasă care înconjoară și astăzi ctitoria brâncovenească.

In primăvara anului 1848, cu ocazia unor săpături ce se făceau pentru clădirea bancherului Hilel Manoach, pe locul câtorva prăvălii ale hanului, s'au găsit în pământ peste o sută de chilograme de plumb topit și aproape trei mii de lulele, iar C. Kretulescu prezidentul Sfatului orășănesc de atunci „face cunoscut tuturor de obște, ca proprietarul lor să se arate la Stat cu dovezile cuvenite spre a-și primi plumbul și lulele arătate [92 bis]).

Desigur că aceste mărfuri proveneau din prăvăliile anumitor negustori de acolo care nu putuseră să le scape în timpul groasnicului incendiu ce se abătuse asupra orașului în 1847.

HANUL GHERMAN

Se afla până în 1939, când s'a dărîmat, pe strada Smârdan fostă mai înainte Calea Nemțească sau Ulița Germană, în spatele veche era transformată, cu totul, într'o clădire mare cu numeroase

88) Ștefan D. Grecianu, l. c. p. 154.
88) N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, p. 198.
89) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 488 ; Frédéric Damé, l. c. p. 58.
90) N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, p. 282.
91) Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 372.
92) George D. Florescu, l. c. p. 103 și p. 136.
92) bis) *„Vestitorul Românesc"*, 1848, p. 144.
93) Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 377 și p. 383.

prăvălii luxoase. Deasupra gangului de intrare se afla o placă de marmoră pe care era scris : **„Hanul Gherman"**, iar nota caracteristică a hanului de odinioară o mai păstra numai curtea patrată și destul de mare în jurul căreia se afla clădirea.

La 1863, în acest Han se afla **„Tipografia Națională"** a lui Ștefan Rasidescu care publica, în condiții tehnice minunate și într'o legătură splendidă, opera poetului Grigore Alexandrescu.

HANUL GOLESCU

Hanul Golescu era pe podul Caliței sau Calicilor (Calea Rahovei) în apropiere de biserica Sf. Nicolae din Prund, pe locul unde se află azi casele și pasagiul Nirescher [94]), în spatele Sanatorului Brâncovenesc.

La mijlocul secolului trecut lângă acest han se afla casele **Cernavodeanuui**, iar peste drum ale lui Mihalache Kefalov [94 bis]).

D. Fotino [95]) îl amintește ca făcând parte dintre cele șapte mari hanuri fără biserici. Era o clădire destul de mare cu multe prăvălii și camere de locuit. Informații despre el avem prea puține. Știm numai că în 1831, în timpul marei ciume se găsea cazarmat în acest an regimentul I infanterie [96]); în 1840, primăria orașului rânduește pază de noapte [97]) în fața Hanului Golescu, iar mai apoi în 1849, sunt amintiți, de un călător străin [98]), tot felul de negustori și oameni de afaceri cari își aveau sediul în acest han. In jurul anului 1870, în prăvăliile dinspre stradă se găsea tipografia și editura librarului evreu Steinberg, apoi căciumi și bragageri. Dintr'una din acste prăvălii „dimineața, în zorii zilei, se răspândeau, în mahalalele din preajma hanului, vânzătorii de **salip**, (băutură preparată din salep, miere și apă) [99]) bucuria copiilor pentru acea vreme.

HANUL GRĂDIȘTEANU

Hanul Grădișteanu se afla cu poarta în podul Beilicului (Calea Șerban Vodă) și ocupa locul unde, până în 1935, fusese spițeria cu firma **„Pelican"** în apropiere de biserica sf. Ion. Era unul din cele mai simple hanuri din București, iar un vizitator din 1823 ne-a lăsat următoarea mărturie despre el : „Edificiul era vechiu și cu crăpături. Vântul se vâra cu un vuet detestabil de scârțâituri și de trosnitură printre aceste crăpături.

Mă aflam într'o odaie, cu pereți, tavanul și podinile formate dintr'o mulțime de bârne și de scânduri, așezate fără scop și fără plan, dealungul și deacurmezișul. Această manieră de clădire avea o înfățișare fantastică, mărită încă de întunecime. După datinile hangiilor în toată casa se afla numai o singură lumânare de seu, dar și pe aceasta o scoaseră din felinar pentru a o pune într'un feșnic de pământ ars. Flacăra acestei lumânări se bătea și juca în suflarea de

---

94) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 491, Frédéric Damé, l. c. p. 59.

94 bis) *„Vestitorul Românesc"*, 1855, suplimentul 1 și 19.

95) D. Fotino, *Istoria Daciei*. vol. III, p. 166.

97) Acad. Rom. ms. 1632.

98) W. Derblich, *Land und Leute der Moldau und Walachei*, Pag. 1858, p. 129; N. Iorga. *Istoria Românilor prin călători*, ed. II, vol. IV, p. 49.

99) Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 373.

Tudor Hagi Theodoraky

negustor toptangiu în Hanul St. Gheorghe-Nou

(Colecția Camerei de Comerț și Industrie din București).

aer făcută de vântul care intra din toate părțile. Aci era locul unde se ospătau călătorii, bag seamă, că pentru a mă odihni de noapte fui condus în altă parte. Urmai un băiat și trebuia să-mi caut drumul pe pipăite, dealungul unui coridor întunecos, lung de 30—40 urme și podit cu scânduri slobode, pe care piciorul nu avea razim sigur. Ajungând până la capul coridorului băiatul deschise o ușă și mă duse într'o odaie luminată de lună, după care se retrase.

Odaia era mică și cu tavanul așa de jos, că-l atingeai bine cu mâna. Pe o laturе era un pat: trei scânduri așezate pe două picioare de lemn, peste scânduri o mână de paie vârîte într'o țoală ca să nu se risipească. Intr'alt perete era un ochiu de fereastră; ca geam, se cunoștea că ar fi fost o piele de capră, cum se obișnuia în acea vreme, însă bucata ce rămăsese, adeverea că odată a fost întreagă.

Lângă pat, o masă, apoi două scânduri puse pe picioare din lemn necioplit pe care sta un vas de pământ, forma ligheanului de azi, și un urcior cu apă ce serveau la spălatul feței.

Mă dusei la ușă ca să-i pui zăvorul. N'avea nici zăvor nici ivăr, nimic decât o clanță ce se mișca, cu care se putea deschide ușa pe dinafară tot atât de bine, ca și pe dinăuntru.

Fiind ostenit mă trântii în pat și fiindcă nu avea pernă, pusei căpătâi un lemn ce-mi încurca drumul și mă învelii cu scurteica ce o aveam cu mine [100]).

Nu cred în confortul hanurilor de altădată și în special al celor periferice, dar, oricât, mărturia călătorului străin mi se pare cam exagerată.

In August 1845, când Hanul se afla în stăpânirea văduvei Grădișteanu, fiindcă soțul murise, a isbucnit un foc care a distrus în întregime clădirea hanului și cu această ocazie 20 familii evreești care locuiau în el au rămas fără adăpost [100 bis]).

HANUL GRECEANULUI [101])

(Vezi Hanul Dedu).

HANUL GRECILOR

Hanul **Grecilor** se afla împrejurul bisericii Grecilor numită mai de mult a lui Ghiorma Banul [102]) care exista încă din sec. XVI, (1560) dar, care, până în ultima vreme trecuse prin numeroase și totale modificări.

Hanul acesta după cum și biserica s'au numit așa, fiindcă, probabil erau mult frecventate de Greci — care, prin lăcomia lor de a strânge averi în timpul cel mai scurt, le-au adus în ruină. Pentru acest motiv, pe la 1857, biserica era improprie pentru slujbă, fiind ruinată și golită de toate odoarele ; nu rămăsese din ea decât zidurile mucede în care se vedea numai locul unde au fost ferestrele. O șindrilă învechită și roasă de vreme servea drept acoperiș.

---

100) Col. Popescu-Lumină, l. c. pp. 374—377 apud *„Albina Carpaților“* pe 1823, p. 156. (Această trimitere nu corespunde, deci n'a putut fi controlată).

100 bis) *„Vestitorul Românesc“*, 1845, p. 245.

101) George D. Florescu, *Alaiul* . . . p. 35.

102. G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 489.

Imprejurul bisericii, în locul vechiului han care se destinase prin planul de sistematizare al orașului să fie o piață pub ică se ridicase în urma lăcomiei egumenului grec, o clădire de speculă cu banii rezultații din vânzarea unei păduri a bisericii. Această nouă, dar urâtă, clădire a hanului era închiriată, pe la 1862, atât la parter cât și la etaj la diferiți negustori străini, în special evrei, nemți și greci [103]).

Printre negustorii hanului vechiu amintim în 1844 pe F. Roth care avea spiterie și de existența lui știm din următorul anunț: „Un bărbat tânăr, neamț de nație, însă știind bine românește, având destulă cunoștință și deprindere în chivernisirea lucrărilor câmpului și a viilor, și cu un cuvânt, cunoscând bine iconomia agrară, îmbie slujba sa ca epistat la vreo moșie.

Despre caracterul său acest iconom este în stare a înfățișa dovezi îndestulătoare și este de întâlnit în spiteria domnului F. Roț (Roth) din Ulița Nemțească, Hanul Greci". [103] bis).

In anul următor, germanul Andrei Karnbach din Magdeburg, venit în țară la începutul domniei lui Bibescu Vodă, deschide în acest han primul magazin de croitorie pentru copii [104]).

La acea dată, peste drum de acest han, erau casele serdarului G. Paapa și ale cămărașul Suciu [104] bis).

Pe locul bisericii și hanului se află palatul Băncii Generale a Țării Românești și palatul Băncii Crissoveloni amândouă clădirile având fațade pe strada Lipscani și pe strada Stavropoleos [105]).

HANUL HERIȘESCU

Se afla în spatele hanului Nicolescului în apropierea bisericei Domnița Ancuța sau a Vergului [106]).

HANUL LUI INJUGĂURS (JUGĂ-URS)

G. Ionnescu-Gion [107]) spune că acest han, de altfel fără prea mare importanță se afla în dosul spitalului Colțea la începutul stradei Polone care, acum 40—50 de ani avea o întindere mai mare, iar George D. Florescu îl situează în mahalaua Batiștei.

Din documentele publicate în ultima vreme, de d. I. Ionașcu se vede foarte precis că acest han era situat în suburbia Scaunelor. Pe la începutul secolului trecut, proprietarul acestui han era Dumitrache Sărățeanu-Injugăurs of Batiște bunicul magistratului și Inaltului Regent Constantin Sărățeanu.

Despre tata lui Dumitrache, vistierul Consantin, se spune că era de talie mare și de o forță extraordinară, iar pe vremea când era polcovnic „în urmărirea unei bande de tâlhari a prins el singur cu mâna lui, cinci dintr'ânșii. Imaginația populară a creat legenda următoare; Vistierul Dinu Sărățeanu, proprietar pe întinse plaiuri în

103) Pr. Grigorie Musceleanul *Calendar Antic*. București, 1862, pp. 96—97.

103 bis) „*Vestitorul Românesc*", 1844, p. 228.

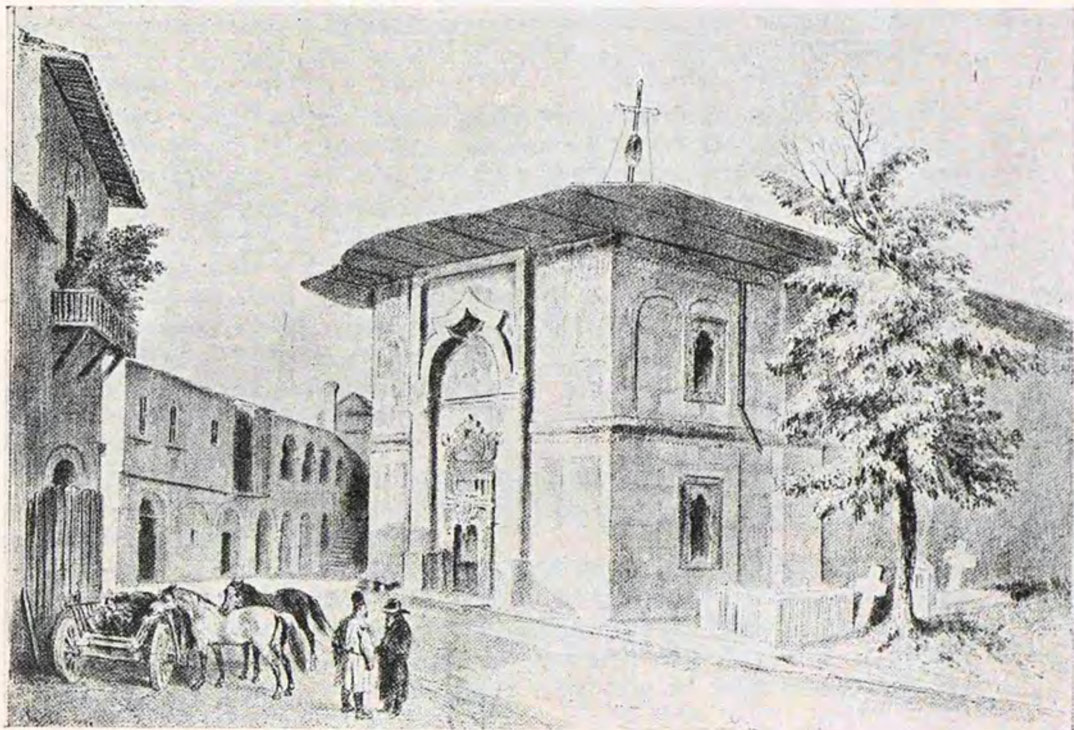
104) Tacid, l. c. p. 25.

104 bis) „*Vestitorul Românesc*" — 1844, p. 224.

105) G. D. Florescu, l. c. p. 104.

106) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 492 ; Frédéric Damé, l. c. p. 59.

107) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 494; Frédéric Damé, l. c. p. 41.

Hanul și biserica Grecilor, la 1837.

Pe locul hanului și bisericei, numită și a Ghiormei Banul, s'a construit palatul Băncii Generale de care s'a alăturat, în ultima vreme, palatul Băncii Crissoveloni.

(*după desenul lui A. Raffet*)

Mușcelul Sărăției a trimis carăle la lemne. Raportându-i-se că un bou dela un car a fost sfâșiat de un urs, s'a dus la pădure de unde satul întreg l'ar fi văzut întorcându-se cu un car la care era înjugat alături de boul rămas, ursul. [108]).

O mărturie exactă asupra acestui han este aceia din 1867 Noemvrie 19, prin care trei perscane, anume: P. Longeanu, M. Păltineanu și Manole Agiu arată că hanul lui Jugă-urs este proprietatea lui Const. Sărățeanu.

Aastfel, „subsemnații locuitori din capitala București încredințăm prin aceasta și pe ale noastre răspunderi că hanul din suburbia Scaunelor, strada Polonă nr. 7, din culoarea de galben, din București, este proprietatea domnului Constantin Sărățeanu; ce i-a rămas moștenire dela tatăl său, Dimitrie Sărățeanu. Acest han mai poartă numele și de hanu lui Jugă-urs" [109]). Cel din urmă dintre semnatarii acestui act arată că a ținut hanul cu arendă, trei ani de zile.

In această vreme procuratoare a lui Const. Sărățeanu era Calibpi Lepădătescu, care, având nevoie de o sumă oarecare de bani, se împumută dela Nicolae Bălăceanu și-i pune ipotecă **„tot hanul meu, cu tot locul și cu toate clădirile, ce-i zice și hanul lui Jugă-urs".** [110]).

Acest han, după cum reese din matricolele contribuțiilor fonciare din anii 1866—1880, avea 19 odăi și se plătea pentru el un impozit anual între 71—162 lei. [111]).

In 1884. Const. Sărățeanu împreună cu soția sa, Pompiliu, dau ca zestre fiicei lor, pe lângă alte bunuri și hanul Jugă-urs prețuit la 4000 galbeni, dar peste zece ani, în 1894, acest han cu locul lui, în suprafață de 786 m^2, este vândut Eforiei Spitalelor civile cu prețul de 55.000 lei [112]) astfel că, dela această dată, locul lui se înglobează cu totul în proprietatea Spitalului Colțea.

HANUL LUI IOAN ILIADE.

Din reclama unui negustor, în ziarele anului 1843, se vede că acest han se afla alăturea cu hanul lui Simeon și acesta lângă hanul lui Zamfir, [113]) iar toate trei în apropierea bisericii Sf Gheorghe-Nou unde era adevăratul centru comercial al timpului.

In acea reclamă se spune că la prăvălia No. 4, a hanului mai sus amintit, a sosit dela Viena o mare cantitate de tot felul de pânzeturi, printre care una **„faină de Rumburgher";** fețe de masă Damaschir (de Damasc) „șervete deosebite, batiste de lino și felurimi de **corvete** de vară pentru așternut și învălit. Doritorii de a cumpăra vor afla cel mai eftin preț". [113 a])

In prăvălia nr. 9 a hanului acesta, acum o sută de ani, Mihail Maca desfăcea postavurile provenite din fabrica vornicului Niculae Băleanu [113 b])

Pe la 1846 strada din fața acestui han se numea Ulița Hanului Zamfir, iar peste drum de han se afla prăvălia lui Hagi Tonciu.

108) George D. Florescu, *Alaiul* . . p. 23.

109—112) I. Ionașcu, l. c. p. 375.

113 și 113 a) „*Vestitorul Românesc*" — 1843 — pag. 284, 132.

113 b) Idem, 1843, p 284.

HANUL SF. IOAN CEL MARE (BOTEZĂTORUL).

Numit așa după biserica în jurul căreia se găsea, ce își avea ctitor pe Andrei Vistierul din secolul XVI, fusese construit, probabil, de călugării greci, în cel de-al XVIII-lea veac și se întindea între casa lui Ienăchiță Văcărescul fost mai târziu Belu, Prager și în ultima vreme C. E. C. și între locurile ocupate azi de începutul străzii Mihai Vodă și Grand Hotel Lafayette. Curtea bisericii și a hanului ocupa o suprafață întinsă și era înconjurată „cu ziduri mari ca o cetate fără să aibă afară cel puțin o ușă sau o fereastră în uliță" [114]).

In ultima vreme călugării greci, în stăpânirea cărora se găsea, hanul, lacomi de bani, au spart aceste ziduri și au făcut prăvălii; din această cauză însă, clădirea s'a șubrezit și a trebuit să fie dărâmată pentru a nu primejdui viața trecătorilor.

In 1789, Niculae Vodă Mavrogheni a dat ordin, ca în acest han să se depoziteze munițiile de război [115]); în secolul al XIX-lea majoritatea prăvăliilor erau ocupate de negustori de frunte și zarafi renumiți, dintre care amintim pe: Chircubasa, Anesti cojocarul lui Vodă, Scarlat Scanovi Hagi Ianus, Temeli și Gudin. [116])

La 2 Iulie 1845, o societate pentru industria mobilei, dela Budapesta, inaugura în acest han un mare magazin-expoziție. Și pentru a afla cât mai mulți oameni de existența acestui magazin, precum și despre calitatea mărfurilor, patronul a făcut următoarea reclamă:

„In această magazie (prăvălie) se află o mare colecție de cele mai nouă și mai elegante mobile, precum: oglinzi, mese, scaune, jețuri, taburele, scaune de paie de Marsilia, secrine, secretere (birouri), garderoabe, bufete, canapele, divane, policandre, candelabre și alte multe, toate lucrate după moda cea mai nouă și foarte trainice.

Fiindcă cele mai multe din aceste mobile au dobândit prețuri în cea după urmă expoziție de industrie dela Viena, se poate socoti fiecare bucată în parte, ca cap d'operă. Cu toate acestea se vor vinde foarte eftine și hotărîte cu bani gata" [117]).

Mult mai târziu, pe locul acestui han și în special al caselor egumeniale s'a construit vechea Casă de Depuneri, iar în 1895-1900, cea nouă și măreață care se vede astăzi.

HANUL KREȚULESCU.

Hanul Krețulescu [118]) aparținea de biserica cu acelaș nume construită între 1720 — 1722, de marele logofăt Iordache Krețulescu și soția sa Domnița Safta, fiica lui Constantin Brâncoveanu, pe locurile dăruite de Nicolae Vodă Mavrocordat și care se întindeau dela fostul Pasaj Român până în zidurile vechiului palat regal, iar în spate mergeau până în actuala stradă Câmpineanu.

Cu timpul biserica a fost înzestrată din ce în ce mai mult încât în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, ajunsese să aibă drept avere 200.000 pogoane de pământ care aduceau un venit foarte mare.

---

114) Pr. Grigorie Musceleanu, *Calendar antic*. București 1862, pp. 100-101.

115) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 491.

116) Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 387.

117) *„Vestitorul Românesc"* — 1845 —, p. 212.

118) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 419 și p. 489 ; George D. Florescu, l. c. p. 26; Frédéric Damé, l. c. p. 59.

Hanul Kreţulescu, la 1938.

In partea din fund hanul în dărâmare — Septembrie 1938 — ; în prima parte a clădirii, la etaj, fusese sediul Revistei pentru Arheologie, Filologie şi Istorie condusă de Gr. Tocilescu.

(Fotografie din colecţia George Potra)

Hanul Kreţulescu, la 1938.

(Fotografie din colecţia George Potra)

Totuşi, pentru a se crea un venit şi mai mare, pe locurile dimprejurul bisericei situate în centrul oraşului pe noua arteră de circulaţie (Podul Mogoşoaei) deschisă de Constantin Brâncoveanu, s'a construit un han, care, în decursul timpului a suferit numeroase modificări. Noi l-am cunoscut aşa cum a fost până în anul 1939, când s'a dărâmat pentru a se mări curtea noului palat regal şi pentru a se lărgi Calea Victoriei care, în acel loc, era foarte strimtă.

Clădirea hanului era destul de frumoasă şi avea la mijloc un turn cu ceas prin poarta căruia se intra în curte şi la minunata biserică restaurată astăzi şi pusă în adevărata ei valoare de monument istoric, de factură brâncovenească.

Nu ştim nimic despre vechiul han dimprejurul bisericii, când s'a construit şi cum arăta. Ştim numai, că acela pe care l-am cunoscut noi, şi care s'a dărâmat acum câţiva ani, după cum am spus mai sus, a fost construit, partea din dreapta cloptniţii, în 1851, iar cea din stânga, în 1852. Lucrările au fost date prin licitaţie publică, iar aceluia căruia i s'a încredinţat a trebuit să aducă cu sine „chezăşie asigurătoare cu ipotecă de preţ îndoit cât suma ce după condiţii se cere a fi asigurată" [118]).

In secolul trecut, în faţa acestui han, se afla locuinţa prinţului Dimitrie Ghica.

HANUL MANUC

Acest han îşi trage numele dela bogatul armean Manuc-Bei care-l construise şi a cărui proprietate era. Manuc Mirzaean, cunoscut mai mult sub numele de Manuc-Bei, după titlul care-l căpătase dela Sultan, era fiul lui Martiros Mirzaean originar din localitatea Karpi, regiunea Araratului. S'a născut în 1769, la Rusciuc din a doua căsătorie a tatălui său cu Mamica fiica marelui bogătaş Hanum-Oglu. „Până la vârsta de 12 ani, Manuc a crescut în casa părintească, învăţând la o şcoală din Rusciuc. Apoi, a fost trimis la Iaşi, la un negustor armean, ca să înveţe limbile, ce i-au folosit mai târziu şi practica vieţii. La 1785, a fost rechemat de tatăl său la Rusciuc, unde tânărul s'a însurat cu Mariam fiica cunoscutului Avet (Avedis) şi, rămas în curând orfan, a luat asupra-şi conducerea întreprinderilor părinteşti" [119]).

In Moldova avea rude iar cea mai apropiată dintre ele era vărul său, renumitul şi bogatul Hagi Manciuc Bogdan (Asfadur) Buiucliu [120]).

„Manuc Mirzaean se impunea nu numai prin bogăţia sa, dar şi prin înfăţişare, minte şi suflet rar întâlnit. Inalt, frumos, cu o frunte mare, ochii negri scânteetori, era energic, ager, fin, amabil, dar şi îndrăzneţ. Avea darul vorbirii şi al prevederii" [121]). Era „o figură interesantă de armean deştept dar cu fire de aventurier" [122]).

Manuc, pe la începutul secolului trecut, era considerat un personagiu cu foarte multă trecere, atât în Ţara Românească, graţie Ruşilor şi boerilor români, cât şi în Sudul Dunării prin legăturile de

---

118)-a) *„Vestitorul Românesc"*, 1852, p. 104.

119) Gh. Bezviconi, *Manuc-Bei*. Chişinău, 1938, p. 4.

120) *Figuri contimporane din România*, p. 474.

121) Gh. Bezviconi, l. c. p. 4.

122) George D. Florescu, *Alaiul...* p. 46.

prietenie și de afaceri pe care le avea cu comandantul turc Mustafa-Bairactar Pașa din Rușciuc.

Din documentele ce s'au păstrat se vede foarte bine care au fost relațiile dintre el și cei de mai sus, precum și deosebita atenție de care se bucura. Astfel, într'o scrisoare din Aprilie 1807, amintește consulului rusesc Chirico că Ipsilant Vodă l-a întrebuințat „cu izbândă în toate prilejurile critice ale Țării-Românești". De asemenea a fost „confident tainic al consulatului împărătesc din București, mai ales în vremurile furtunoase ale lui Mustafa-Bairactar și Pazvantoglu.

Prin creditul și influența lui au izbutit boierii Divanului muntean a așeza hrană și furaj pe toate punctele unde trebuia să treacă oastea împărătească a Rusiei; prin puterea lui asupra minții lui Ahmed-Efendi comandantul trupelor lui Mustafa Pașa în Țara-Românească boierii acestui divan au putut să scape **plausiblement** de pe teatrul războiului și să se retragă spre granița Ardealului la apropierea oștirii împărătești rusești, pe cari acei Turci voiau s'o atace; prin silințele și jertfele lui, Bucuretii n'au fost arși și prădați.

Manuc a știut să împace mânia lui Mustafa-Bairactar din Rusciuc pentru manifestul pe care consulatul rusesc din București avuse porunca de a i-l transmite, în numele comandantului șef, cavaler de Michelson din Iași". Pentru acest cavaler francez, Manuc a făcut foarte mult reușind să-l scoată din București și să-l ducă până la hotarele Ardealului „cu siguranță și cinste".

El a știut să facă pe Mustafa-Bairactar să fie prielnic în dispozițiile lui față de Ruși, față de Țara-Românească și de Domnul ei. „El s'a priceput să oprească râvna acestui comandant, al oștirii de la Rusciuc, de a cădea asupra acestei provincii, așa de golită atunci de trupe, și de a prăda țara pentru a duce în robie pe locuitori. El n'a crutat nimic pentru a libera și mântui, pe chezășia lui, pe prinșii români pe cari Regeb-Aga din Orșova și alți comandanți turci îi trimiteau la Rusciuc.[123]).

Manuc a fost un om minunat, un adevărat diplomat care a scos din încurcătură pe foarte mulți oameni și a fost folositor, în același timp, Turcilor, Rușilor, Domnitorului, boerilor din Țara Românească și tuturor acelora care și-au îndreptat rugămintea către el. Pentru acest motiv i s'a dat din partea tuturor acte de mulțumire și recunoștință. Astfel, în Decemvrie 1808, mareșalul rus Prozorovski care se găsea în București arată că Manuc-Bei „a dat toate dovezile trupelor sale, încă dela începutul ocupației. Il recomandă tuturor autorităților rusești și-i scutește de cvartir casa din București" [124]).

In Septemvrie 1809, generalul Bagration care se găsea lângă Silistra îi recunoaște meritele și-l îndeamnă a le înmulți [125]). Câteva zile mai târziu, consulul rusesc Chirico dă în București un certificat lui Manuc-Bei, dragoman titular al Porții Otomane, cum că într'adevăr „a servit Rusia și oștirea ei și mai ales pe răposatul mareșal principe Prozorovschi" [126]).

Mai târziu generalul Miloradovici dă în București, la 25 Ianuarie 1810, un certificat lui Manuc-Bei prin care arată, că el a fost acela „care a oprit prădăciunile turcești în Țara-Românească". [127]) Iată dar, numai câteva din serviciile pe care le-a făcut rușilor și pentru care motiv, poate, aceștia i-au dat, drept mulțumire antrepriza ocnelor

---

123—127) N. Iorga, *Studii și documente,* vol. VIII, pp. 124—128.

Hanul Kreţulescu, la 1938.

Prima clădire din stânga e Hotel Metropol, apoi frumoasa clădire construită la 1859, unde se afla expoziţia de mobile Lengyel. Din clădirea hanului, ce dădea în Calea Victoriei, n'a rămas decât turnul clopotniţei. In spatele turnului se văd clădirile Pasagiului Român şi palatul Soc. Adriatica.

(*Fotografie din colecţia George Potra*)

Hanul Kreţulescu, la 1938.

(*Fotografie din colecţia George Potra*)

muntene"[128]). Dar acestei răsplate de ordin material i-a urmat una de ordin spiritual. Astfel, la 20 Mai 1810, Alexandru ţarul Rusiei îl decorează cu crucea Sf. Vladimir, iar odată cu decoraţia i-a trimis următoarea scrisoare: „Domnule Manuc-Bei. Multiplele dovezi ale credinţei şi sârguinţei voastre către Rusia, despre care comandanţii supremi ai Armatei Mele pe malurile Dunării, nu s'au oprit să-Mi raporteze, au atras asupra voastră o atenţie deosebită. In răsplata acestora şi ca semn al benevolenţiei Mele pentru dumnea-voastră, Atotmilostiv vă confirm Cavaler al Ordinului Sfântului Vladimir gradul al treilea, ale cărui semne le transmitem alăturat şi ordonăm să le depuneţi asupra voastră şi să le purtaţi după cele stabilite. Petersburg. 20 Mai 1810. Alexandru".

Alte recunoaşteri ale serviciilor lui sunt din partea Sfatului muntean în cap cu mitropolitul şi cei mai mari boeri[129]). Aceştia, în 5 Ianuarie 1809, spun că dragomanul Manuc de când a venit în ţară „a arătat în mai multe prilejuri, pe vremuri furtunoase, fără cel mai mic interes, şi chiar cu primejdia vieţii sale, sentimentele sale binevoitoare, făcând mult bine ţării noastre şi neamului nostru. A dăruit 60.000 lei pe cari-i împrumutase într'o clipă când Visteria ţării n'avea fonduri şi nu era în stare să plătească. Acum 4 luni, într'o clipă grea, a mai împrumutat 100.000 lei refuzând dobânda lor de şase mii lei. E un adevărat patriot"[130]).

Din alte acte şi din testamentul[131]) său făcut în 1815, se vede că Manuc era proprietarul următoarelor moşii: Dragomireştii de Sus şi de Jos, Tăncăbeştii, Pupăza Pasărea, Bolasca, Trămudeasca, Giuleşti, Popeşti, Mudurgan, Brobodeţ, Hagi-Gheorghe, Cuhneşti şi altele, iar Divanul îi da voie să-şi aducă străini pe moşiile sale şi să facă slobozii. Străinii vor avea aceleaşi privilegii ca şi supuşii pământeni şi, se vor bucura de aceleaşi înlesniri". In afară de aceste bunuri Manuc în calitate de raia a cumpărat câţiva munţi în regiunea Predealului.[132]).

In Iulie 1809, Mitropolitul Dosofteiu dă certificat dragomanului Manuc-Bei pentru toate faptele de bine ce le-a făcut ţării. Astfel, pe vremea nenorocită a lui Pasvantoglu, Paşa din Vidin însărcinase pe Manaf Ibrahim şi banda lui să prade ţara şi să ducă în robie pe creştinii de aici. „Atunci acest prieten al creştinităţii, după stăruinţele Domnului şi rugăciunile boerilor ţării, s'a dus la Rusciuc şi a căpătat dela Mustafa-Paşa care comanda atunci în oraş, trupe, la sosirea cărora această bandă a părăsit ţara, şi am scăpat de prăpastia care ne ameninţa, numai prin înrâurirea şi activitatea sa".

In timpul războiului dintre Ruşi şi Turci a aranjat lucrurile cum nu se putea mai bine pentru Ţara Românească. Atunci când Bucureştii au fost cuceriţi de turci, el a adus ca şef al armatei de ocupaţie pe bunul său prieten Ahmed-Efendi, care, cu toate că avea ordin să omoare pe câţiva boeri ce fuseseră necredincioşi faţă de Poartă, îi iartă, fiindcă „prietenului mieu Manuc-Bei datoriţi păstrarea vieţii voastre. Vă jur pe legea mea că, dacă Turcii se arată cu putere

128) N. Iorga, *Istoria Bucureştilor*. Bucureşti, 1939, p. 207—208.

129) Gh. Bezviconi, l. c., p. 15.

130) N. Iorga, *Studii şi documente*, vol. VIII, p.126—127; Const. N. Minescu, *Istoria Poştelor Române*. Bucureşti. 1916, p. 133.

131) Gh. Bezviconi, l. c. p. 20.

132) *Figuri contimporane din România*, p. 474; Gh. Bezviconi, l. c. p. 15.

(înving) voiu părăsi acest oraș, fără a face cel mai mic rău, dar știind că această declarație ar putea să-mi atragă urmări nenorocite, păziți taina și nu spuneți nimănui nimica".

Iată dar, cum Manuc-Bei a scăpat boierii dela moarte și țara de prădăciuni „fără să cruțe nici bani, nici osteneli" și „în loc să primească o răsplată oarecare, datorită meritelor sale deosebite, a plătit însuși o datorie de 60.000 lei pe care țara o avea față de Mustafa Pașa și al cărei sinet se afla încă în arhivele Sf. Mitropolii a Bucureștilor". [133]). Grație tuturor acestor faceri de bine importanța și influența lui a crescut; astfel că a isbutit să facă și pentru sine o foarte frumoasă avere despre care se dusese vestea și, pentru care, probabil, și-a atras mai târziu urgia stăpânirii turcești.

După cât se spune, la Constantinopol, Manuc-Bei avea un palat de lemn de chiparos, ca în povești, iar cuele bătute, treceau toate prin monezi de aur. [134]). La Paris, după ce fugise din Țara Românească, locuia într'un palat superb din strada Verneuil și speriase acest oraș al luxului și risipei cu bogăția și fastul său, dar spre nefericirea lui n'a putut să se bucure prea mult de ce agonisese, fiindcă guvernul lui Mahmud al II-lea, a cerut lui Napoleon Bonaparte extrădarea lui Manuc. Fouché, ducele d'Otranto, prefectul Parisului, bun prieten al bogătașului armean „l-a înștiințat despre cererea Sublimei Porți și Manuc a fugit în Rusia" [135]) unde, după cum spune Stanislas Bellanger, conform unei prevestiri a cărturăresei Lenormant, a murit otrăvit de una din credincioasele sale slugi. Feciorii săi au trăit mai departe în Rusia și s'au bucurat de atenția țarului Alexandru I căruia îi făcuseră cadou un diamant de o mărime neobișnuită și cu scânteieri minunate „încât, zice-se, lumina și noaptea".

In ultima vreme Gh. Bezviconi în lucrarea sa, a înlăturat această poveste și a arătat că Manuc-Bei a murit dintr'un accident de călărie la moșia și palatul său din comuna Hâncești, Basarabia.

1808—1825

In ceea ce privește Hanul Manuc el a fost clădit în 1808, pe locurile vechei Curți domnești vândute la licitație în 1798, iar din vechile clădiri ale palatului domnesc nu rămăsese decât pușcăria [136]) din jurul bisericii Sf. Anton și câteva ziduri care mai mult împiedicau decât aduceau vreun folos.

Hanul se afla pe ulița Ișlicarilor numită mai târziu Franțuzească, iar mai apoi str. Carol I, pe marginea Gârlei (Dâmbovița), unde mai dăinuiește și astăzi sub înfățișarea hotelului Dacia Fusese clădit în epoca când marile hanuri, începute cu un secol și ceva înainte erau în decadență, atât în ceea ce privește construcțiile, cât și din punct de vedere comercial. Acesta însă, prin importanța proprietarului și afacerile care le făcea, era cel mai renumit. Prăvăliile erau numeroase și încăperile de locuit de asemenea și mult mai spațioase

---

133) N. Iorga, *Studii și documente,* vol. VIII, pp. 126—128.

134) Stanislas Bellanger, *Le Keroutza,* vol. II, pp. 45—62; — Revista „*Vatra*", 1894 p. 255 ; N. Iorga, *Istoria Bucureștilor,* București, 1939, p. 243

135—136) G. Ionnescu-Gion. l. c. p. 494; p. 493.

Em. Mirzaian (Manuc Bey).

După o gravură din 1811 semnată: Fr. Lanphin Gölnworth sc.

și mai luminate decât la celelalte. Era un han central și cu reputație mare, pentru care motiv, într'una din sălile lui, s'a semnat în 1812 tratatul de pace dintre Franța și Rusia.

„Hanul acestui aventurier bogat a fost în București unul din hanurile cele mai vizitate între 1808 și 1860. Curtea hanului Manuc era de pomină pentru sgomotul, murdăria și mulțimea trăsurilor care se aflau într'însa. Mulți călători, cari nu descindeau la acest han, veneau totuși să-l vadă din cauza pitorescului ce prezinta curtea precum și pălimarele superpuse (sic) ale odăilor.

Surugii, chirigii, vizitii, cărăușii care înhămau și deshămau, slugile hanului care alergau strigând de colo până colo; găinile care cârâiau pigulind pe mormanele de băligar; rațele care bălăcăreau măcăind prin băltoacele de lângă cuhnii și grajduri; țiganii și țigăncile care, în loc să vorbească, răcneau ca după obiceiu; scroafele și purceii cari, grohăind și guițând, se vârau pe subt butci, rădvane, brisci, brașovence, chervane și căruțe, unde se întâmplau încăerări omerice cu câinii celor veniți de afară, — toate acestea făceau să hăue din zi până'n noapte faimosul han al lui Manuc-Bey". [137]).

După o altă descriere — „hanul avea două etaje, un subsol și pivnițe boltite pe alocurea. Cu stilul clădirilor de pe atunci strășinile mult ieșite, cu arcadele sale în formă bizantină, cu bolțile bine întoarse, învelit la corpul principal cu olane și țiglă, iar la dependințe cu stuf, forma înconjurul unei curți patrate, fără pavaj". Hanul bogatului armean, care în cele din urmă cumpără în Țara Românească, cu banii Bairactarului, case mari, prăvălii, munți cu păduri și moșia Bastiada din Prahova, „a fost în București unul din vestitele hanuri, vizitate de diferite feluri de oameni, străini. Curtea **Hanului Manuc** era de pomeneală, pentru mulțimea trăsurilor, căruțelor care veneau; sgomotul și murdăria erau împrăștiate în toate părțile — rufe, cămăși, cearceafuri erau întinse pe frânghii, chiar între frumoșii stâlpi dela etaj".

Din gravurile care se păstrează, se observă că, **Hanul Manuc** avea un pitoresc deosebit prin prispele și foișoarele lui, pe trei laturi, și prin căruțele mari de Brașov care se aflau în jurul focurilor din mijlocul întinsei curți. „Era un fel de gară cu intrepozite de mărfuri a vremii". [138]).

Informații precise între 1808 — 1825, referitoare la acest han, nu avem aproape deloc. Una singură este aceia a lui Teodor Vârnav [139]) amintită în autobiografia sa, în care spune că, în vara anului 1818, a plecat din București, dela **Hanul lui Manuc, la Iași,** împreună cu alți călători, cu o brișcă jidovească trasă de patru cai și a plătit drept taxă, partea lui, 25 lei.

1825 — 1856

In raport cu timpul, Hanul lui Manuc căpăta o importanță din ce în ce mai mare. Pozițiunea lui centrală, atrăgea foarte mulți vizitatori și clienți, iar străinii, în urma recomandațiilor primite, trăgeau

---

137) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 494.

138) Revista *„Boabe de Grâu"*, 1933, p. 691.

139) Teodor Vîrnav, *Istoria vieții mele* (Republicată de Artur Gorovei în *Gazeta Săteanului)* Râmnicu-Sărat, 1893, p. 30.

ca la cel mai curat și confortabil hotel al Bucureștilor. Această afluență însă mai era avantajată și de faptul că în spatele hanului se afla sediul Agiei[140]) adică Prefectura Poliției.

Împrejurul lui, în afară de această instituție și altele, deasemenea importante, se aflau însemnate case boierești, iar primăria Capitalei era atentă neîncetat să ia diferite măsuri necesare sănătății și înfrumusețării acestui centru comercial. Astfel, în Aprilie 1830, deoarece apa râului Dâmbovița venea până în apropierea Hanului lui Manuc și a altor clădiri, și proprietăți, primăria orașului hotărăște să desființeze ostroavele pe care le făcea apa și să curețe și strâmteze albia râului[141]).

In ceea ce privește mărturiile străine, din această epocă, nu avem decât una singură, din 1839, când Andrew A. Bonar și tovarășul său Robert Mc. Cheyne, clerici scoțieni întreprind o călătorie în Orient, ca misionari ai Comitetului pentru convertirea Evreilor la creștinism. In călătoria lor acești misionari au vizitat și țara noastră, iar în București sosind noaptea și negăsind loc la **Hanul Rusesc** ce le fusese recomandat, au căutat altul. Pe drum ei au întâlnit un evreu din cei ce mergeau la sinagogile în sărbătoare și acela i-a condus la un caravanserai foarte mare — la **Hanul lui Manuc,** — de pe malul Dâmboviții. „Dimineața când se deșteptară și priviră afară, văzură că se găsesc într'o clădire foarte vastă ce acoperia aproape un hectar de loc.

In parter erau grajdurile pentru cai și remizele pentru vehicule. La etajul întâi: călătorii în trecere, iar la etajul al doilea: cei ce stăteau mai mult de șase luni în oraș. Etajul acesta avea de jur împrejur o galerie pe care ședeau grupuri-grupuri de călători, de diferite neamuri: ruși, unguri, greci, etc.".

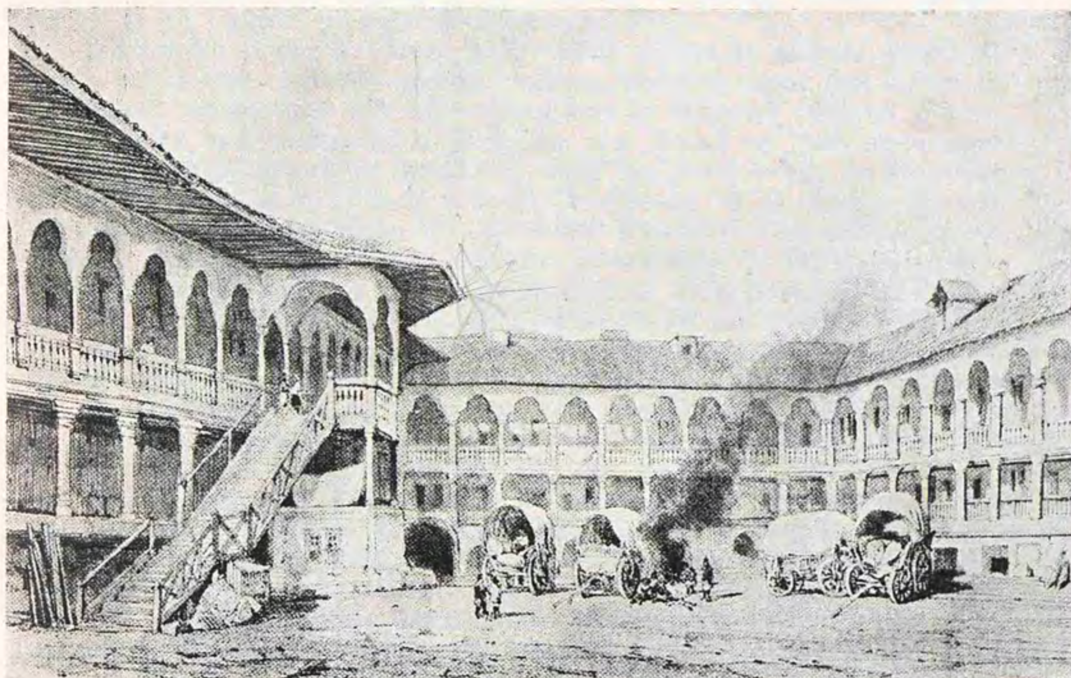
După cum vedem era un sgomot și o atmosferă caracteristică orientală care a silit pe cei doi misionari „să caute o altă locuință mai liniștită, la un han mai mic și mai curat — **Hanul Simeon** — ținut de un grec"[142]) și care se afla în fața Hanului cu Tei, înspre biserica Sf. Ncolae Șelari.

Din cuprinsul manuscriselor[143]) păstrate la Academia Română, se constată că **Hanul Manuc** intrase în 1825, în arenda pitarului Dimitrie Iconomidis, grec de origine, un om foarte priceput, care în scurtă vreme, prin venitul hanului și a dobânzilor care le lua dela banii împrumutați, isbutise să-și facă o avere frumoasă. Pentru această perioadă dela 1825—1856 gospodăria hanului este prea puțin cunoscută; se păstrează numai o serie de chitanțe pentru banii care-i împrumutase. Dela această dată încoace, însă, socotelile sunt ținute cu toată atenția, pentrucă Dumitrache Economu, cum își zicea în ultima vreme, murise, iar feciorii săi minori și la studii în străinătate erau puși, împreună cu averea lor, sub epitropia paharnicului Scarlat Pascal și a lui Ghiță Titeanu. Acesta din urmă fusese comisar și locuia pe la 1852, în culoarea de albastru, în mahalaua Sf. Ecaterina în casele lui Hagi Matei.

140—141) Inceputuri edilitare, 1830—1832, București, 1936, p. 43, 16.

142) Alex. Lapedatu, *Doi misionari scoțieni în țările române acum o sută de ani.* (Academia Română. Mem. Secț. Ist. Vol. XV p. 182); — N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, București, 1939, pp. 250—251.

143) Acad. Rom. ms. 1634, 1635, 1763, 2541, 2542.

Hanul Manuc, la 1841.
Litografie după desenul lui M. Bouquet.

După moartea lui Dimitrie Iconomidi (Economu) diata lui este atacată și se naște proces între George Iconomidi și Alexandru Kiropolu, iar la tribunal sunt chemați epitropii, menționați mai sus, care, după cum se vede din acte, nu se prezintă de câteva ori, rămânând ca procesul să se judece în lipsa lor. Dar, asupra acestui proces voiu reveni mai jos cu explicațiuni exacte și complete.

Epitropii foloseau averea și hanul care era în arenda moștenitorilor, cum socoteau mai bine, ca să dea un venit cât mai mare, din care, după ce scădeau costul reparațiilor, dările și toate celelalte cheltueli, trimiteau o parte moștenitorilor la Berlin, iar o parte, o depuneau în păstrare, la o bancă oarecare. Venitul era destul de mare dar nu aparținea tot urmașilor lui Dimitrie Economu, fiindcă se împărția și cu ceilalți proprietari devălmași [144]).

Tot pentru această epocă, 1825—1856, găsim în ziarele timpuluii unele informații, curioase pentru vremea noastră, care pot folosi la întregirea cunoașterii cât mai complecte a Hanului Manuc. Pentru acest motiv, redau mai jos o parte din ele. Astfel, în 1843, un anume I. N. Auerbach, doctor în medicină, venit de peste hotar, se stabilise în han la catul al doi-ea, în stânga, la camera 22 și fiindcă nu era cunoscut în oraș, își făcea în **„Vestitorul Românesc"**, următoarea reclamă: „După ce mai mulți ani am practițăluit în Bălgrad (Alba-Iulia) în Transivania ca doftor de medițin și care acușa aflându-mă aice în capitala Bucureștiului, dau nădejde de un desăvârșit praxis de medițin și mă recomandez tutulor pătimașilor oameni, în toată ramura științei de medițin, ca să le dau deplinul ajutorul doftoricesc. Ba primesc încă și pe toți cei scăzuți de avere, săraci, dela 1½ până la 3 ceasuri evropinești, după prânz, a le da ajutor doftoricesc, aci în locuința mea fără nicio plată" [145]).

Pentru anul 1844 documentele ne arată marfa ce se găsea într'o prăvălie de boiangerie din acest han precum și suma la care se ridica. Astfel, lănuri brute; brâie albe, roșii și portocalii; zuvelci nărânzate, **cișit**, dimii civite, abale negre, bumbac mușteresc cu răboage bumbac cișit de prăvălie, lână cișită de prăvălie, lână stacojie, lână neagră în hârtie ceaprăzărească, arnici civit, mătase civită de țară, mătase **urlama** de țară, mătase răsucită și deslânată de ceaprazari,— mătase mușterească cu răboaje, lână albă cu **usuc**, ibrișin alb opărit, **toprac**, piatră acră turcească, băcan mohorît, calaican, spirt, apă tare turcească, **palamut** turcesc, **alatuver** bun și negru, boia de cărămidă, lână de cămilă, haine din diferite calități de postav, **ghermesituri**, cârpeturi și fesuri [146 a]).

Toate aceste mărfuri se ridicau la suma de 28.000 lei.

Mai târziu — 1846 — negustorul turc Hagi Ali care locuia tot în acest han, la etajul al doilea, în camera 15, anunță că venind dela „Anadol" (Anatolia) cu felurimi frumoase și trainice covoare, precum și **chilimuri** frumoase, face cunoscut tuturor doritorilor de a-l cinsti cu venirea lor, că vor avea cea mai mare mulțumire atât pentru calitatea mărfii sale cât și pentru cuviinciosul preț [146 b]).

Un altul, Anton Vitner, care cinstea a se recomanda că au adus

144) Acad. Rom. ms. 2542 f. 81.

145) „*Vestitorul Românesc*", 1943, p. 136.

146-a) Acad. Rom. ms. 1364. f. 10.

146 b) Idem, p. 8.

dela Paris și Londra felurimi de parsumuri (parfumuri) de cele mai bune, cum și tot felul de șireturi, ciocuri pentru rochi și feluri de hor bote (oale) cu smalț și fără smalț. Doritorii de a cumpăra se îndreptează la locuința numitului în **Hanul lui Manuc,** în prăvălia lui Șvarț și va afla un preț cuviincios" [147])

Constantin Ștefanide [148]) desigur de origine greacă, are birou de tradus acte, din toate limbile, — în camera 33.

In Noemvrie 1849 primăria orașului, printr'o adresă semnată de D. Fălcoianu ca prezident al Sfatului și N. Lahovari, obligă pe pitarul Dimitrie Iconomu, proprietarul hanului, să facă bucătăria hanului în mijlocul curții, iar fiindcă acest lucru trebuie executat cât mai grabnic „nu iartă zăbavă măcar minut" [148] bis).

Venitul hanului 1857—1863.

Chiriile prăvăliilor și ale locuințelor aduceau un venit important, iar pentru exemplificare amintesc că, dela prăvălii, se lua drept chirie, pe o jumătate de an (26 Oct. 1858—23 Aprilie 1859) suma de 18.210 lei, iar dela chiriașii încăperilor din lăuntru, ale hanului 16.500 lei, în total 34.710, ceea ce ar reveni pe un an întreg, 69.420 lei.

Totalul veniturilor hanului Manuc se împărțea în trei, după numărul moștenitorilor lui Dumitrache Economu, iar epitropii aveau grije din timp să trimită bani tinerilor a căror proprietate o administrau, și care se găseau la Berlin. Astfel, lui Costache Economu i se trimite în timpul unui an (10 Oct. 1858—1 Oct. 1859) suma de 13.615 lei „pentru a sa existență și pentru cele trebuincioase la studiul său". In anul următor (1 Oct. 1859—1 Oct. 1860) i se trimite prin bancherul Hillel suma de 16.720 lei „pentru existența sa", pentru cele trebuincioase la studiul său și pentru voiaj la Paris și aici" — (București).

Ca o curiozitate și în acelaș timp ca o documentare redau o parte din cheltuielile care s'au făcut cu reparațiile hanului și diferite alte treburi în legătură cu hanul. Astfel, s'au dat 64 lei unui sam sar ce a găsit chiriaș la o prăvălie ce rămăsese neînchiriată, după ce chiriașul vechiu falimentase; 653 lei s'au cheltuit pentru diferite lucrări casnice; 150 lei pentru curățirea privatelor; 1946 lei pentru dușumea cu **tălpoaie la privatele** hanului; 768 lei pentru Costache Ionescu îngrijitor la han, drept leafă pe un de zile, dela 1 Oct. 1858—1 Oct. 1859; 27 lei epistatului mahalalei Sf. Ioan pentru străjuirea de noapte pe timpul dela 1 Iulie 1858 până la 1 Martie 1859; 45 lei s'au dat lui Samoilă ovreiul pentru dresul a două **urloaie** (burlane) de tinichea ce s'au stricat de vânt și pentru facerea din nou a celor rupte; 265 lei lui Mihalache Naum pentru repararea pavajului din curte și din dreptul hanului, precum și pentru alte mici lucrări de pietrărie; 315 lei lui Nicolae Popa Steriu pietraru pentru prefacerea din nou a caldarâmului dinaintea hanului și de sub gang; 41 lei pentru astuparea cu piatră a unei portițe dela hazneaua ieșitorilor (privatelor) hanului, după ordinul poliției: 1104 lei lui Iacob Kor tinichigiu pentru învelitul balconului cafenelii și al șopronului, cum și pentru facerea a câtorva șghiaburi cu zinc și tinichea; 744 lei lui Tudor Naum pietraru, din mahalaua Postăvari pentru facerea scărilor de piatră, la prăvălia hanului, ce se astupaseră cu „înălțarea pavela-

147) *„Vestitorul Românesc"*, 1843, p. 36.
148) *„Vestitorul Românesc"* — 1848 — p. 16.
148 bis) Acad. Rom. ms. 1634, f. 48.

Hanul Manuc, la 1860.
Gravură după desenul lui D. Lancelot.

ției caldarâmului din uliță";[149]) și tot acestuia i se dă 125 lei, numai partea moștenitorilor, pentru reparația caldarâmului și îndreptarea nivelației, atât în curtea hanului cât și în grajd;[150]) 704 lei lui Neacșu dulgheru pentru dușumeaua ieșitorilor și pentru înființarea ușcioarelor la gurile podurilor; 800 lei lui Nicolae Popa Steriu pietraru pentru întoarcerea olanelor pe toată învelitoarea hanului[150 a]); 372 lei pentru cumpărarea a 6500 olane dela Gh. Dimitriu olangiu; 52 lei la doi căruțași pentru ridicatul băligarului celui vechiu din curtea hanului; 1104 lei lui Ion sin Radu curățitorul de plimbători pentru deșertarea privatelor din han. de murdalâc; 75 lei pentru reparația cuhniei; 410 lei dați lui Moise Elias tinichigiul pentru „vopsitul învelitorii casii, a balconului și jghiaburilor, cum și pentru lungitu urloaelor (burlanelor) din fața casii și așezatu lor în stâlpi;[150 b])32 lei pentru tăblițele ce s'au făcut și s'au așezat pela ușile odăilor hanului"; 1240 lei dați epistatului mahalalei Curtea Veche pentru străjuirea de noapte a hanului; 13 lei și 20 parale dați la redacția ziarului „Românul" pentru a publica un anunț de închirierea hanului; 2500 lei, numai partea moștenitorilor, dați meșterilor Dinu și Niculae pentru reparația hanului; 320 lei unui inginer pentru repararea balconului cafenelii; la ferestrele dela pivniță s'au pus geamuri și grătare de tei pentru apărarea geamurilor.

In Mai 1860, se dă 372 lei, partea moștenitorilor lui Dimitrie Economu, lui Tudor Naum pietraru, pentru scările de piatră, iar în Iunie acelaș an, dulgherul Niculae Dumitru din mahalaua Sf. Vineri Nouă, se angajează pentru suma de 640 lei să facă „dușumeaua dela plimbătorile hanului Manuc cu scânduri de tufan, groase, cu tot materialul și lucrătorii noștri, precum și așezatu la loc a împrejmuirilor acestor plimbători. Iar scândurile dușumelii să vor așeza și să vor încheia **în lampă"**; 1000 lei lui Voicu Bălan din mahalaua Arhiman-

149, 150) Acad. Rom. ms. 2542, f 96, 102, (pecetea f. interesantă pentru a fi reprodusă).

150 a—150b) Idem f. 98—98 verso; f. 118 „Printr'acest contract ce-l dau subscrisul către d-lor proprietarii *Hanului Manuc,* fac cunoscut că prin bună învoială m'am însărcinat ca să întorc olanele dela învelitoarea hanului cu următoarele condiții:

1. Pe toată învelitoarea după cele trei părți ale hanului, adică pe partea ce vine spre *Ulița Mare,* pe acea despre *Ulița Vadului Sacagiilor* și acea despre casele d-lui Gherasim să scot toate olanele și să le așez bine încât să nu rămâie cel mai mic *aralâc* pe unde s'ar putea strecura vreo picătură de apă, iar pe partea învelitorii despre Gârlă (Dâmbovița) să le dreg, numai pe alocurea, pe unde se strecoară picătura.

2. Oricâte olane noi vor mai trebui în locul celor fărâmate să se cumpere de către d-lor proprietari, iar plata lucrătorilor atât dulgheri, cât și zidari sau salahori ce se vor întrebuința la această lucrare să privească pe seama mea.

3. Toate scândurile punților ce sunt așezate peste învelitoare spre înlesnirea preumblărilor pe deasupra, să fiu dator a le întări bine și a bate la loc pe toate câte vor fi scoase din locul lor, precum și câte pervazuri dela streșini vor fi căzute să le înființez la loc, cu a mea cheltuială.

4. Partea din *Sageacul* despre apartamentul cel mare fiind la o parte ieșit din locul său, mă oblig ca să-l bat la loc, întărindu-l cât se va putea mai bine.

5. Pentru toată această lucrare cuprinsă într'acest contract vor fi d-lor proprietari datori a-mi plăti lei opt sute (800), fără a mai contribui la alte cheltueli, d-lor precum să deslușaște la articolu al doilea. Acești bani însă mi se vor răspunde de către d-lor, adică jumătate în sumă de lei patru sute de către d-lor

dritului „pentru reparația prăvăliei domnului Ioil ovreiu, la care am făcut și obloane noi; pentru reparația prăvăliei lui Olaru, pentru un **cotlon** nou ce am deschis la apartamentul dumnealui și pentru o sobă din nou și alte reparații"; 5000 lei pentru reparația de dulgherie și zidărie. La 5 Aprilie 1861, din cauza unei vijelii se strică o parte din olanele și punțile învelitoarei hanului, iar repararea lor costă 335 de lei.

In afară de aceste cheltueli necesitate de han și dările respective către stat, epitropii mai cheltuiau pentru parastasele răposatului Dimitrie Economu. Astfel, la 11 Octomvrie 1858, când s'au împlinit trei ani dela moartea lui, se cheltuesc 606 lei, din care 245 lei pe lumânări, farfurii, carne, franzelă, vin, rachiu și toate cele trebuincioase pentru colivă și mâncare; 96 lei arhiereului și 265 lei la preoți, diaconi, cântăreți, paracliseri, — „la fete scăpătate" — și la oameni nevoiași. In timpul anului, se dă odată 32 lei la două biserici ca să facă două sărindare pentru pomenirea în post a răposatului Dimitrie Economu, iar altă dată se cheltuesc 85 lei pe doniți, colivă, orez, lapte, lumânări, flori, și cea ce mai era de trebuință pentru împărțit, la Sâmbăta Rusaliilor [151]). Pentru parastasul de cinci ani se cheltuesc 333 lei, din care 135 lei se dă la preoți, diaconi, cântăreți, paracliseri și pentru trasul clopotelor; 92 lei pe lumânări, pește orez și cele trebuincioase pentru colivă, iar 166 lei au fost dați la săraci și la fete scăpătate.

Chiriași și Contracte de închiriere.

Intre 1856—1858 camerile de locuit ale hanului, în afară de prăvălii, au fost date cu arendă grecului Panait Vizantie care locuia în mahalaua Sf-ți Apostoli în Culoarea de Albastru, la ginerile său Vasile Vlădescu.

Arendașului P. Vizantie proprietarii i-au predat casa în cea mai bună stare, făcând înainte toate reparațiile necesare care de altfel au fost și menționate în contractele ce-au făcut între ei și cu obligația ca la sfârșitul termenului, chiriașul să predea locuința în aceiaș stare în care a primit-o.

Cu toate acestea la terminarea sorocului el a lăsat multe strică-

---

moștenitori răposatului Dumitru Economu și ceilalți, lei patru sute, de către d. Gheorghie Iconomidi și d. Lambru Vasilescu, însă acum înainte — mi se vor da de fiecare parte câte lei una sută cincizeci, iar ceilalți după înaintarea lucrului și eu voiu da fiecăruia osebită adeverință de banii ce voiu primi.

6. Ca să fie d-lor proprietarii bine asigurați despre temeinicia lucrării, mă oblig că dacă după trei ploi mai repezi se va strecura pă undeva vreo picătură de apă să fac îndată reparație, încât să nu mai rămâie îndoială despre soliditatea lucrării.

Spre încredințare dar, că voiu îndeplini cu sfințenie aceste condiții, am iscălit acest contract care s'au mărturisit și de alte persoane ce se aflau față.

1860, Mai 18.

Fiindcă s'au scăpat din vedere a se trece, mai sus, că olanele pe coamă urmează a se așeza prin var; — orice var se va întrebuința, se va plăti de către d-nii proprietari, iar nu de către mine.

Eu Nicola Popa Steriu pietraru am iscălit prin punere de deget.

151) Acad. Rom. ms. 2542, f. 124.

Piața Sf. Anton, la 1890.

A doua clădire din dreapta e Hotelul Dacia, fostul Han Manuc, în fața lui, biserica Curtea-Veche; în mijlocul pieții un avuz împrejurul căruia se găsesc gherete de fructe și zarzavaturi. Prin mijlocul străzii trece tramvaiul cu cai.

(Fotografie din colecția George Potra)

ciuni pentru care motiv a fost dat în judecată și obligat să plătească stricăciunile făcute [151 bis]).

În 1858—1859 prăvăliile hanului Manuc erau închiriate următorilor: Mihalache **pânzaru**, Teodor **băcanu**, Avram Zendler, Dumitrache **tutungiu**, Gheorghe **potcăpieru**, Carol Brudel **făinaru**, Ioniță Barbu **pânzaru**, Vasile Stoianovici, Ioil Rozemfag (?) Dumitrache **cofetaru**, Nicolae **tutungiu**, Teodorache **făinaru**, Acic Măgârdiciu, Andrei Sanfelder, Rozina Sturza, Pavel Chiriac **băcanu**, Gheorghe Manolescu, Alecu **bărbieru**, Grigore Olaru și Panait Vizantea.

După cum vedem erau 23 neguslori români și străini și probabil tot atâtea prăvălii, dacă erau închiriate toate. Intre aceștia și respectivii proprietari se încheiau contracte în care se menționau prețul de închiriere și diferite obligațiuni, atât ale unora cât și ale altora. Pentru exemplificare redau contractele încheiate cu Teodorache Marin făinaru și Milan Lomovici.

„Printr'acest contract ce-l dăm suptiscălițîi moștenitori ai răposatului Dimitrie Economu către d-lui Teodorache Marin făinaru, facem cunoscut că **prăvălia din Hanul Manuc** ce este pă ulița **Vadu sacagiilor** pă care o ținea până acum Andrei Sanfelder făinaru, în unire cu d-lor devălmașii proprietari ai acestui han, am închiriat-o către d-lui susnumitul Teodorache pe un termen de trei ani, ce să socotește dela 23 Aprilie, anul una mie opt sute șaizeci și trei, drept galbeni împărătești șaizeci și cinci (65) pă fiecare an, și cu condițiile următoare :

1. Banii chiriei de 65 galbeni să fie dator a-i plăti în fieșcare an în două câșturi regulat, adică cu o lună înaintea Sf. Gheorghe și cu o lună înaintea Sf. Dumitru, câte galbani treizeci și doi și jumătate în fiecare câștu, din care șaisprezece și un sfert galbeni în primirea noastră și alții atâția în primirea celorlalți devălmași, dela care va lua d-lui osebit contract pentru ceea ce se atinge de dreptul d-lor pe jumătate, în închirierea acestii prăvălii, iar banii chiriei partea noastră răspunzându-să de către d-lui, regulat, precum se arată, în primirea **noastră, ori să vor trece în josul acestui contract** sau vom da d-lui osebite adeverințe.

2. Această prăvălie nu va fi d-lui slobod a o înstrăina cu închirierea la altul fără știința și voința proprietarilor, ci să o locuiască însuși dumnealui până la îndeplinirea sorocului de trei ani, iar neținând-o dumnealui să va închiria cătră altul cu vreun preț mai scăzut; acel scăzământ va privi pe a dumnealui răspundere.

3. Nu va fi dumnealui slobod a vinde într'această prăvălie vin, rachiu, bucate, nici a o întrebuința de cafenea, asemenea nu va fi slobod a primi vreun negutător alăturaș cu vreun fel de marfă fără știința și voința proprietarilor, nici oameni streini și necunoscuți.

4. Curățitul podului, măturatul coșului odată pe săptămână, omul de strajă, luminații, cvartiruri și orice alte asemenea îndatoriri destinate pe seama acestii prăvălii vor privi pe seama d-lui, precum și dacă se va pune pentru aceasta vreo taxă pecuneră (sic) de către stăpânire, să privească tot în a d-lui răspundere.

5. Să îndatorează a avea osebită priveghere pentru paza focului, măturând coșul regulat în fiecare săptămână, precum și la întâmplare d'asă ivi vreo aprindere ori în lăuntru, sau dinafară, să

151 bis) Acad. Rom. ms. 1635, f. 333—334.

fie dator împreună cu oamenii săi a da tot ajutoru prin apă şi orice va fi de trebuinţă spre întâmpinarea răului.

6. Să îndatorează încă a păstra curăţenie la această prăvălie aruncând şi lăturile în locul cel orânduit, iar nu în curtea hanului.

7. Această prăvălie cu odaia ei în dos i să predă în bună stare cu toate bune, adică uşi, broaşte, obloane, sobe, duşumele şi toate celelalte, prin urmare să îndatorează d-lui a le preda la împlinirea sorocului tot în asemenea bună stare, iar îmbunătăţirile ce va voi a mai face la dânsele spre înfrumuseţarea lor vor rămânea la împlinirea termenului închirierii toate în fiinţă, fără a putea lua cel mai mic lucru dintrânsele, sau a pretinde dela proprietari vreo cheltuială pentru aceasta.

8. Aceste condiţii păzindu-se din partea d-lui. nestrămutat va stăpâni această prăvălie în pace şi nesupărat până la împlinirea termenului de trei ani, iar abătându-se dintrânsele se va depărta din prăvălie şi să va închiria prăvălia altuia, privind în a d-lui răspundere orice scăzământ se va produce, precum să desluşeşte şi la articolul al doilea.

Spre aşi avea dar putere această înscriere, cu condiţiile prescrise, pentru ceea ce se atinge de dreptul casii noastre am dat d-lui acest contract supt ale noastre iscălituri, luând şi noi dela d-lui altul asemenea supt a sa iscălitură, iar pentru dreptul de posesie ce priveşte pe ceilalţi devălmaşi să vor face între dumnealor alte contracte tot cu asemenea condiţii".

Acest contract e făcut la 10 Martie 1860 şi este semnat de Ghiţă Titeanu şi George Iconomu.

Celălalt, încheiat cu Milan Lomovici, are următorul cuprins:

„Prin acest contract ce-l dăm subscrişii moştenitori ai răposatului Dimitrie Economu facem cunoscut că încăperile din lăuntru ale hanului numit Manuc, atât cele de sus cât şi cele de jos din câte patru părţile, împreună cu cafeneaua, cu pivniţa, birtu şi grajdu, le-am închiriat către d-lui Milan Lomovici în unire cu d-lui Gheorghie Iconomidi şi d-lui Lambru Vasilescu dăvălmaşii proprietari ai acestui han, pă un termen de patru ani ce să socoteşte dela 23 Aprilie anul una mie opt sute şaizeci până la 23 Aprilie, una mie opt sute şaizeci şi patru, drept lei cincizeci şi şapte de mii (57.000) pă fiecare an şi cu condiţiile următoare:

1. Din numărul încăperilor celor din lăuntru, aceasta, şi anume: două odăi de sus, adecă una în faţă şi alta în dos în care locueşte acum d. Gheorghe **potcăpieru**, care sunt închiriate cu prăvălia către d-lui, odaia din colţul de supt Nr. (loc liber) ce este închiriată tot cu prăvălie către Avram Zendler ovreiu, odăile ce sunt în dosul prăvăliilor, cum şi magaziile de supt prăvălii ce sunt închiriate tot cu prăvăliile, vor rămânea pe seama proprietarilor împreună cu toate prăvăliile din faţă, din amândouă uliţele, iar toate celelalte încăperi din lăuntru, împreună cu cafeneaua, birtu. cârciuma cu grajdul tot, vor fi în stăpânirea d-lui până la împlinirea sorocului de patru ani.

2. Banii chiriei se vor răspunde de către d-lui în patru câşturi pă fiecare an, adică lei patrusprezece mii două sute cincizeci la 23 Martie, lei patrusprezece mii două sute cincizeci la 25 Iunie... la 23 Septemvrie şi lei patrusprezece mii două sute cincizeci la 23 Dechemvrie, urmându-să răspunderea cu acest chip până la împlinirea termenului închirierii, însă din fiecare câştu va răspunde câte lei şapte

Hanul Galben, la 1935.

(Situat la întretăierea B-dului Banu Manta cu strada Dr. Felix. Acum 50-60 de ani cartierul dimprejur se nume Mahalaua Dracului şi cuprindea numeroase vii).

(Fotografie din colecţia George Potra)

mii una sută douăzeci și cinci, adică pe jumătate. din suma de lei patrusprezece mii două sute cinci zeci, în primirea noastră a moștenitorilor răposatului Dimitrie Economu și alți atâțea în primirea celorlalți devălmași, dela care va lua d-lui osebit contract pentru ceea ce se atinge de dreptul d-lor, pe jumătate, în închirierea acestor încăperi, iar pentru răspunderea banilor, în fiecare câștu, în primirea noastră, vom da d-lui cuviincioase adeverințe.

3. Aceste încăperi se dau d-lui în bună stare, prin urmare tot în asemenea stare este dator a ni le preda la împlinirea sorocului închirierii, tot în asemenea bună stare, privind pe seama d-lui orice cheltuială va face pentru vreo reparație, afară din învelitoare care stricându-se va privi reparația pe seama proprietarilor, iar dacă din a d-lui neîngrijire să va întâmpla aprinderea vreunui coș. și pentru stingerea lui va cauza stricăciune olanelor, atunci reparația acelei stricăciuni va privi pe sarcina d-lui chiriașului.

4. Toate obiectele odăilor de mosafiri și ale birtului ce vor fi acum în ființă se vor da d-lui chiriașului spre a să sluji pre cât va fi cu putință cu dânsele, cu îndatorire însă, ca la împlinirea sorocului închirierii să le întoarcă înapoi în cătățimea (cantitatea) și în calitatea ce vor figura în catagrafia ce ne va da d-lui supt a sa iscălitură, dar fiindcă acele mobile de prin odăi s'au învechit d-lui va fi dator a cumpăra altele noi împodobind odăile după cuviință și zugrăvind odăile destinate pentru mosafiri, ca printr'aceasta, pe deoparte, să ajute interesul d-lui trăgând mai mulți mușterii, iar pe de alta, ca să-și ție și hanu nepărăsit de mușterii săi, însă oricâte mobile va cumpăra d-lui, ca niște obiecte ale sale, la împlinirea sorocului închirierii le poate rădica pe seamă-și

5. Va fi d-lui dator a ținea cea mai bună curățenie nu numai prin odăi, dar și în curte, la grajd și la plimbători, curățind totdeauna murdalâcurile cu a d-lui cheltuială.

6. Pentru paza focului va avea cea mai de aproape îngrijire măturând coșurile, pe toată săptămâna, căci din orice întâmplare (ferească Dumnezeu) să va ivi din a d-sale neîngrijire sau a chiriașilor dumisale, va privi în a sa răspundere paguba ce va isvorî.

7. Toate îndatoririle ce să vor pune de către stăpânire pă seama acestui han, precât însă privește înăuntrul lui, adecă pentru luminații, cvartiruri, pentru străjuirea de noapte, pentru măturatul coșurilor, pentru curățenia din lăuntru, vor privi pe seama dumnealui chiriașului, fără a fi proprietarii întru nimic supărați.

8. Să îndatorează încă dumnealui a să purta cu toată ceruta complezență atât către pasageri cât și (către) ceilalți chiriași anuali ai hanului, dând fiecăruia onoarea ce merită, ca prin acest mijloc să nu se smintească reputația hanului.

9. Fiindcă privatele hanului sunt în rândurile încăperilor ce să închiriază către d-lui, iar pentru prăvăliași nu există alte asemenea private, de aceia va fi dumnealui îndatorat a îngădui și pe chiriașii din prăvălii a să slugi tot cu aceste private, precum asemenea, pentru osebite trebuințe și cu curtea hanului.

10. Nu va fi dumnealui slobod a trece această închiriere la altă persoană, fără știința și voința proprietarului, ci să le ție însuși d-lui până la împlinirea sorocului, făcând speculația sa slobod într'aceste încăperi.

11. Dacă dumnealui chiriașu, nu va păzi cu sfințenie această con-

diție vom avea noi proprietarii dreptul d'al îndepărta din stăpânirea hanului și înaintea împlinirii sorocului și a închiria către altul aceste încăperi, privind în paguba dumnealui lipsa de chirie la întâmplare de a se închiria cu preț mai scăzut, iar păzind aceste condiții întocmai va stăpâni până la împlinirea sorocului nesupărat.

Spre a-și avea dar putere această închiriere, cu condițiile prescrise, pentru ceea ce se va atinge de dreptul nostru al moștenitorilor răposatului Dimitrie Economu, am dat d-lui chiriașului acest contract supt ale noastre iscălituri, luând și noi altul asemenea dela dumnealui supt a sa iscălitură, iar pentru dreptul de posesie ce privește pe ceilalți devălmași, se vor face între dumnealor alte contracte tot cu asemenea condiții". [152]).

Contractul e făcut la 31 Martie 1860, și este iscălit din partea proprietarilor, de Ghiță Titeanu și George Iconomu.

Dela 1860 încoace printre coproprietarii acestui han a fost și Lambru Vasilescu care, în scurtă vreme, ajunge singurul săpân, iar pe la 1870, transformă, repară și botează cu un nume patriotic [153]) Hanul Manuc în Hotelul Dacia, în forma în care se găsește și astăzi.

In curtea acestui hotel, câteva decenii dearândul, s'au ținut numeroase întruniri publice și politice, iar în 1879, artistul I. D. Ionescu a deschis un teatru de vară care, din anumite motive, a trebuit să se închidă în scurtă vreme iar cea mai serioasă cauză fiindcă era depărtat de noul centru al orașului „unde se găseau toate celelalte localuri de distracție" [153]).

Actualmente hotelul Dacia este proprietatea d-lui Alex. Băicoianu.

HANUL MERCUȘ.

Se afla, după mărturia lui Constantin Bacalbașa, [153]) în locul palatului Soc. Imobiliara de pe Calea Victoriei situat peste drum de palatul Telefoanelor. Prin curtea lui s'a făcut pasagiul în care se află bodega „Mercur" și primul restaurant al Consiliului de Patronaj.

HANUL MIHAI VODĂ.

După cum arată numele se pare că era în apropierea bisericei Mihai Vodă, poate chiar proprietatea ei, și, situat la poalele dealului care înconjoară actualmente palatul Arhivelor Statului. Existența lui ne este amintită într'o singură notiță în care arhimandritul Nicodim Greceanu [154]) vorbește de focul cel mare din 28 August 1804, când au ars mai multe clădiri printre care și Hanul Mihai Vodă [155]).

HANUL MOCANU.

Exact acum o sută de ani, în 1843 — la capul podului Mogosoaei se afla un han peste drum de acela al lui chir Ivanciu Gherasim.

Proprietarul respectiv, Dimitrie Pop, [156]) care locuia în spatele bisericii Albe aduce la cunoștința tuturor că, dela Sf. Gheorghe viitor

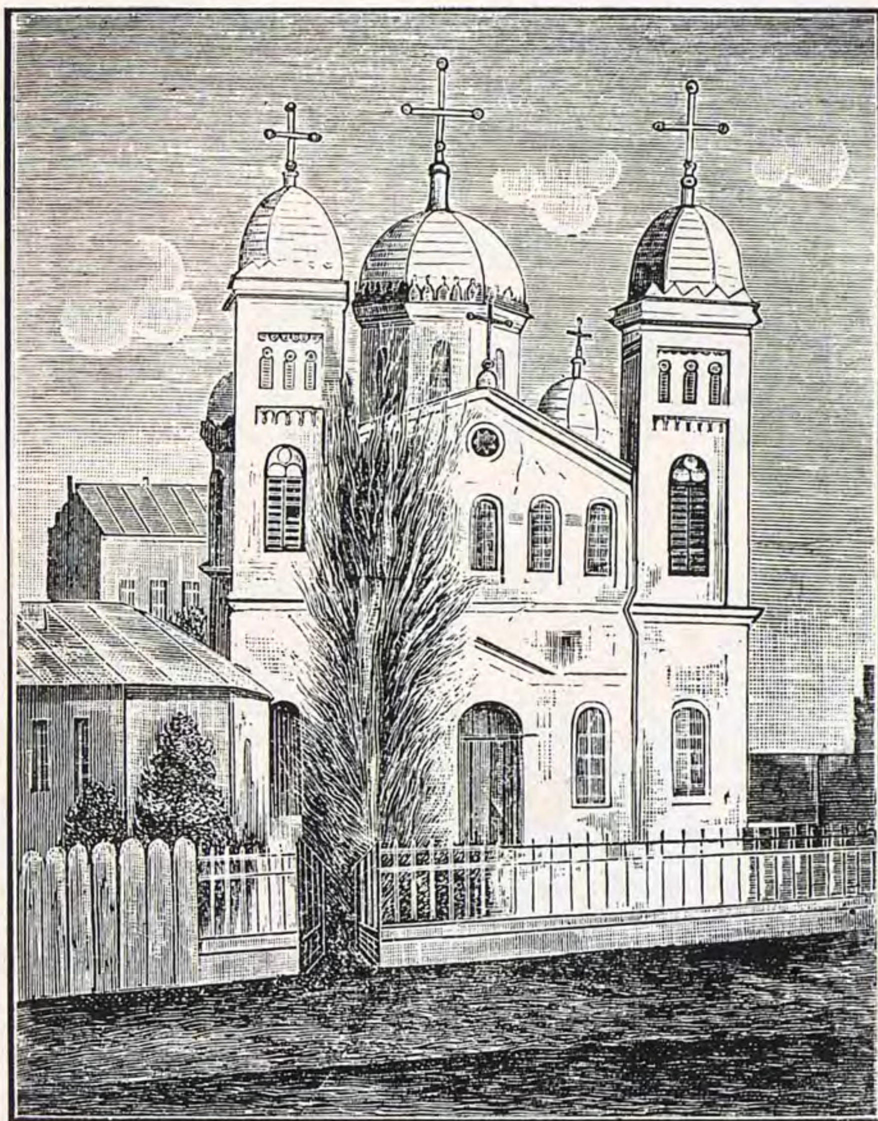
152) Acad. Rom. ms. 2542 f. 91 verso și 92.

153 a, 153 b, 153 c) Const. Bacalbașa, l. c. vol. I p. 64; p. 267; p. 59.

154) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 489.

155) D. Fotino, l. c. vol. II, p. 217; D. Berindei, l. c. p. 624.

156) *„Vestitorul Românesc"*, — 1843 — suplimentul 21.

Biserica Sărindar
(după o xilografie veche de Iuliu Pop)

își închiriază hanul care se compune din opt odăi, două pivnițe și un grajd mare de 12 stânjeni care va fi făcut din cărămidă în locul celuilalt vechiu, din lemn.

Acest han nu ne este cunoscut sub numele proprietarului său, ci sub acela de **„Hanul dela capul Podului Mogoșoaei"**. Dar exact în acel loc, cu zece ani mai târziu, este pomenit **Hanul Mocanu** [157]).

Acest fapt mă face să cred că Mocanu închiriase hanul, lui Dimitrie Pop și prin comerțul lui cu cai aduși din Transilvania și Ungaria care se vindeau chiar în fața hanului, împrejurul căruia erau de fapt mai multe hanuri, lumea a cunoscut hanul subt numele lui.

Nu știm când era zi de târgul cailor la bariera Podului Mogoșoaei, era poate un târg mai aparte față de celălalt din Obor care se ținea, în fiecare Marți și Vineri.

HANUL LUI MUSTACOV.

Hanul lui Mustacov, supus rus, este pomenit în ordonanța generalului-maior cavaler Steter vice-președintele Divanului din Muntenia care, la 6 Iunie 1811, poruncește că nimeni nu mai are voie să țină în casă, în București, iarbă de pușcă, deoarece se va pedepsi foarte aspru. Tot în acea ordonanță el amintește că din cauza ierbei de pușcă a ars Hanul lui Mustacov [158]).

HANUL LUI NĂSTASE.

După spusele bătrânilor [159]) care mai trăiau la sfârșitul secolului al XIX-lea, acest han ar fi unul și acelaș cu **Hanul cu Tei** [160]) și probabil se numea astfel pe vremea când se afla în proprietatea sau arenda mai sus numitului negustor.

Acest han cu o înfățișare deosebită întru câtva decât cea de altă dată, se află și astăzi între strada Lipscani și strada Blănari în apropiere de Piața Sf. Gheorghe. O stradelă îngustă îl desparte în două; în partea de miazăzi câteva din vechile prăvălii au și-acum tavane boltite și obloane masive de fier la uși și ferestre, iar deoparte și de alta a intrării în han se mai află stâlpii de piatră puși să asigure pereții de stricăciunea trăsurilor sau căruțelor care treceau prin el. Peretele dinspre strada Blănari are deasupra pajura țării și anul 1833, data când a fost construit.

HANUL CĂPITANULUI NICOLAE.

Este pomenit la 1840, în mahalaua Cișmelii [161]) numită așa după cișmeaua lui Mavrogheni ce se afla lângă biserica care-i poartă numele. Era situat afară din bariera orașului, care pe vremea aceia, se găsia unde-i actuala Piață a Victoriei.

---

157) Idem, 1853 — p. 112.

158) V. A. Urechiă, *Istoria Românilor*, vol. IX, pp. 607 — 610; — Lt. Colonel N. Lupașcu. *Pompierii la alte popoare și la noi, înainte de 1835.* (Buletinul Pompierilor Români, VII — 1935 — No. 10 — 12).

159) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 493.

160) Frédérich Damé, l. c. p. 61.

161) Acad. Rom. ms. 1632.

HANUL NICULESCULUI.

Se găsia lângă biserica Răzvan [162]) și era hanul de predilecție al Evreilor **din București** al căror număr se înmulțise foarte mult în urma războiului din 1788—1791. In acest han, puțin mai târziu, Evreii și-au construit o nouă sinagogă [163]) cea veche fiind în mahalaua Popescului care cuprindea ulițele din preajma Jicniței.

Locuitorii dimprejur și în special Evreii erau gălăgioși; ba într'un rând se certară cu preotul bisericii Răsvan pe care îl și bătură. Mahalagii creștini, adânc jicniți și nemulțumiți de această situație, se plâng stăpânirii și însăși Domnitorului; iar marele vornic Ianache Moruzi și marele vistier Constantin Filipescu, la 10 Noemvrie 1793, fac Domnitorului următoarea expunere de faptele care s'au întâmplat în mahalaua Răzvan: „Mahalagii din mahalaua Răsvanului de aci din București, au jăluit înălțimei tale arătând, că acea mahala s'au umplut toată de ovrei, dând pe prăvălii îndoit preț chirie și le iau ei, cum și un han ce este acolo, care se numește **Hanul Niculescului,** au luat iarăși ovreii în arendă, cu îndoită chirie și tot s'au umplut de ovrei, din care cei mai mulți sunt **sudiți** (supuși străini), și au făcut acolo în han și sinagogă pentru rugăciunea ce au, după legea lor" [164]).

In urma acestor relatări și a altor fapte întâmplate între timp, și aduse la cunoștință, Domnitorul Alexandru Moruzi, la 9 Ianuarie 1794, dispune desființarea sinagogei [165]) și gonirea evreilor la lavra veche din Mahalaua Popescu. Scandalul și măsura luată însă a dat naștere unui mic incident diplomatic „care aduse la fața locului pe **Sinior Marchelius,** cancelarul consulatului Kesaro-Crăesc, căci mulți evrei din Hanul Niculescului erau **sudiți** (supuși) nemțești" [166]).

HANUL LUI NICULCEA.

Se întindea pe locul unde până mai acum câțiva ani se afla o parte din grădina palatului Sturza. (Ministerul Afacerilor Străine) și Piața Victoriei și a fost dărâmat în 1899, când s'a început construcția sus zisului palat.

Prima mențiune documentară referitoare la acest han, dela capul Podului Mogoșoaei, este din 1848, când Ministrul trebilor din Lăuntru, C. A. Rosetti, dă ordin prefectului Poliției Capitalei să aresteze pe un anume Eftimie Nicolau din Pitești, ce locuia în acest han [167]).

Mai trăesc și astăzi unii bătrâni care-și aduc aminte de acest han așezat la bariera orașului în care trăgeau căruțele cu lemne și cereale ale țăranilor ce veneau dinspre Ploești și Târgoviște. După spusele lor, hanul se alcătuia dintr'o cârciumă mare și nenumărate odăi, dintre care două foarte mari unde poposeau cei mai nevoiași; — avea o curte întinsă, destul de murdară, acoperită cu coceni și băligar, care întotdeauna era plină cu căruțe goale sau încărcate.

162) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 491; Frédéric Damé, l. c. p. 59.
163) N. Iorga, *Istoria Bucureștilor.* București, 1939, p. 183.
164) V. A. Urechiă, *Istoria Românilor,* vol. V, p. 42.
165) Dr. M. A. Halevy, *Comunitățile Evreilor din Iași și București.* București, 1931, pp. 96 — 97.
166) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 491; V. A. Urechiă, l. c. vol. II, p. 41.
167) *Anul 1848 în Principatele Române* (acte și documente) București, 1902, vol. III, p. 543; Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 377.

Biserica Sărindar, la 1890.

Imprejurul ei, până la 1880, se găsea clădirea Hanului Sărindar numit și Hanul lui Zamfir; — în dreapta bisericei, înspre B-dul Elisabeta se văd câteva morminte.

(*Fotografie din colecția George Potra*)

HANUL PAPAZOGLU.

G. Ionnescu-Gion spune că acest han se afla „la tăetura de azi a Călei Moșilor cu stradele Decebal și Sf-ta Vineri, pe locul numit până mai dăunăzi **„La Mișu'n deal"** [168]). George D. Florescu îl fixează aproape la fel, adică „la colț între strada Decebal și Calea Moșilor, de partea dreaptă mergând spre biserica Sf. Vineri-Herasca" [169]).

Din documentele cunoscute putem preciza și mai mult locul pe care era așezat acest han. Astfel, în hrisovul din Aprilie 1785, și în cel din Octomvrie 1797, se arată foarte precis că hanul se afla **împotriva** bisericii vechi a sfântului marelui mucenic Gheorghe purtătorul de biruință'. [170]) adică peste drum de biserică **„pe ulița cea mare"** (Podul Târgului-de-Afară, Calea Moșilor) și se întindea „până în ulița Sarafilor (Zarafilor) și pe ulița Sarafilor până în locul Radului Vodă" [171]).

Hagi Dumitrache Papazoglu, proprietarul hanului, originar probabil din Grecia, venise în Muntenia și isbutise în scurtă vreme să-și strângă o avere importantă, cumpărând diferite locuri și proprietăți în București. Terenul pe care a construit hanul, ce exista în 1781 după cum spune N. Iorga [172]), pe baza unor documente cercetate de el, provenea din cumpărături și schimburi, iar pentru o parte din el, ce avea și pivniță din piatră [173]), dăduse în schimb marelui vistier Niculae Basarab Brâncoveanu [174]) două locuri în mahalaua Șerban Vodă numită pe acea vreme a Scorțarului [175]).

In primăvara anului 1786, Hagi Dumitrache Papazoglu nefiind căsătorit și deci neavând urmași — **„fii clironomi din trupul său"** — își face testamentul și lasă întreaga sa avere, între care hanul făcut „cu cheltuială din însuși a lui strânsoare (economie) și cu toate cele din împrejur trebuincioase", — fratelui său Fotie Papazoglu și nepotului lui Diamandi Fotiu să le stăpânească ca niște **clironomi** (moștenitori) ai lui, ei și moștenitorii lor, făr de a nu avea însă voie nici să le zălojească, nici să le vânză, spre a nu intra la străine obraze. Și cine va îndrăsni să cumpere ori să primească amanet și să dea bani pentru acest han sau pentru vreo parte dintr'ale hanului, acela să piarză banii". [176]).

Cuprinsul acestui testament ne este cunoscut, în bună parte, din hrisovul domnesc dat de Mihail Constantin Suțu Voevod în Aprilie 1785, în care se arată marele interes al lui Dimitrie Papazoglu pentru acest han, de pe urma căruia câștigase multe parale în special în timpul ocupațiunilor străine. cât și dorința de a fi folositor patriei de unde plecase. Astfel, moștenitorii erau obligați să dea din venitul hanului, în fiecare an, la mânăstirea Sf. Ioan Bogoslav din Patmos (cu egumenul

---

168) G. Ionnescu-Gion, l. c., p. 493.

169) George D. Florescu, *Din vechiul București*, p. 137.

170, 171) Acad. Rom. 1—2/CLXXVI; N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, p. 182; pp. 352 — 356.

172) N. Iorga, l. c. 182, p. 352.

173) Acad. Rom. 1/CLXXVI (N. Iorga) l. c. p. 352).

174) George D. Florescu spune că vistierul din acea vreme ar fi Ienache Văcărescu și își întemeiază afirmația pe un doc dela Acad. Rom. 29. — XCVII (l. c. p. 137 și nota 651).

175) George D. Florescu, l. c. p. 137.

176—178) N. Iorga, l. c. pp. 352—356; p. 182, nota 8.

căreia avea prietenie) [178]) câte o sută de taleri pentru pomenirea lui și a părinților lui. Deasemenea la școala mânăstirii, mai sus amintite, trebuia să se dea în fiecare an câte 250 taleri (sumă de altfel destul de mare pentru vremea aceia pentru **„cinci sârguitori ucenici săraci"** — **„spre ajutorul la silința și truda învățăturii și a procopselii lor"**, — iar în afară de daniile amintite erau multe altele pe care moștenitorii trebuiau să le respecte în întregime și cu toată seriozitatea.

Și tot în acest hrisov se arată că Nicolae Caragea Vodă, la 1782, prin specială carte domnească a ridicat pe Hagi Dumitrache Papazoglu cât și pe frate-său Fotie, la rang de boierie, iar doi ani mai târziu, în 1784, Mihail Const. Suțu Voevod îi așează deasemenea în **„orânduiala boierilor dă neam"**, — cu obligația pentru cei prezenți și viitori să respecte și să păzească acel „privileghiu întocmai ca și celorlalți boieri de neam", iar hanul să fie scutit de zaherele, angarii și alte cereri și întru totul **„apărat și nebânțuit"**.

„Așijderea facem (cunoscut) către numitu Hagiu i (și) către **clironomii** (moștenitorii) lui, harul și mila, ca Hristea Gheorghiu, purtătorul de grije al hanului acestuia, ce este negutător venit acum din streinătate, făr de a nu avea vreo pricină și dajdie, să fie apărat de toate dăjdiile și orânduelile Visteriei și ale Cămării Domnii mele, scutind și ale lui drepte bucate ce va avea". Asemenea scutește de toate dările pe doi hangii, doi dulgheri și doi zidari, toți de neam străin, ce vor avea în grije hanul și reparația lui. Și chiar în viitor de s'ar întâmpla să se pună anumite dări pe hanuri **„acest han să fie apărat și nebântuit"**.

Testamentul și hrisovul domnesc de întărire erau cât se poate de bune. Se aștepta numai sfârșitul lui Hagi Dumitrache Papazoglu și intrarea în posesie a celor hotărâți. Se vede însă, dintr'un document de mai târziu, că frate-său Fotie și nepotul aceluia nu mai sunt pomeniți, fiindcă probabil muriseră, iar Hagi D. Papazoglu face un nou testament, [179]) la 1797, în care spune că, neavând urmași, lasă întreaga lui avere precum și hanul celor trei nepoți: Constantin, Apostol și Baharo (?) feciorii unicei sale sore Zmaranda „trecută în vârsta bătrânețelor".

Acestor nepoți le încredințează purtarea de grije a averii precum și toate orânduelile menționate în testament, lăsându-i „atât pă ei cum și pă cei ce să vor trage din ei încărcați cu această **clironomie** și purtare de grijă, asupra cărora lasă și purtarea de grijă a Zmarandii mumii lor ca să o caute până la sfârșitul vieții ei".

Se pare însă că nici acest testament n'a fost ultimul, fiindcă N. Iorga [180]) mai citează unul din 1801.

In însemnările cartografilor străini ce-au ridicat planul orașului București, spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, se vede că acest han ocupa un loc de frunte în mahalaua Sf. Gheorghe-Vechiu și aceasta se datorește, probabil, faptului că era destul de mare și puteau să încapă în el numeroase trupe de ocupație chesaro-crăești [181]) (austriace).

Mai târziu, timp de aproape o jumătate de veac, nu mai știm nimic de proprietarii hanului și de felul cum a fost administrat. Numai în 1844, se arată într'un anunț că se vinde cârciuma **„La Mișu"**

---

179) Acad. Rom. doc. 25 — CI

180) N. Iorga, l. c. p. 182 nota 8 (Acad. Rom. doc. 56 — CLXV).

181) George D. Florescu, *Din vechiul București*, p. 137.

Hanul lui Simeon (Zamfir), la 1933.
In timpul dărâmării de Primăria Capitalei.
(*Fotografie din colecția George Potra*)

proprietatea serdarului Athanasie Kazoti, ce se afla peste drum de Hanul Papazoglu.[182]) Reese astfel și din această informație că Hanul Papazoglu nu era, după cum spune G. Ionnescu-Gion, — „pe locul numit până mai deunăzi **La Mișu'n deal**, ci peste drum de această cârciumă.

La 1847, marele foc care a nimicit o bună parte din oraș a distrus și Hanul Papazoglu rămânând după aceia mulți ani în părăsire. Nu știm precis cât timp a stat așa, dar spre sfârșitul secolului al XIX-lea, s'a ridicat pe locul lui o clădire, proprietatea generalului de cavalerie Sachelarie Răsvan.[183]).

HANUL PESCARULUI.

După cum ne spune G. Ionnescu-Gion acest han s'a păstrat numai în tradiția Bucureștenilor de acum o jumătate de veac. Se afla „la capul despre piață al Podului Vergului."[184]). Documentele nu-l amintesc deloc.

HANUL PITEȘTEANULUI.

Se afla în mahalaua Silivestru pe podul Târgului-de-Afară lângă o cafenea — loc care ar veni pe Calea Moșilor pe partea stângă cum cresc numerile, între strada 10 Mese și strada Romană.

Han de importanță mică îl găsim amintit numai la 1840, când, în fața lui, primăria orașului hotărăște straje de noapte[185]).

HANUL POLIZU.

Existența acestui han o aflăm dintr'un anunț al ziarului **„Vestiorul Românesc"** pe 1846, unde, un oarecare C. H. Panteli aduce la cunoștință că, în sus zisul han, se poate găsi un tovarăș de drum ce merge până la Viena, având trecerea prin Sibiu sau Rușuva, „însă cu cai de poștie și în soroc de 3—4 săptămâni"[186]).

HANUL ROȘU.

Fusese construit, nu se știe la ce dată, pe unul din locurile ce făcuseră parte din Curtea-Veche vândute la licitație de domnitorul Constantin Hangerli[187]). După G. Ionnescu-Gion, hanul s'a numit așa, fiindcă se afla pe locul **Foișorului roșu** dela Poarta-de-Sus a Curții Domnești,[188]) iar după părerea noastră, e posibil să-și fi căpătat numele dela culoarea roșie cu care era spoit, fapt de altfel des întâlnit la construcțiile din acea vreme. Se afla pe locurile unde se întretaie strada Carol cu strada Smârdan și Calea Rahovei (Splaiul Unirea), adică, unde este astăzi Hotelul Regina.

182) *„Vestitorul Românesc"* — 1844 — p. 8; George D. Florescu, l. c. p. 137.
183) Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 385.
184) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 493.
185) Acad. Rom. ms. 1632.
186) *„Vestitorul Românesc"* — 1846 — p. 400.
187, 188) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 493; p. 124 și 330.

Un cercetător mai nou, Col. Popescu-Lumină [189]), care s'a ocupat de trecutul orașului București, confundând desigur. exactitatea locului, spune că acest han modificat există și astăzi (1935) la încrucișarea dintre Calea Văcărești cu Calea Moșilor și, că pe vremuri, era vizitat de comercianții brașoveni, iar până mai anii trecuți, când orașul nu era canalizat ca astăzi, în fața lui se adunau latrinarii și diferiți meseriași. E probabil ca sus numitul autor să fi făcut această confuzie, deoarece clădirea pomenită de el era destul de veche și până acum vreo zece ani, spoită în roșu.

După cercetările mele, informațiile date de G. Ionnescu-Gion și Frédéric Damé corespund adevărului, iar cele ale colonelului Popescu-Lumină, nu.

O mărturie însă adevărată și de epocă este faptul că, în 1843, casele răposatului Hristea Papazoglu ce erau libere pentru închiriat se aflau situate **peste drum** de Hanul Hoșu, iar una din prăvăliile sus zisei case avea „fața despre Podul Caliții" [190]) (Calea Rahovei).

Și, ca o complectare a celor de mai sus, e faptul că atunci când s'a rectificat și canalizat cursul Dâmboviții, apa curgea pe lângă zidurile Hanului Roșu, unde s'au găsit „la o adâncime de mai bine de 5 metri, ziduri de case vechi, în malul stâng și o serie de taraci puși deacurmezișul, desigur picioarele unui vechiu pod peste Dâmboviță" [191]).

In Aprilie 1830 când primăria orașului face socoteala câte felinare trebuesc puse pe anumite străzi, cum și cheltuiala cu fiecare în parte, găsim amintit **Hanul Roșu** ca proprietate a unui oarecare Poiizachi [192]).

Doi ani mai târziu — 1832 — în catastihul negusorilor și meseriașilor se arată Costi Hiotul și Sterie Anastasiu [193]) bucătari și Sava Dimitriu [194]) cafegiu, toți locuind sau fiind în serviciu la **Hanul Roșu.** Mai târziu, în 1838, — în urma unui foc **Hanul Roșu** este distrus până la pământ [195]) Cu toate acestea se pare că a fost reclădit, fiindcă se găseau în el, mai târziu, diferite prăvălii în care anumiți comercianți își făceau negoțul lor. Astfel, în 1843, se închiriază în Hanul Roșu o tutungerie aflată alăturea (tot în han) de o prăvălie **„de limonțărie"** [196]).

In 1846, un oarecare Dimitrie Bala închiriază etajul Hanului Roșu pentru hotel, restaurant și cafenea și cu această ocazie publică în ziare că „are cinste a da în cunoștința onorabilului public că luând în arendă toată partea de sus a hanului cel de lângă Curtea-Veche, numit **Hanul Roșu,** l-au gătit cu cele mai bune mobile. Va avea cafenea, birt și odăi pentru găsduirea voiajorilor, pentru care se făgăduește celor ce vor pofti, ceruta primire și îngrijire" [197])

---

189) Col. Popescu-Lumină, l. c., p. 383.

190) *„Vestitorul Românesc"*, — 1843 — suplimentul 21.

191) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 307 (apud *Anuarul Muzeului de Geologie*, București, 1898, p. 42).

192,—194) Inceputuri edilitare 1830 — 1832, vol. I, Documente pentru istoria Bucureștilor prezentate de Emil Vîrtosu, Ion Vîrtosu și Horia Oprescu, București, 1936, p. 20, 157, 160.

195) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 353, 493 (apud Ulysse de Marsillac, *Guide de Bucarest*, p. 80; Frédéric Dame, l. c. p. 59. —

196) *„Vestitorul Românesc"*, — 1843 — suplimentul 22.

197) *„Vestitorul Românesc"*, — 1846, p. 144.

Hanul lui Simeon (Zamfir), la 1930.

Situat pe str. Blănari, în fața Hanului cu Tei, a fost construit în 1811 și dărâmat în 1933.

(Fotografie din colecția George Potra)

Trei ani mai târziu, în vara anului 1849, într'una din prăvăliile Hanului Roşu se afla o râşniţă sistematică pentru măcinatul cafelii, iar această noutate pentru Bucureşteni era anunţată în felul următor: „Astăzi, la 10 ale lunii lui Iulie, au sosit aci în Capitală o moară de cafea englezească care scoate într'un ceas 10 oca cafea pisată. Şi cine vor fi doritori sau de a lua cafea gata sau de a aduce cafea s'o piseze va şti că preţul este o jumătate de sfanţ de a se pisa pe o oca, iar de a o lua pisată gata 7 lei. Şi cine va fi doritor să se adreseze la **Hanul Roşu"** [198]).

Pe la jumătatea secolului al XIX-lea, Hanul Roşu se afla în proprietatea urmaşilor lui Constantin (Dinicu) Golescu, adică a soţiei sale Zoe şi celor patru copii. De când şi în ce împrejurări familia Golescu ajunsese stăpâna acestui han, nu ştim nimic.

In 1850, din cauza nevoilor familiare Zoe Golescu este silită să vândă o parte din terenuri şi giuvaericale şi tot de atunci începe să se ocupe, în mod foarte serios, de vânzarea Hanului Roşu, care, după cum se vede mai jos, nu avea construcţie ci numai teren liber.

In acest scop ea trimite fiului ei Ştefan o scrisoare în care-i spune că anumiţi experţi i-au arătat că hanul preţueşte 9000 ducaţi şi dacă l-ar da mai eftin ar fi o greşeală [199]). Totuşi dacă copiii ei sunt de părere să-l vândă cu un preţ mai mic, atunci sunt rugaţi să-i trimeată din respectivele ţări, unde se găsesc refugiaţi, procuri speciale.

In urma celor de mai sus, Ştefan şi Nicolae Golescu trimet mamei lor procură prin Mihail Marghiloman care se întorcea în ţară. Acesta însă, din cuaza anumitor împrejurări, o lasă la Viena împreună cu un pachet întreg de scrisori şi acte. Insfârşit, sosită, după oarecare întârziere, procura este socotită de autorităţile bucureştene, fără valoare, ca o hârtie albă, deoarece nu era întărită de guvernul din Paris şi pentru acest motiv feciorii sunt rugaţi din nou să facă alta, dar, întărită cum se cuvine, fiindcă preţul pe care îl poate obţine acum (Septemvrie 1850) e mai bun ca oricând. Ba unii amatori i-au spus că ar putea obţine chiar 10.000 ducaţi, deoarece hanul (locul) are o poziţie comercială minunată. [200]).

Intârziindu-se însă, trimiterea procurilor din partea tuturor feciorilor, în luna Noemvrie 1850 cumpărătorii nu mai oferă preţ bun, iar lipsa de bani fiind mare, datorii multe şi dorinţa ferbinte a mamei de a merge să-şi vadă fii în străinătate, o face să vândă o mică parte din locul hanului. [201]).

Cu toată dorinţa şi nevoia lui Zoe Golescu de a vinde acest teren în întregime şi cât mai repede, pe un preţ bun, nu se poate din cauză că Alexandru Golescu nu trimisese dela Brussa procura cerută.

In Martie 1851 Zoe Golescu trimite feciorului ei Ştefan socoteala de banii ce au rezultat din vânzarea a 20 stânjeni de teren din Hanul Roşu. Pentru 9 stângeni a primit 68.040 piaştri, iar pentru 11 stângeni 116.942 piaştri, în total 184.982 piaştri. [202]). Din primăvară şi până în toamnă probabil că mai vânduse o parte din teren, fiindcă în Septemvrie 1851 se spune că n'a mai rămas decât 10 stângeni de vânzare. [203])

---

198) Idem, — 1849 — p. 240.

199, 200) George Fotino. *Din vremea renaşterii naţionale a Ţării Româneşti: Boierii Goleşti,* Bucureşti, 1939, vol. I p. 73; p. 115.

201, 206) Idem, l. c. p. 142 p. 206; p. 207; 250 — 251; 256; 309

Effingam Grant scrie lui Ștefan Golescu, în Octomvrie 1851, că s'a mai vândut o parte din locul Hanului Roșu — cinci stângeni cu 1250 ducați,[204]) iar într'o scrisoare din Noemvrie 1851, se spune că n'au mai rămas de vânzare decât trei stângeni, pe care nu se poate lua mai mult de 220 ducați stângenul, deoarece locul este mult mai scurt decât celelalte vândute[205]).

In sfârșit, în primăvara anului 1852, se vinde ultima parcelă din Hanul Roșu, dar pentru aceasta nu se primesc banii imediat, deoarece cumpărătorul fiind bolnav, n'a putut să se prezinte la Tribunal, pentru facerea actelor[206]).

Și tot în acest an, fără să ne putem explica cum, deoarece locul hanului fusese parcelat și vândut la diferiți indivizi, este amintit un oarecare Nae Constantinescu ca proprietar al Hanului Roșu dela Curtea Veche[207]).

HANUL SĂRINDAR

(Vezi Hanul lui Zamfir)

HANUL LUI SCUFA (SCUFU)

A fost proprietatea lui chir Ianache Scufa[208]) și se găsea, după cum deducem dintr'un document[209]) din August 1800, pe un lot de teren din Curtea-Veche, spre poarta de sus, care se vânduse la licitație la 1798. O bună parte din locul vândut la mezat îl cumpărase vornicul Golescu, iar acesta parcelându-l l-a vândut mai apoi la diferiți negustori printre care era și Ianache Scufa.

Nouii cumpărători, lacomi de a-și mări terenurile ce ajungeau până în matca Dâmboviții, au bătut țăruși strâmtând foarte mult cursul apei încât, în partea cealaltă, producea dese inundații. Pentru acest motiv domnitorul Alexandru Moruzi, în urma unei reclamații ce primise, dă ordin ca toți proprietarii noui să se retragă în vechiul hotar. Printre aceștia era și Ianache Scufa.

Timpul cât a dăinuit hanul acestui negustor grec nu se cunoaște, deoarece, lipsesc documentele. Totuși, în legătură cu proprietarul și terenurile lui mai putem spune următoarele:

In primăvara anului 1830 primăria Capitalei hotărește să pietruiască și să deschiză anumite șosele. Cu această ocazie se pomenește de **grădina lui Scufa** care se găsea între Podul-de-pământ (Calea Plevnei) și Ulița Târgoviștii[210]) (Calea Griviței). In afară de aceasta printre locurile unde trebuie să se scoată gunoiul se spune cele de mai jos: „Pentru Podul Mogoșoaii și pentru mahalalele din prejur, la gropile de nisip ce sunt în capul Uliții Târgoviștii **lângă grădina lui Ioan Scufa**; lungimea 20 (stângeni) și lărgimea iarăși asemenea[211])".

Din cele de mai sus vedem că grecul Scufa câștigase stare materială bună, iar cu timpul, numele Ianache îl transformase în Ioan.

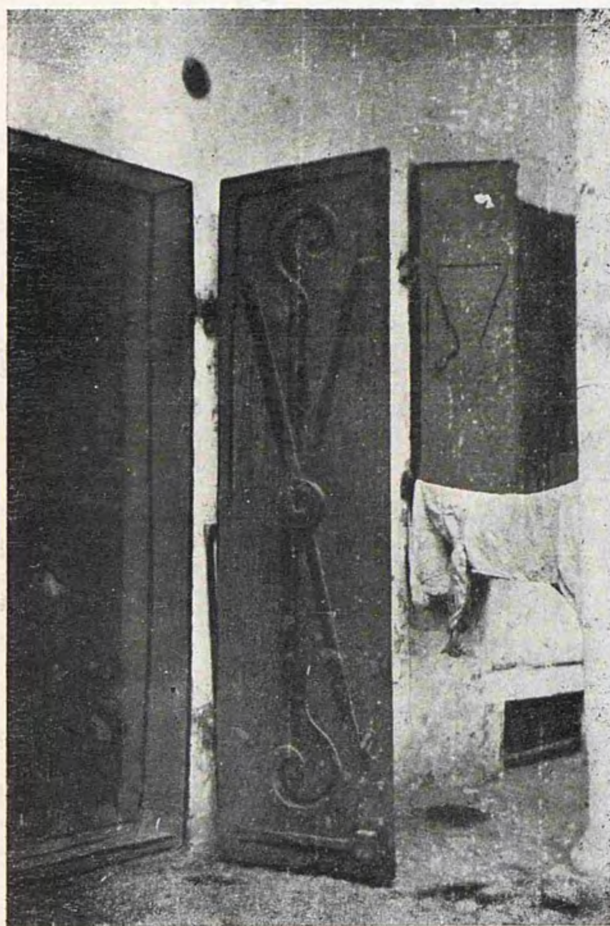
---

207) *„Vestitorul Românesc"*, — 1852 — p. 180.

208) V. A. Urechiă, *Istoria Românilor*, vol. X, p. 1072.

209) V. A. Urechiă, *Fapte din domnia lui Alexandru Moruzi*, București, 1897 pp. 127—129.

210, 211) Inceputuri edilitare 1830 — 1832. Vol. I. *Documente pentru istoria Bucureștilor* prezentate de Emil Vîrtosu, Ion Vîrtosu și Horia Oprescu. București, 1936, p. 10 și p. 37.

Hanul lui Simeon (Zamfir), la 1933
uşi şi ferestre de fier ale unei bolţi (prăvălii)
(*Fotografie din colecţia George Potra*)

HANUL LUI SERAFIM

Singura mențiune despre el o aflăm în 1849, cu ocazia stabilirii unui doctor străin în București.

Acesta, pe numele lui **„Fridih Fabini doctor de medițină și oculist"** venise din Transilvania unde fusese mulți ani medic oficial, și se recomanda publicului bucureștean că tratează și vindecă orice fel de boale și în special cele cronice, precum și boalele de ochi. „Săracii în orice zi vor găsi ajutorințe până la 5 ceasuri după prânz la locuința sa, fără plată" [212]). Iar locuința sa era în Hanul lui Serafim situat pe Podul Mogoșoaei.

HANUL SIMEON

Acest han se afla în apropierea bisericii Sf. Gheorghe-Nou, peste drum de Hanul cu Tei, pe actuala stradă Blănari.

In 1839, doi clerici scoțieni Andrew A. Bonar și Robert Mc. Cheyne în drumul lor spre Orient pentru convertirea Evreilor la Creștinism, au stat câtva timp și la noi în țară, iar în București sosind noaptea au fost conduși la Hanul Manuc. Acolo însă n'au stat decât prima noapte, fiindcă era prea mult sgomot din cauza numeroșilor chiriași, a cumpărătorilor și vânzătorilor și s'au mutat în **Hanul lui Simeon** ținut de un grec [214]), unde au aflat mai mare curățenie și mai multă liniște decât în cel dintâi.

HANUL SF. SPIRIDON-VECHIU

Istoricul Dionisie Fotino [216]) pomenește în lucrarea sa printre bisericile care aveau hanuri și pe aceia a sfântului Spiridon-Vechiu, care, pe la 1821, era o biserică a Ghiculeștilor — „mică și neîncăpătoare" [217]). Intr'adevăr biserica era foarte mică ca și în ziua de astăzi, dar curtea bisericii și a hanului era destul de întinsă după cum se vede în planul maiorului Borroczyn [218]) făcut la 1852.

In legătură cu acest han avem două informații: una din 1844, când, în curtea hanului, i-a venit rău și a murit dr. Teodosie fratele episcopului Ilarion al Argeșului [219]).

A doua din acelaș an, în ziua de 21 Decemvrie, pe la ora 11 seara când a isbucnit foc la locuința arhiereului Palmira, din curtea hanului. „Focul a fost primejdios, dar buna orânduială ce avem în Capitală pentru acest element nemilostiv", — a făcut să fie stins fără a produce prea multă pagubă. Și-au dat concursul alături de bravii pompieri care au lucrat „cu cea mai mare iuțeală", — marele logofăt Ioan Manu șeful Poliției, marele spătar Constantin Ghica, pitarul Geanolu comisarul văpselii de verde și căpitanul Costache [220]).

---

212) *„Vestitorul Românesc"*, — 1849 — p. 204.

213) *„Vestitorul Românesc"* — 1843 — p. 284.

214) Alex. Lapedatu, *Doi misionari scoțieni în țările române acum o sută de ani.* (Academia Română, Mem. Secț. Ist. vol. XV, p. 182 ; N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, pp. 250—251.

216) D. Fotino, l. c. vol. III, p. 165; G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 491.

217, 218) George D. Florescu, *Alaiul înmormântării* ... p. 50.

219, 220) *„Vestitorul Românesc"* — 1844 — p. 238, 239.

HANUL STĂNCESCULUI

Ionnescu-Gion îl dă ca necunoscut istoricilor secolului al XVIII-lea și îl fixează pe la 1764 în Podul Calicilor [221]) în apropierea bisericei Antim, dar, în realitata era în apropierea bisericei Sf. Niculae-Șelari. Acest fapt reese foarte clar dintr'un document al anului 1710 prin care Fota căpitanul vinde lui Manul Apostol un loc cu case în mahalaua Sf. Niculae din București și cu această ocazie se arată hotarele locului care, în lung mergeau dela biserica Sf Niculae „până în ulița cea mare, care vine pe lângă hanul lui Șerban Vodă, și latul din **hanurile lui Iane Stăncescul** până la grădina dumisale [222]). O altă mărturie de existența acestui han e documentul din 13 Martie 1731 prin care frații Constantin, Ștefan și Radul Văcărescul vând verei lor Zamfira, fosta soție a lui Manul Apostol, un loc în mahalaua Sf. Niculae „lângă hanul Stănescului (sic)" — însă lungul locului merge pre lângă ulița ce vine pre lângă hanul lui Șerban Vodă, din **hanul Stănescului**, până în locul pimniței dumnealor [223]). Prin urmare acest han care se compunea din mai multe clădiri, după cum menționează documentul — **„hanurile lui Stăncescul"** — se afla în apropierea bisericei Sf. Niculae-Șelari și hanul Șerban Vodă. Știrile despre acest han sunt foarte reduse și aceasta, după părerea mea, se datorește faptului că el era situat în imediată vecinătate a unor hanuri prea mari. Existența lui la 1710 și 1731 ne arată că făcea parte din primele hanuri care s'au construit în București, dar, probabil, că nu a dăinuit mai mult decât boierul care l-a făcut și odată cu moartea acestuia s'a desființat hanul.

HANUL STAVROPOLEOS

Se afla în jurul bisericii Stavropoleos [224]) care se găsește în dosul palatului Poștelor și peste drum de vechiul han al Grecilor. S'a crezut până acum că acest han a fost construit odată cu biserica, în anul 1722, de arhiereul Ioanikie Statonikeas pentru a aduce bisericii un venit în plus peste aceea care le avea dela diferite moșii și acareturi cu care fusese înzestrată la întemeere dar, documentele, din anexa acestui studiu, arată că hanul a fost construit înaintea bisericii.

Locurile pe care a fost construit hanul și biserica le cumpărase Ioanikie Stratonikeas dela Despa Popeasca soția Cârstei și fiica lui Cârstea vistierul Popescu și dela Grigorie Greceanul [225]). Hanul nu avea proporții mari, din contră era mic, însă foarte îngrijit și cel mai curat dintre toate câte erau în București. Și nici nu se putea altfel ca în jurul unei biserici atât de frumoase și cu atâta artă construită să nu se găsească un han demn de ea.

Odată însă cu începutul secolului al XIX, atât biserica cât și clădirea hanului, cu etaj, ce ocolea biserica din toate părțile, ajunseseră să se dărapene ne mai fiind reparate de călugări greci, iar în 1860, primăria dispune dărâmarea clădirei din față deoarece prezenta pericol pentru trecători. Peste câțiva ani au fost dărîmate și celelalte

---

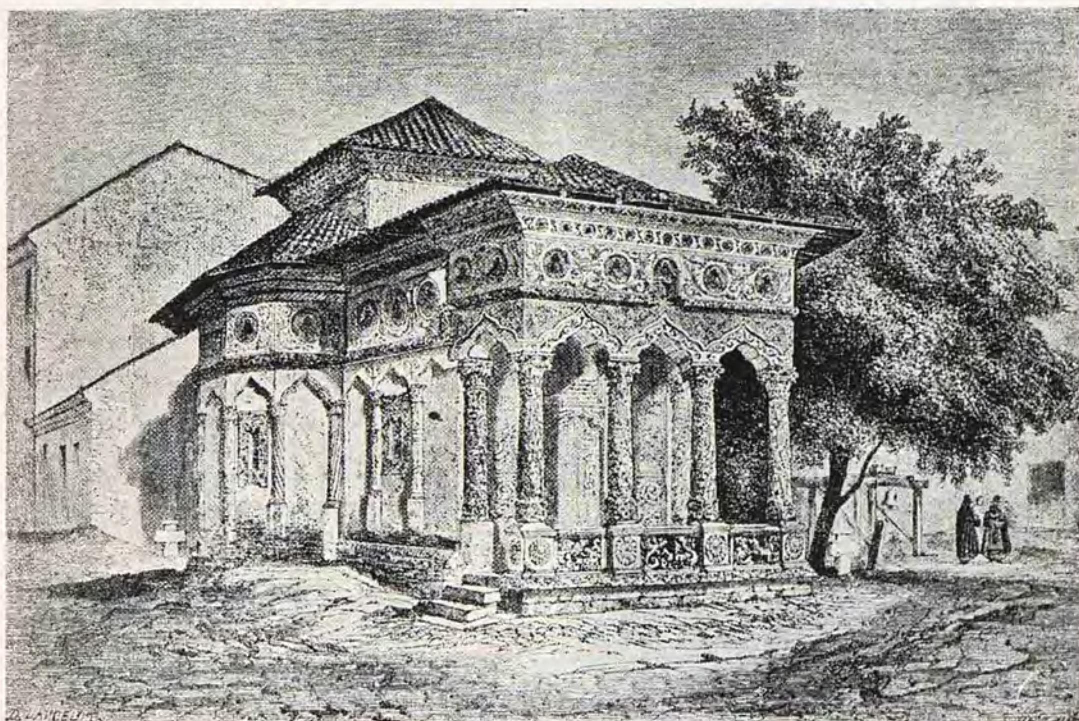
221) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 491.

222) Constantin George Mano, *Documente din secolele al XVI — XIX-lea privitoare la familia Mano*. București, 1907, p. 73.

223) Idem pp. 75—76.

224) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 489; Frédéric Damé, l. c. p. 59.

225) George D. Florescu, l. c. p. 104 și 139.

Biserica Stavropoleos și hanul, în dreapta, la 1860.

(după desenul lui D. Lancelot)

clădiri ale hanului rămânând numai biserica prin fața căreia s'a deschis stradă[226]).

HANUL SUDITULUI

Se afla la 1840 în mahalaua Precupeții-Noui, afară din barieră Madritului[227]), și se numea așa fiindcă era proprietatea unui supus străin.

HANUL LUI BEIZADEA GRIGORE SUȚUL

Este pomenit, în 1830, că se afla pe Podul Mogoșoaei, înspre mahalaua Dudescului, iar prin fața lui, la acea dată, se luase hotărîrea ca ulița să fie așternută cu caldarîm[228]).

HANUL ȘERBAN VODA

Până în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, comerțul românesc, bazat pe siguranță și încredere nu prinsese rădăcină într'un oraș așa de expus ca Bucureștii[229]). Pentru acest motiv domnitorul Șerban Cantacuzino (1678—1688) construește hanul Șerban Vodă, care avea drept scop, în afară de cel amintit mai sus, procurarea de venituri mânăstirei Cotroceni zidită de el între 1675—1679[230-231]).

Acest han a fost clădit de Șerban Cantacuzino, probabil după cele văzute de el aiurea, sau de către fratele său Stolnicul Constantin Cantacuzino la Veneția[232]), sau în restul Italiei, — „pe locurile ce le stăpânea de moștenire din clironomia maternă, la care adăugase însă din tinrețe—pe vremea când era postelnic—cele cumpărate încă de prin anii 1666 ; mici proprietăți de negustori din această mahala. Toate aceste terenuri înjugate între ele făceau o întindere ce avea ca hotare pe planul actual al orașului: străzile Lipscani din fața Băncii Naționale, strada Carada până peste strada Doamnei și în lungul acesteia până la o uliță în lungul străzei Bursei și a străzei Smârdan și iarăși până în strada Lipscani[233])". Construcția hanului a fost începută la 1683 și terminată la 1686, după cum reese dintr'un act al lui Manta Portarul, dintr'acest an[234]). Doi ani mai târziu Șerban Cantacuzino moare, iar hanul rămâne în stăpânirea mânăstirei Cotroceni unde era închinat. Dela acea dată egumenii mânăstirei, singurii stăpâni ai hanului, închiriază prăvăliile și odăile cu prețuri ridicate, deoarece hanul era

226) Pr. Grigorie Musceleanu, l. c. p. 95; D. Berindei, l. c. p. 614.

227) Acad. Rom. ms. 1632.

228) Inceputuri edilitare 1830—1832. vol. I. *Documente pentru istoria Bucureștilor* prezentate de Emil Vîrtosu, Ion Vîrtosu și Horia Oprescu, București, 1936, p. 27.

229) D. Berindei, *Bucurescii* (Revista Română, București, 1861, p. 350).

230) Pr. Grigorie Musceleanu, *Calendar antic.* p. 87.

231) G. M. Ionescu, *Istoria Cotrocenilor,* București, 1902; Frédéric Damé l. c. p. 58 ; G. Potra, *Averea lui Șerban Cantacuzino și intemeierea mânăstirei Cotroceni.* (Extras din Revista Istorică Română. Tom. IV — 1934 —) București, 1935.

232) G. Ionnescu-Gion, l. c. pp. 479 — 481.

233) George D. Florescu, I. c. p 135.

234, 235) G. Ionnescu-Gion, l. c. pp. 483 — 484.

bine întărit, cel mai încăpător și așezat în centrul orașului. Dar această situație financiară îmbucurătoare n'a fost de lungă durată, fiindcă în 1704 când arde o parte din București, arde și hanul până aproape de temelie. Intr'un document de atunci un vătaf de măcelari, ce avea probabil o măcelărie în han amintește că i-au ars toate zapisele când a ars hanul lui Șerban Vodă [235]). De altfel, în trecut incendiile erau foarte dese și destul de mari încât de multe ori schimbau fizionomia orașului, în special, în partea lui centrală.

Refăcut, durează exact o sută de ani până în timpul domniei lui Constantin Alexandru Ipsilant, când, la 28 August 1804, din cauza unui foc mare, printre alte hanuri și case din București arde și acesta [236]). Ridicat din nou dăinuește până spre sfârșitul secolului al XIX-lea având o deosebită importanță în desvoltarea comerțului bucureștean. După F. I. Sulzer [237]), hanul Șerban Vodă a fost cel mai însemnat han din București. Fiind situat în mijlocul orașului și împrejmuit cu ziduri puternice a servit de multe ori ca loc de refugiu pentru Bucureșteni. Amintim numai un singur caz. In 1769, cu ocazia războiului ruso-turc domnitorul Grigore Ghica s'a ascuns în acest han și a stat câtva timp până când l-au găsit boerii, care, după câteva zile de ținere sub pază în Hanul Sf. Gheorghe-Nou, l-au trimis în Rusia, la Petrograd [238]).

Pe la 1813 Constantin Ladà un grec foarte inteligent, care se ocupa cu tot felul de afaceri, avea în acest han prăvălie de mărfuri aduse din Austria și Saxonia pe care le vindea cu ridicata, el locuia însă, peste drum, la Hanul Grecilor [239].

Un an mai târziu, în 1814, hanul Șerban Vodă prezentând pericol pentru trecători și localnici, deoarece se găsea în ruină, neguțorii care aveau locuințe și prăvălii în el reclamă marelui agă Grigore Filipescu, iar acesta aduce, faptul de mai sus, la cunoștința domnitorului Gheorghe Caragea care, de îndată, scrie epitropilor mânăstirii Cotroceni să se îngrijească de han să-l repare sau să dărîme partea care reprezintă pericol și luând împreună pe mai-mare-bașa să meargă înșiși la fața locului, unde **pcreilrisind** și luând seama tuturor acelor lucruri, câte vor fi slabe și cu bănuială de **pericolon**, să îngrijească când sa va face cuviincioasa dregere și întărire, de a nu se întâmpla vreo primejdie [240])". Pentru exemplificare, de felul cum se raporta domnitorului cât și rezoluția pusă pe această cerere, redau în notă documentul respectiv [241]).

Hanul Șerban Vodă, după mărturiile contimporanilor a avut în mijlocul curții o bisericuță [242]), de construcție bizantină, dar în urma cutremurului din 1838, a suferit mari stricăciuni atât ea cât și hanul.

---

236) D. Fotino, *Istoria Generală a Daciei. (Traducere de George Sion)*, Bucuresti. 1859. vol. II, p. 217; D. Berindei, l. c. p. 624.

237) F. I. Sulzer: *Geschichte des transalpinischen Daciens* Wien, 1871 — 1782.

238) Acad. Rom. ms. 1318 Comnen Ipsilanti, în Hurmuzaki XIX2, p. 1207. No. MCCIII ; G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 434 — 435 ; N. Iorga, *Istoria Bucu-* Bucuresti. 1939, p. 154.

239) Teodor Vîrnav, l. c. pp. 30—35.

240) V. A. Urechiă, *Istoria Românilor*, București, 1909, vol. X partea A, p. 791.

241) V. A. Urechiă, l. c. p. 1073:

PREA INALȚATE DOAMNE.

După luminata poruncă a Măriei Tale, ce mi se dă la această jalbă a neguțătorilor, cari sunt cu locuința în hanul lui Șerban Vodă pentru plângerea și

Hanul Şerban Vodă, la 1882.

Faţada dinspre strada Lipscani.

Hanul Şerban Vodă, la 1882.

Poarta ce dădea în str. Smârdan, în faţa Băncii Elveţiene.

(Fotografiile referitoare la Hanul Şerban sunt reproduse după Fr. Damé l. c.)

Călugării greci dela mânăstirea Cotroceni, care aveau în stăpânire hanul, în urma acestui cutremur, l-au reparat în câteva zile, fiindcă aducea venit, iar biserica au lăsat-o vreo zece ani în părăsire, apoi au dărîmat-o, fiindcă nu le era de nici un folos ba chiar le încurca locul.

Exact acum o sută de ani, peste drum de acest han, în fundul unei ulicioare, Iosif Gebaur închiria și vindea tot felul de piane „cu un preț cuviincios, cu care preț n'ar putea să le aibă (clienții) nici la Viena". [1]).

Hanul fiind încăpător și cel mai mare din București, dădea posibilitate să se deschidă și funcționeze în el diferite școli. Astfel, un oarecare Ștefan Caliva anunță că, cu voia cinstitei Eforii a Școalelor Naționale, a deschis un pension cu patru clase în care se vor preda în afară de materiile obișnuite, limba grecească, nouă și veche, franceza și italiana [2]).

Și tot în acel an, 1843, marea vorniceasă Elisabeta Știrbei închiriază o parte din han ce fusese proprietatea răposatului Petre Chenuși pentru a deschide un cămin în care puteau să încapă o sută de fete sărace și care mai înainte fusese la biserica Amzii. [3]).

---

arătarea ce ne face de meremetisirea binalelor, arăt Inălțimei Tale, că orânduind pe mai mare-bașa împreună cu meșterii și polcovnicul za târg, cu mers în fața locului, unde făcând cu amănuntul cercetare și scumpă perierghie, *au adus răspuns în scris cu arătare pentru toate ce cu engrafon se alătură lângă această anafora, ca să se vază de Măria Ta. Ci cât pentru cererea ce face mai mare-basa, ca să se strice câteva dușumeli la odăile unde ni se va părea, ca să se facă desăvârșită* perierghie *cu ce mijloc s'ar putea face* merement *spre întâmpinarea primejdiei ce s'ar putea întâmpla, aceasta rămâne ca cu luminata poruncă a Măriei Tale să se strice acele dușumele și luând întreaga* pliroforie *iarăși se va arăta prin anafora către Inălțimea Ta. Iar pentru întemeierea învelișului caselor, la aceasta nu mai încape altă cercetare fără de numai iarăși să fie luminată porunca Măriei Tale către epitropii mânăstirei Cotroceni, ca negreșit să puie să se întemeieze învelitoarea, ca să nu cumvași (ferească Dumnezeu) să se întâmple vreun cutremur sau să cadă vreo zăpadă mare și de multă greutate să se așeze și să se întâmple primejdie, cum și pentru coșuri, fiindcă 'mi arată mai mare-bașa, că sunt făcute cu cărămidă pe muche și obiceiu este că, cărămida la coșuri se pune pe lat până când se scoate din învelitoare afară și apoi începe a se pune pe muche și pentru aceasta se va da luminata poruncă tot către epitropii mânăstirei, ca toate coșurile ce vor fi făcute cu cărămidă pe muche să se strice și să se facă cu cărămidă pe lat, ca nu din pricina aceasta să se întâmple vreo primejdie de foc, iar hotărârea cea desăvârșită rămâne a se face de către Inălțimea Ta.*

1814, Iunie 11

Grigore Filipescu vel Agă

Io Ioan Gheorghe Caragea voevod i gospodar zemle Vlahiscoe.

După arătarea ce ne face dumnealui vel-agă printr'această anafora, poruncim domnia mea cuvioșiilor voastre epitropilor ai mânăstirei Cotrocenilor, ca luând împreună pe mai mare-bașa, să mergeți înșivă în hanul lui Șerban Vodă, *unde* paraterisind *și luând seama tuturor acelor lucruri câte vor fi slabe și cu bănuială de* pericolon, *să îngrijiți când se va face cuvincioasa dregere și întărire de a nu se întâmpla vreo primejdie în vreun fel de chip dintr'aceste pricini ce sunt arătate în anafora, căci cuvânt vrednic de îndreptare nu veți avea.*

1814, Iunie 15

1—3) *„Vestitorul României"*, 1843, p. 52, 84, suplimentul 25; p. 132; p. 362; idem, 1844, p. 70.

Din reclamele de atunci aflăm de existența anumitor prăvălii din han precum și o parte din mărfurile care se vindeau în ele. Astfel în prăvălia Nr. 13 se vindeau cele mai bune și mai **sănătoase** licheoruri cu trei sfanțihi butelca [4]), iar în prăvălia Nr. 6 care se afla în fața fostului Casin(ou) se afla de vânzare rom englezesc veritabil de Jamaica [5])

In anul revoluției dela 1848, arhimandritul Meletie Cotroceanu aduce la cunoștință că „moșiile mănăstirei Mihai Vodă câte sunt arenduite de răposatul igumen Teodosie pe soroace îndelungate și cele ce au fost numai pe trei ani și li se împlinește soroacele la viitorul Sfântul Gheorghie, anul curgător, fiind a se arendui de isnoavă, doritorii de asemenea arenduire sunt poftiți a se arăta la subiscălitul, în Hanul lui Șerban Vodă, iar slobozia contracturilor și răspunderea banilor arenzii se va urma dela 23 ale următoarei (luni) potrivit luminatului ofiț al măriei sale" [6]).

Și cam tot în această vreme, Gheorghe Asan și Martinovici întovărășindu-se au deschis o băcănie în acest han, având în acelaș timp o moară și o presă pentru fabricarea uleiurilor. După câțiva ani de negoț împreună s'au despărțit, iar Gheorghe Asan a luat moara și presa de ulei. In 1853, acesta aduse prima mașină cu aburi în România ceea ce făcu, ca fabrica lui să capete o importanță deosebită, devenind cea mai bună întreprindere de acest fel din țară și pe care cu multă pricepere și cinste o conduc urmașii până în ziua de astăzi. Cu titlul de curiozitate amintesc că, două din actualele străzi din jurul fabricei se numesc : Str. Mașinei și str. Mașinei cu vapori.

Hanul Șerban Vodă ca și Hanul Sf. Gheorghe Nou a fost un centru comercial unde și-au început negoțul în mic, mulți comercianți și industriași renumiți de mai târziu. In această categorie intră și tatăl lui Dimitrie Sidcovici primul fabricant de conserve la noi în țară, după sistemul Appert.

Jac Lazarov prin legăturile comerciale cu Constantinopolul aducea și vindea în prăvălia Nr 16 cu firma **„la patru arapi"** tutun turcesc și bohcea de cea mai bună calitate. [7]) — iar negustorul Aposto Deciacopolo era renumit pentru țigările de foi englezești și diferite feluri de medicamente.

La prăvălia lui Mihalache Hala sosise din Londra o mare cantitate de fier englezesc de „toate sortimentele", adică șine în patru muchi, rotunde, potcoave, șahtoburi și tablă pentru învelit casele, iar „doritorii ce vor avea trebuință de asemenea articole (le) pot găsi la numita magazie (prăvălie) cu cel mai mic preț" [9]).

In acest han „s'au adăpostit pe la mijlocul primei jumătăți a veacului trecut marii bancheri ai vremii", [243]) — și tot acolo, din Martie 1869 și până la 1883. și-a avut sediu **Tipografia Statului** [244]).

---

4) Idem, 1844, p. 258.

5) Idem, 1846, p. 308.

6) Idem, 1848, p. 52.

7—8) Idem, 1852, p. 164; Idem ; 1855, suplimentul 18.

9) Idem, 1855, suplimentul 27.

242) Pr. Grigorie Musceleanu, *Calendar antic,* p. 92.

243) George D. Florescu, l. c. p. 136.

244) Monitorul Oficial 1832 — 1932 (volum jubiliar) pp. 59, 87, 91; *Revista Istorică,* V, pp. 136 — 137; N. Iorga, *Istoria Bucureștilor,* București, 1939, p. 328, nota.

Hanul Şerban Vodă, la 1882.
Fațada dinspre strada Smârdan

Hanul Şerban Vodă, la 1882.
O parte din curte înspre Hanul Ghermani.

In 1883 hanul a fost dărîmat, iar în locul său a fost construit palatul Băncii Naționale[245]).

HANUL ȘERBĂNESCU (clucerului Ioniță Șerbănescu)

Este pomenit în 1830, când primăria Capitalei hotărăște ca în apropierea acestui han, ce se afla în afara orașului, dincolo de straja Podului Mogoșoaei, să se facă cimitir pentru Catolici[246]). Actualmente locul pe care se afla hanul e ocupat de piața Filantropiei în fața căreia se găsește și acum paraclisul cimitirului catolic, expropriat.

HANUL TÂRCĂ (sărdarului Răducanu Târcă)

Acest han se afla în apropiere de Podul Târgului-de-Afară (Calea Moșilor) și de mahalaua Armenilor[247]), situată pe acea vreme în jurul locului pe care s'a construit actuala biserică armenească.

Il aflăm pomenit în acelaș an — 1830 — în care, am aflat și de existenta hanului de mai sus, cu ocazia hotărîrii de a se pava **anumite ulițe din București.**

HANUL CU TEI

Asupra acestui han a fost și este o continuă confuzie în ceea ce privește locul pe care se afla. Unii cercetători[248]), au socotit că **Hanul cu Tei** era clădirea care, până mai anii trecuți, se afla în spatele bisericii Sf. Nicolae Șelari, și în locul căreia s'a durat o construcție monumentală.

De fapt pe locul acesta din urmă după cum reese din documentale[249]) cunoscute nouă, era vechiul Han al lui Zamfir, trecut mai târziu în proprietatea lui Simion arnăutu si cunoscut până pe la sfârșitul secolului trecut sub numele de **Hanul Pescarului.**

Adevăratul **Han cu Tei** se află peste drum de hanul amintit mai sus și este cuprins între strada Blănari și strada Lipscani, învecinându-se în partea de răsărit cu Hotelul Kiriazi si în partea de apus cu o clădire ce-și are fața înspre squarul din spatele cinematograful Roxy. In ceea ce privește numirea acestui han socot că se datorește celor câtiva tei ce se aflau în curtea lui.

Hanul a fost construit în 1833 de Anastasie Hagi Gheorghe Polizu, si Stefan Popovici. Aceștia, până la data de mai sus, aveau pe o bună parte a locului prăvăliile lor, iar mai târziu cumpărând și altele dela Mindelea, Irgolda, Blenda și un oarecare Moise ovreiul, le-au dărîmat pe toate și au construit în locul lor, din temelie, în perfectă tovărășie, Hanul cu Tei, sau după cum spuneau ei „**bezestenul**", din ulița cea mare a Marchitanilor (strada Lipscani", ce să vede însemnat cu mărcile (inițialele) noastre deasupra amândurora porților, cu toată cheltuiala de tovărășie pă din două, frățește, un ban și un ban, dela a lui urzire (început) și până în sfârsit de cheie".

Intr'adevăr, înspre strada Blănari, deasupra gangului de in-

245) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 485; Frédéric Damé, l. c. pp. 102 — 106

246, 247) *Inceputuri edilitare*, 1830 — 1832, p. 41, p. 24.

248) Grigore Ionescu, *București ghid istoric și artistic, București*, 1938, p. 173.

249) Documentele folosite pentru acest han fac parte din colecția d-lui *Carnic Dermengian*, care mi le-a pus la dispoziție cu toată bunăvoința, pentru care îi mulțumesc și în rândurile de față.

trare străjuit altă dată cu porţi ferecate se află şi astăzi o stucatură cu diferite ornamentaţii, literile A. P. şi S. P., iniţialele proprietarilor de atunci ai hanului şi anul 1833, data când a fost construit.

In August 1835, cei doi proprietari, pomeniţi mai sus, îşi împart hanul în două: **Anastasie H. G.** Polizu ia cele 14 prăvălii dinspre apus, cum intri din faţa târgului, şi până la aceia ce se află în faţă cu Hanul lui Zamfir, iar tovarăşul său Ştefan Popovici la fel, 14 prăvălii situate în partea de răsărit a hanului. In afară de acestea câte două magazii, de fiecare, situate deasupra celor două porţi. In ceea ce priveşte **umblătoarea** şi odaia în care locueşte îngrijitorul hanului „ca unele ce sunt de neapărată trebuinţă spre odihna chiriaşilor ce-i vom avea prin bolţi (prăvălii), au a rămâne pe veci cu stăpânirea între noi de deavalma". Pentru stricăciunile ce s'ar ivi la han să se facă **meremet** (reparaţie) pe cheltuiala fiecăruia separat, la partea de proprietate ce are şi în tovărăşie numai prefacerea porţilor celor mari, a caldarâmului de pe uliţa **bezestenului** ce serveşte „spre umbletul trecătorilor când bezestenul se află deschis", precum şi curăţatul **umblătorii** şi simbria hanagiului.

Cei doi proprietari fac această înţelegere pentru tot timpul cât vor trăi ei, iar după moarte îndatorează pe **chironomii** (moştenitorii) lor să o respecte întocmai „spre a să putea păzi stăpânirea acestui acaret fără nicio prefacere, întru toate în veci".

Contractul de împărţirea hanului şi regulile ce trebuesc să se urmeze în viitor, a fost făcut în două exemplare luând fiecare câte unul iar ambele acte au fost întărite prin iscăliturile lor şi ale martorilor precum şi de către marea Logofeţie a Dreptăţii prin însăşi semnătura marelui logofăt Alexandru Filipescu.

Hanul cu Tei este astăzi aproape singurul han din Bucureştii de altădată care mai păstrează ceva din caracteristica şi pitorescul de-atunci, iar acestea se pot observa, în special, în partea dinspre strada Blănari unde şi construcţia clădirii este aevea ca acum o sută de ani.

După cum rezultă din documente şi din ceea ce se vede astăzi, Hanul cu Tei avea două intrări: una pe strada Blănari şi alta pe strada Lipscani. Prăvăliile erau pe o parte şi pe alta, iar între ele o stradelă care până în 1916, era pavată cu piatră de râu. In general, construcţia şi azi e forte solidă şi chiar zidurile despărţitoare destul de groase, făcute din cărămizi înguste, bine arse, şi cu un strat de mortal între ele tot atât de gros ca şi cărămizile.

Toate prăvăliile erau aşezate pe pivniţi adânci cu bolte mari care se văd şi astăzi, — deasemenea tavanele prăvăliilor erau lucrate tot în bolte.

prăvăliilor aveau obloane de fier ce, în timpul nopţii, se închideau,

Ca şi alte hanuri, pomenite în acest studiu, ferestrele şi uşile punându-se pe deasupra şi traverse înbelciugate la extremităţi.

La intrările hanului, deoparte şi de alta, alăturea cu clădirea, se aflau nişte stâlpi de piatră, înalţi ca de vreun metru, şi destul de groşi, destinaţi a apăra stricarea zidurilor de căruţele cu mărfuri care intrau şi ieşeau din han.

La 1 Iunie 1837, Ştefan Popovici, unul din cei doi proprietari ai Hanului cu Tei, vinde lui Ioan Lambru Polizu două din cele paisprezece bolţi (prăvălii) ce le are acolo, pentru 1650 galbeni împărăteşti. Actul de vânzare e întărit, în afară de iscălitura proprietarului, cu o serie întreagă de semnături greceşti şi româneşti din care amintim pe-ale următorilor: Dumitra Popovici, soţie; Mariţa Popovici;

Hanul Şerban Vodă, la 1882.
Clădirea principală din fundul curţii interioare.

Anastasie Hagi Gheorghe Polizu, Toma Popescu, Iordache Rușăscu, (Rusescu) și Zoița (Domița) Titopoleos.

Vânzarea de mai sus a făcut-o Ștefan Popovici din cauza unor datorii ce avea de plătit și pentru care zălogise hanul, întâi neguțătorului Iacob Diamandidi din Viena si în al doilea rând către Anastasie Hagi Gheorghe Polizu, Ioan Polizu, Hristache Stoianovici și Ioan Pavlovici.

Noul cumpărător, Ioan Lambru Polizu, stăpâneste cele două prăvălii până la începutul anului 1853, când le vinde lui Gheorgachi Hagi Anghel, pentru 56.700 lei. Din actul de vânzare aflăm că una din aceste prăvălii se afla la uliță peste drum de Hanul lui Simeon Arnăutu, astfel că, prin această informatie, se precizează locul unde era Hanul lui Simeon, nepomenit încă, până în prezent, de nimeni.

Dar, după cum se vede din actele cercetate de subsemnatul, Gheorghe (Gheorgachi) Hagi Anghel nu ia prăvăliile să le stăpânească multă vreme, fiindcă în Ianuarie 1858, le vinde lui Manoach Leon și Gheorghie Marin (George San Marin) pentru 2700 galbeni chesaro-crăești. „Și dumnealor să aibă a stăpâni aceste două bolți **ohabnic** (perpetuu) în veci".

Acești doi negustori, ce-au cumpărat în tovărășie cele două prăvălii și pe care îi cunoaștem încă din 1847, 1849 când erau asociați cu Costache Hagi Teodorache [250]), iar după moartea acestuia ei amândoi, la negoțul de toptangerie de care s'au desfăcut definitiv în Iulie 1855, stăpânesec prăvălia împreună până în Iunie 1867, când Gheorghe Marin își primește banii ce-i dăduse, rămânând singur stăpân peste cele două bolți, Manoach Leon.

Dela Leon Manoach aceste două prăvălii, situate în stânga cum intri de pe strada Blănari, au trecut în proprietatea soției sale Sofia Manoach, fiica lui Solomon Ascher fost și el proprietar în Hanul cu Tei, iar dela Sofia Manoach au trecut în stăpânirea fiului ei Emanoil L. Manoach care trăește și astăzi, în vârstă înaintată. In primăvara anului acesta ele au fost vândute d-lui Carnic Dermengian.

In prima jumătate a secolului al XIX-lea o parte din marii negustori ai Capitalei își aveau sediul în Hanul cu Tei.

Pomenim pe Niculae Kirilof mare negustor de lipscănie cu toptanul. Acesta, român de origine, pe numele lui adevărat Niculae Chiru, se născuse pe la 1775, în împrejurimile târgului Vălenii de Munte. La început, el s'a ocupat cu agricultura și a ținut în arendă întinse moșii în Valahia și Basarabia, apoi trecând de câteva ori în Rusia și-a schimbat numele de Chiru în Kirilof — „probabil pentru mai multă înlesnire a afacerilor" sale.

„Cu ocaziunea acestor voiajuri, (făcute în Rusia) el cunoscu personalități însemnate ale comerțului rusesc și făcu legături economice cu unele din ele. Inteligența lui deosebită și spiritul comercial cu care era dotat, îl îndemnă de a încerca comerțul de blănuri, găsind că acest fel de comerț ar avea mai multe șanse de reușită în țările românești. In adevăr, varietățile pe care le oferea Rusia, erau dintre cele mai interesante și ar fi suficient să enumărăm samurul și vulpile argintii de Siberia care erau foarte căutate în tot restul Europei.

Niculae Kirilof cumpără cantități mari de blănuri fine din Rusia pe care le duse la Lipsca, unde contractă cu o renumită fabrică de tăbăcărie tăbăcirea lor; odată tăbăcite blănurile erau aduse în București

250) Dr. N. I. Angelescu, *Tovărășii de negustori*, București, 1933.

și anume în **Hanul cu Tei,** unde își stabili un comerț de blănuri **fine în engros"** [251]).

Mai târziu, la îndemnul ginerelui său, Parascheva, un foarte priceput negustor, întemeie un magazin de lipscănie (manufactură) cu toptanul, tot în **Hanul cu Tei.** „Atras de succesul pe care l-a obținut în această ramură comercială, unde în scurtă vreme ajunsese cel mai strălucit și mai de vază negustor de manufactură se lăsă treptat, treptat, de comerțul de blănuri și își consacră întreaga sa activitate comerțului de lipscănie" [252]).

Alexandru (1818—1831) singurul fecior al lui N. Kirilof după ce a făcut frumoase studii în străinătate s'a întors la București și a fost asociat de tatăl său în negustorie, schimbând firma individuală, în firma **„Kirilof tatăl și fiul".**

Alexandru Kirilof „era însă prea aristocrat și prea fin, pentruca felul acela de comerț pe care-l întreprindea, lipscănia cu toptanul să-i convie. De aceia, profitând de prima ocasiune, el predă întreprinderea, făcând astfel ca această mare casă de comerț, care făcuse faima tatălui său, Niculae Kirilof, și care trebuia după intențiunile acestuia, să rămâie și să se moștenească din tată în fiu, să intre astfel pe alte mâini" [253]).

Toată marfa respectivei prăvălii a dat-o sorei sale Iulia cu ocazia căsătoriei ei cu negustorul Luca Lucasievici care deschise un mare magazin de manufactură pe Podul Mogoșoaei (Calea Victoriei) pe locul unde se află astăzi **„Librăria Academică",** iar mai înainte cofetăria și cafeneaua **„Riegler".**

Alexandru Kirilof rămase tot în **Hanul cu Tei** ocupându-se însă cu afacerile de bancă „ocupațiune care după părerea sa, era mai apropiată de firea și de cultura ce o avea".

Noua îndeletnicire a lui Alexandru Kirilof „nu trebue privită numai ca o reacțiune a felului de viață pe care acesta voia să și-l creieze ci împrejurările de ordin economic care l-au făcut să vadă că acest fel de comerț avea sorți de isbândă.

Intr'adevăr, în epoca în care Alexandru Kirilof îmbrățișează această nouă profesiune, constatăm o înflorire a vieții economice, piața comercială lucrând cu un deosebit avânt. Noțiunea de credit comercial începe să-și facă loc tot mai mult. Relațiunile întinse comerciale pe care negustorii din țară le aveau cu cei din străinătate, aprovizionările de mărfuri în mare (engros), care făceau obiectul acestor relațiuni, necesitau organizarea unor serioase instituțiuni de credit capabile să finanțeze asemenea inițiative și să le susție punându-le la dispoziție banii necesari.

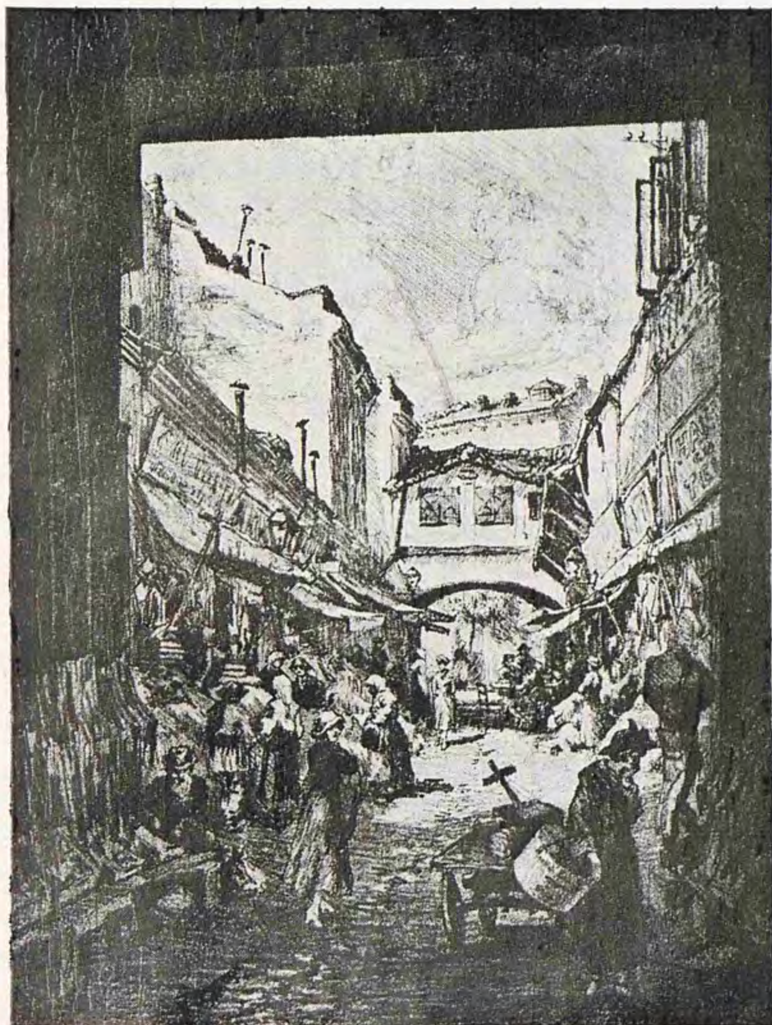
Iată pentru ce, o serie întreagă de case importante bancare iau ființă în această epocă și iată motivul, care, după cum am arătat mai sus, a determinat pe Alexandru Kirilof să îmbrățișeze profesiunea de bancher".

In afară de cei doi negustori de mai sus, tatăl și fiul, care și-au avut sediul în **Hanul cu Tei,** pomenim pe următorii : Constantin Panaiot cu prăvălie de lipscănie unde și-a făcut ucenicia Constantin D. Athanasiu [254]) (1828—1889) întemeetorul marelui magazin bucureștean cu emblema **„La Vulturul de mare cu peștele în ghiare";** George San

---

251 — 253) N. I. Angelescu, *Negustorii de odinioară,* București, 1931, (capitolul *Nicolae Kirilof).*

254) N. I. Angelescu, Constantin D. Athanasiu, București, 1940.

Hanu cu Tei, la 1927.

Interior, vedere din Lipscani spre str. Blănari.

Acuaforte de A. Poitevin — Scheleti.

(*Colecția Camerei de Comerț și Industrie din București*).

Marin cu mai multe prăvălii; Gheorghe Cuiumgiu argintar, și feciorul său Gheorghe Coemgiopol, cu numele schimbat, ce adusese pentru prima oară „meșteri croitori străini, pentru croitul hainelor **nemțești** cum li se zicea pe atunci"; — frații Popp, care se mutaseră pe la 1870 din Hanul Simion, aveau un comptuar renumit în acest han, sub firma **„Popp frères"**, și publicau zilnic în ziarul **„Românul"** cota bursei; — Mihalache Hagi Pandele mare negustor de manufactură en-gros; Ilie Ath. Lipatti mare negustor de manufactură și bancher.

La 1855, aflăm că Ioan N. Triandafil și Ștefan H. Anghel închiriază bolțile (prăvăliile) cu No. 8, 15 și 16 ale răposatului proprietar Ioan N. Anghel[255]), din acest han.

Hanul Toptangiilor

Nu știm nici când s'a înființat, nici unde se afla, bănuim totuși, că era în centrul orașului de pe acea vreme, adică în apropiere de biserica Sf. Gheorghe-Nou.

O informație din 1844, ne spune că, în acest han, un oarecare Anghel D. Pandeli are de vânzare o foarte frumoasă „caretă de Viena lucrată după cel din urmă fason, în cea mai vestită și desăvârșită fabrică"[526]).

Hanul Trăsnii

Il aflăm pomenit într'un anunț de ziar[527]), în 1853, când marele clucer Grigore Racoviță vinde locul Catincăi Goleasca.

Acest han se afla pe Podul Mogoșoaei între locul sus numitei boieroaice și casa lui Scarlat Filipescu.

Hanul lui Urlă'n Sus

Se afla pe Calea Șerban Vodă în apropiere de Bazaca[258]).

Hanul Verde

Hanul Verde se găsea dincolo de Hanul Roșu pe Str. Carol înspre piața Sf. Anton, peste drum de actuala băcănie a lui Stelian Petrescu, și fusese construit ca și Hanul Roșu pe locul și temeliile palatului Curtea Veche[259]).

In acest han, la 1852, își instalase cabinetul medical doctorul Edurd Spec „care a desăvârșit cursul de învățătura doctoricească de medicină (și) viind (venind) acum de curând în Capitală se recomandă onorabilului public că șederea dumnealui se află în **Hanul Verde** Nr. 18, Ulița Curtea Veche". [259] a).

Trei ani mai târziu, vistieresa Domnica Gheorghiu anunță că are în acest han două apartamente de închiriat, iar cei care ar dori să le vadă să se adreseze la Constandin Savopolu care locuește chiar acolo [259] b).

---

255) *„Vestitorul Românesc"* — 1855 — suplimentul 12.

256) *„Vestitorul Românesc"* — 1844 — p. 244.

257) *„Vestitorul Românesc"* — 1853 — p. 150.

258 — 259) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 493; p. 493; Frédéric Damé l. c. p. 50.

259 a) *„Vestitorul Românesc"*, 1852, suplimentul 2.

259 b) Idem, 1855, suplimentul 23.

Hanul lui Zamfir

Din cele știute de noi și aduse la cunoștință, în acest studiu, se vede în mod foarte clar că au existat două hanuri cu acest nume, probabil fiind făcute sau ținute în arendă de același Zamfir care, printre negustorii secolului al XVIII-lea, a ocupat un loc de frunte. Scrierile publicate până în prezent arată că un han cu numele Zamfir era situat în mahalaua Șelari [260]), în apropierea bisericei Sf. Nicolae Șelari, iar fostul diletant în istoria vechiului București, colonelul Popescu-Lumină [261]) spune că acest han al lui Zamfir era situat pe strada Blănari, în spatele bisericei, pomenite mai sus, și a fost dărâmat în 1932. Este adevărat că aici exista un han destul de vechiu cu prăvălii ce aveau obloane grele și uși ferecate, dar acesta nu se numea sau numise vreodată hanul lui Zamfir. George D. Florescu zelos cercetător al orașului București care întotdeauna s'a ocupat cu cea mai mare minuțiozitate în a preciza timpul, persoanele și locurile în legătură cu actuala Capitală ne aduce la cunoștință un document din 5 Iulie 1752 în care se spune că prăvăliile și casele lui Manuil neguțătorul sunt pe „ulița ce vine pe lângă hanul lui Șerban Vodă (vechea stradă Lipscani) împotriva (peste drum) caselor lui Zamfir starostea cel bătrân" [262]).

Desigur că acest han întemeiat de starostele Zamfir [263]) se găsea în „spatele fostului hotel Simion și era tocmai peste drum de târgul Cucului pe porțiunea cuprinsă azi între străzile Lipscani-Băcani-Blănari și Colțea [264]). Alte mărturii din secolul al XVIII-lea, referitoare la acest han nu avem, dar din secolul XIX sunt următoarele: în 1823 Gheorghe sin Panait ot **Hanu lui Zamfir** făcea parte, împreună cu alți negustori, din compania băcanilor din București [265]); iar în Aprilie 1832 Petre Picolo mare negustor marchitan cumpără cu 2200 galbeni împărătești două prăvălii pe ulița Șelarilor în mahalaua Sf. Nicolae, care „se învecinesc pe din jos cu prăvălia mănăstirei Plumbuita și le despărțește o ulicioară care este din dos spre ulița ce merge la **Hanul lui Zamfir**" [266]). La 1839 din cauza unui foc Hanul lui Zamfir arde [267]), iar ceea ce a mai rămas din el, n'a mai putut niciodată să formeze un han cu trecere.

Al doilea han cu numele de Zamfir se afla pe locurile mănăstirei Sărindar, adică unde se află azi palatul Cercului Militar și squarul din din fața lui. Imi întemeez această afirmație pe un document [268]) în care se spune că o prăvălie lipită de hanu lui Zamfir se afla în fața podului adică în podul Mogoșoaia (Calea Victoriei, unde era de fapt și mănăstirea Sărindar.

Pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea în acest han se afla casa de

260) G. Ionnescu-Gion, l. c. pp. 486—487; Frédéric Damé, l. c. p. 61.
261) Col. Popescu-Lumină, l. c. p. 379.
262) George D. Florescu, l. c. p. 60.
263) G. Ionnescu-Gion. l. c. p. 450.
264) George D. Florescu, l. c. p. 60.
265) D. Z. Furnică, *Din Istoria comerțului la Români*. București, 1908, p. 332.
266) Idem, p. XXIII.
267) George D. Florescu, l. c. p. 60.
268) Acad. Rom. ms. 1235.

Ion (Ioniță) Popp (1829-1875).

Zaraf și apoi bancher în HANU CU TEI dela 1856-1875 la început în tovărășie cu Ghiță Hagi Tudorache (Theodoraky) și apoi singur.

(Colecția Camerei de Comerț și Industrie din București).

odihnă pantru bolnavii ce veneau la icoana Maicii Domnului spre tămăduire [269]).

Mai târziu, la 1804, în urma groasnicului incendiu, Hanul lui Zamfir proprietatea mănăstirei Sărindar, arde cu totul rămânând numai zidurile goale. Epitropia mănăstirei de sub conducerea banului Costache Ghica nu putea să-i facă reparație, deoarece mănăstirea din cauza diferitelor întâmplări, cutremure și focuri se ruinase și ajunsese la grele datorii, iar ajutorul care l-ar fi putut obține dela Stat sau mitropolie, nu-i ajungea nici pentru repararea bisericii și nicidecum pentru han care ar fi costat treizeci pungi cu bani, sumă foarte mare, care cu greu s'ar fi scos din chirii, fiindcă chiar pe vremea când hanul era în bună stare, de abea aducea un venit de 800 taleri anual. Pentru acest motiv la 25 Noemvrie 1804, sfânta mânăstire Sărindar dă zapis de stăpânirea hanului Zamfir, la mâna lui Adamache și a lui Radu Stan. „Așa dar găsindu-se chir Adamache și Radul Stan de l-au cerut să li se dea lor și mai fiind și două prăvălii ale mânăstirii arse, unde acum este numai locul slobod, care le avea un hagiu rusesc, au cerut să li se dea și acele două prăvălii ca să-și deschiză drum pân numitul han, să fie uliță și să facă prăvălii și de o parte și de alta, cu acest așezământ, ca să dea ajutor la mânăstire taleri trei mii, socotindu-să că vor ieși treizeci de prăvălii. Și să aibă voe a împărți și la alți negustori locuri de prăvălii și aceia ce să vor așeza, arătându-i la noi, să li se dea ale noastre zapise, împărțindu-se chiria acelor taleri, trei mii pă an la cei ce vor lua, după starea locurilor.

Și să aibă toată volnicia, ca atât ei, sau aceia ce vor lua dela ei să-și facă orice acareturi vor voi, să le stăpânească ohabnice și la mănăstire nici să scază, nici să... (urce) chiria ce să arată mai sus.

Având și voie de a vinde ale lor acareturi, numai vânzările să nu fie volnice a le face fără știrea mănăstirii, căci mănăstirea are protimisis la vânzări. Acestea dar toate, fiind primite, li s'au dat această carte de așezământ cu care să aibă toată puterea stăpânirii, atât pe tot hanul cu zidurile lui, precum mai sus s'au zis, cum și pă locul acelor două prăvălii asemenea să-l aibă, și precum le va veni mai îndemână sunt slobozi dă a face și a zidi.

Și chiria mănăstirii de taleri trei mii pe an să o răspunză pe tot anul, jumătate la Sf. Gheorghe și jumătate la Sf. Dimitrie. Iar care din cei ce țin locuri nu vor păzi răspunderea chiriei la soroace și să vor arăta răi chiriași de plată, acelora să li să ia acareturile din mână întorcându-le (indescifrabil) cheltuială. Și pentru a să păzi acest așezământ totdeauna, am iscălit"[270]). Printre cei iscăliți sunt: banul Constandin Ghica, banul Dimitrie [271]) și Neofit Sărindar, probabil preotul dela biserica Sărindar.

La 1821 cu ocazia înmormântării domnitorului Alexandru N. Șuțu, se spune că alaiul a trecut pe la poarta Sărindarului care se afla „chiar în spatele altarului subt un teren ce făcea parte din casele hanului" [272]).

---

269) George D. Florescu, l. c. p. 29.

270) Acad. Rom. ms. 908, f. 3.

271) Banul Dimitrie (Dumitrache) mort la 1808 era tata lui Grigore Ghica Voevod, domnul Munteniei dela 1822—1829. (George D. Florescu, l. c. p. 30, nota 108).

272) George D. Florescu, *Alaiul înmormântării...*, p. 30—31.

Pe la 1852 hanul se compunea dintr'o clădire cu două caturi ce înconjura biserica și se învecina la dreapta cu casa Zerlendi, iar la stânga cu un teren viran pe care acum se află construit hotelul Bulevard. Zece ani mai târziu (1862) o altă informație ne arată că o parte din încăperile hanului erau închiriate, iar altele folosite pentru locuința servitorilor. Toate erau însă vechi, pline de umezeală și cu totul nepotrivite pentru locuit [273]).

Această construcție nefiind solidă a fost dărâmată în jurul anului 1880, iar în 1893 și biserica în care de fapt nu se mai slujea de multă vreme.

HANUL ZLĂTARI

A fost construit în secolul al XVIII-lea în jurul bisericei Zlătari, metoh al patriarhiei din Alexandria Egiptului, și ocupa spațiul cuprins între actualul Palat al Poștelor (Hanul Constantin Vodă) și str. Lipscani unde, peste drum, se găsea Hanul Filipescului; — în spate se învecina cu Hanul Grecilor [274]).

In timpul ocupațiilor rusești servea ca sediu generalilor. Pentru exemplificare amintesc că în 1806, generalul rus Michelson își stabilise cancelaria în acest han, după ce mai înainte își avusese sediul, peste drum, în casele Damari [275]). Și tot în acest han, în nenumăratele-i încăperi, se afla sediul câtorva mari bancheri ai timpului.

Pe la începutul secolului trecut, Andrei Papazoglu, tatăl colonelului care s'a ocupat cu trecutul orașului București fusese însărcinat de patriarhia din Alexandria „cu îngrijirea acestui han, cu strângerea chiriilor, cu repararea bisericii și a încăperilor cum și cu a frumoasei cișmele ce era la ușa bisericii" [276]).

Nicolae Vodă Mavrogheni instalase arsenalul armatei în acest han și tot acolo, probabil în încăperile mai bune dela etaj se afla locuința renumitului Dumitrache Turnavitu casier domnesc [277]).

In primele decenii ale secolului al XIX-lea zidurile care împrejmuiau hanul au fost străpunse și transformate în prăvălii atât pe strada Lipscani cât și pe Calea Victoriei. Desele transformări însă au șubrezit clădirea încât, pe la 1850, ajunsese într'o stare mizerabilă. Mai târziu i s'a făcut o reparație serioasă și astfel a mai dăinuit încă 30—40 de ani. Curtea era pătrată având pe trei părți clădirea hanului ce dădea în trei uliți, iar pe cealaltă parte se aflau casele egumenului.

La 1852, K. G. Stavrides deschide în acest han un pension pe care îl avusese înainte într'o clădire particulară de pe Podul Mogoșoaei. [278])

Grese și tovarășii săi, cultivatori de grădini și membri ai câtorva societăți de horticultură din Paris închiriind prăvălia Nr. 23, — „au onoarea a prevesti (anunța) pe amatorii din acest oraș că au sosit aici cu o foarte frumoasă colecție de plante, cepe și semințe de flori, de felul cel mai nou, o frumoasă colecție de polianteme, un bun soiu de sparanghel de Olanda, nou, bun de mâncare în cel dintâi an și un asortiment de pomi roditori, cu un preț moderat". [279])

---

273) Pr. Grigorie Musceleanu, l. c. p. 110.

274) G. Ionnescu-Gion, l. c. p. 489.

275) George D. Florescu, *Alaiul*.. pp. 37—39.

276) Col. Popescu-Lumină. l. c. pp. 386—387.

277) George D. Florescu, *Alaiul*. . p. 38; Col. Popescu-Lumină. l. c. pp. 386—387

Hanul cu Tei, în 1933.

Fațada dinspre strada Blănari; — gangul de intrare — a fost construit în 1833.
(*Fotografie din colecția George Potra*)

Tot în 1852, un coafor străin instalat în acest han, spunea următoarele: „subînsemnatul are cinstea a da în cunoștința înaltei nobilimi și onorabilului public al aceștii Capitale că sosind acuma dela Paris am deschis aici un salon pentru frizat atât cavaleri cum și dame, asemenea și pentru tăiatul părului după cea din urmă modă de Paris". [280])

Pe la 1860—1862 clădirea hanului se compunea din parter și etaj și avea aproape 200 camere și prăvălii, toate fiind închiriate „la meseriași, la femei libere și altele". Prăvăliile de jos erau închiriate la „marșande, lipscănii, băcănii, cârciumi și la oameni de diferite religiuni [281]). Dela 1867—1887, adică, timp de douăzeci de ani, etajul hanului a fost ocupat de Ministerul Instrucțiunei Publice și al Cultelor [282]). In 1870 în Hanul Zlătari se găsea una din cele mai mari și mai bine asortate băcănii din București [283]), proprietatea lui Păun Popescu.

278—279) *„Vestitorul Românesc"*, 1852. p. 104 ; p. 120. Idem 1853, p. 76.

280) Idem, 1852. p. 164.

281) Pr. Grigorie Musceleanu, *Calendar antic*, pp. 98—99.

282) Frédéric Damé, l. c. p. 59.

283) Const. Bacalbașa. l c. vol. I, p. 77.

ANEXE

Documente 1672 — 1858

George San Marin (1819-1885).

Proprietar a mai multor prăvălii de lipscănie engros în HANUL CU TEI.

(*Colecția Camerei de Comerț și Industrie din București*).

CUPRINSUL DOCUMENTELOR

1672 Aprilie 20

Ianache iuzbaşa ginerile vistierului Miroslav vinde lui Manole zaraful un loc de casă lângă biserica Sf. Gheorghe pe care a construit case şi *hanuri*, iar mai târziu, pe acelaş loc, *mitropolitul Filaret* a construit Hanul Filaret-Colţea.

1673 Mai 14

Judeţul oraşului Bucureşti împreună cu alţi martori de frunte confirmă lui Manole zaraful şi soţiei sale cumpărătoarea unui loc dela nepoţii Buzincăi, prima dată, şi pentru a doua oară cumpărat acelaş loc dela iuzbaşa Ianache Beralescu şi copiii săi, pentru 197 taleri, contruind pe el case şi *hanuri*.

1704 Iunie 1

Grigore Greceanul fost mare sărdar dărueşte părintelui chir Ioanichie un teren ca să facă biserică în hanul Stavropoleos clădit pe locul lui Cârstea vistiernicul, în mahalaua Grecilor.

1725 Iulie

Maria, fata logofătului Radu Greceanu, dărueşte părintelui Ioanichie o bucată de loc alăturea cu Hanul Stravopoleos ca să facă sfinţia sa pe el o pivniţă şi clopotniţă bisericii.

1726 Februarie 24

Maria, fata logofătului Radu Greceanu, vinde părintelui Ioanichie un teren alăturea cu hanul şi biserica Stavropoleos.

1726 Aprilie 28

Daniil mitropolitul Ungrovlahiei adevereşte şi confirmă arhiereului chir Ioanichie dela Stavropoleos cumpărarea casei şi locului răposatei jupânese Maria, fata logofătului Radu Greceanu, ce se află alăturea cu hanul.

1736 Iulie 10

Mihalache logofăt, feciorul diaconului Radu, împreună cu nepoată-sa Stanca, vând sfintei Mitropolii un loc de prăvălie în uliţa cea mare, în Mărgelari, în apropierea Hanului Zamfir, pentru 180 taleri noi.

1747 Octomvrie 9

Un oarecare Ion, împreună cu soţia şi feciorul său, vând meşterului Ştefan

bărbierul o casă ce se află în mahalaua Grecilor, în ulița ce merge spre han, pentru 28 taleri noi si jumătate.

1780 Aprilie 23

Sărdăreasa Ilinca închiriază jupânului Gheorghe Ioan Turnavitu un loc sterp în mahalaua Grecilor, pe podul de merge la Hanul lui Șerban Vodă.

1788 Februarie 28.

Nicolae Petru Mavrogheni, do mnul Țării-Românești, dă volnicie egumenului Thimotei să aibă stăpânire deplină asupra Hanului Stavropoleos.

1797 Octomvrie 26

Alexandru Ipsilant, domnul Țării-Românești, întărește orânduelile pe care Hagi Dumitrachi Papazoglu le-a lăsat spre pază, moștenitorilor săi, cu privire la hanul dimpotriva mânăstirei Sf. Gheorghe-Vechiu, din București.

1800 Noemvrie 5

Din porunca marelui vornic Constantin Ghica, vtorii vornicii Neagul și Nicula delimitează terenul prăvăliei vornicesii Ecaterina Greceanu din Hanul Șerban Vodă.

1802 Aprilie

Egumenul m-rii Stavropoleos dă un loc egumenului m-rii Colțea, drept schimb, pentru o prăvălie din mahalaua Șelari, de pe ulița ce merge dela Hanul Șerban Vodă înspre Curtea Veche.

1804 Noemvrie 25

Epitropia m-rii Sărindar dă lui chir Adamache și lui Radu Stan zapis pentru stăpânirea Hanului Zamfir.

1823 Martie 7

Medelnicerul Petcu Albu vinde egumenului Timothie (Timotei), pentru 50 de taleri, o căruță ce-o lăsase la Hanul Stavropoleos pentru trebuința oștirilor, pe vremea Turcilor.

1826 Aprilie 23

Donifatie egumenul m-rii Sărindar dă lui Ioan Trestianu, înscris de obligațiile pe care le are față de mănăstire pentru prăvălia și cele două odăi clădite pe locul m-rii Sărindar, lângă Hanul lui Zamfir.

1826 Mai 6

Atanasie Dimitriu vinde lui Ioan Trestianu, feciorul fostului mare sărdar Răducanu Trestianu, o prăvălie vecină cu Hanul lui Zamfir, pentru 11.000 taleri și cu obligația pentru cumpărător de a plăti (embatic) chirie mânăstirei Sărindar.

1826 Octomvrie 4

Marele logofăt Alexandru Ghica întărește vânzarea-cumpărare făcută între Ioan Trestianu și Atanasie Dimitriu pentru prăvălia de lângă Hanul lui Zamfir.

1827 Noemvrie 1

Donifatie Sărindăreanu face ştiut sărdarului Răducanu Trestianul, din partea mănăstirii Sărindar, că are tot dreptul să stăpânească prăvălia şi grajdul pe care le-a cumpărat în Hanul lui Zamfir, *iar dacă voeşte să zidească în locul lor, altceva, are totă libertatea.*

1828 Aprilie 22

Grigorie Dimitrie Ghica Voevod, în urma jalbei primite, întăreşte sărdarului Răducanu Trestianul stăpânire peste o prăvălie şi grajd din Hanul lu Zamfir, *pe care le cumpărase la mezat.*

1835, August 6.

Anastasie Hagi Gheorghie Polizu şi Ştefan Popovici, ce-au construit în tovărăşie Hanul cu Tei, îşi fixează drepturile de proprietate şi hotărăsc cum trebue îngrijit şi administrat întregul han, atât în timpul vieţii cât şi după moartea lor, de moştenitori.

1837 Iunie 1

Ştefan Popovici, unul din cei doi proprietari ai Hanului cu Tei, vinde lui Ioan Lambru Polizu două din cele paisprezece bolţi (prăvălii) ce le are acolo, pentru 1650 galbeni împărăteşti.

1853 Ianuarie 2

Ioan Lambru Polizu vinde lui Gheorgachi Hagi Anghel două prăvălii în Hanul cu Tei, din care una e cu faţa spre Hanul lui Simeon arnăutu, pentru 56.700 lei.

1858 Ianuarie

Gheorgachi Hagi Anghel vinde două prăvălii din Hanul cu Tei, pe care le avea de cumpărătoare dela Ioan Lambru Polizu, lui Manoach Leon şi Gheorghie Marin, pentru 2700 galbeni chesaro-crăeşti.

Costache Hagi Theodoraky

Lipscan engrosist, fiul cel mai mare al lui Tudor Hagi Tudorache.

(*Colecția Camerei de Comerț și Industrie din București*).

— Doc. 1 —

1672 Aprilie 20

Ianache iuzbaşa ginerile vistierului Miroslav vinde lui Manole zaraful un loc de casă lângă biserica Sf. Gheorghe pe care a construit case şi hanuri, iar mai târziu, pe acelaş loc mitropolitul Filaret, a construit Hanul Filaret-Colţea.

Adecă cu Ianache iuzbaşa ginerile lui Miroslav vistiariul denpreună cu feciorii miei anume Gavrilaş peh(arnic) i (loc liber) scriem şi mărturisim cu acesta zapis al nostru ca să fie de bună credinţă la mâna jupânului Manolie zaraful ca să se ştie că l-am vândut dumnealui un loc de casă care l-am avut în Bucureşti lângă mânăstirea (s(ven)ti Ghiorghie, den hotarul Predii slugiariul snă Buzincăi clucer, până în locul Paraschivei logofăt. Şi să se ştie şi locul cât iaste despre uliţă despre s(ven)ti Ghiorghie, stângeni 15 pol (jumătate) şi despre uliţa care merge pre lângă locul lui Păun cupeţul stângeni 10 pol (jumătate), şi în lung stângeni 20.

Şi acest loc fostu-ne-au şi nouă de zestre dela socru-mieu Miroslav vistier, de l-am vândut dumnealui jupânului Manolie zaraful derept bani gata taleri *(loc liber)* şi l-am vândut de a noastră bună voe şi cu ştirea tuturor vecinilor şi a neguţătorilor denprejurul locului. Şi am luat aceşti bani toţi gata la mâinile noastre, ca să-i poată fi dumnealui moşie şi coconilor dumnealui câţi Dumnezeu îi va dărui, pentru că acest loc fiind al socru-mieu Miroslav vistiar, iar unii den rudele Predii sluger, care i s'au făcut rude [illegible] *(loc liber)* şi cu ceata lor, ei s'au făcut stăpâni acestui loc zicând că iaste al Predii sluger şi l-au fost luat pre seama lor, de l-au fost vândut jupânului Manolie, iar apoi noi ne-am sculat cu o carte a *(loc liber)* şi ne-am pârât de faţă cu rudele Predii sulger la divan naintea Radului Voevod şi la Antonie Vodă şi multă gâlceavă şi pâră am tras până ce l-am descoperit şi au căzut a fi pre seama noastră, făcând noi şi cărţi domneşti de rămas. Deci apoi neputându-l ţinea, vândutu-l-am dumnealui jupânului Manolie zaraf în preţ ce scrie mai sus. Şi i-am dat toate cărţile ce am avut, la mâna dumnealui, şi cea veche a socru-mieu Miroslav vistier şi cea nouă împreună cu acest zapis ca să-i poată fi stătătoare moşie, în veac.

Şi la tocmeala noastră fost-au mulţi boiari mărturie, anume Stanciul postelnic de Boziani, Dumitru postelnic de acolo, Ianache de Mete-*(loc rupt)*, părintele Danaiul (Daniil) egumenul dela mânăstirea Predii sluger, Oana nepot lui Răzvan căpitan şi Dobre armaş şi alţii care vor iscăli mai jos.

Şi noi pentru credinţă pusu-ne-am peceţile şi iscăliturile ca să se crează, I. Dumitraşco logofăt pisah — Pis Aprilie 20 din (zile) 7180 (1672)

Doc, original, hârtie, scris frumos, rupt în două locuri din cauza îndoiturii.

In josul lui, scris cu creionul, următoarea notiță din zilele noastre: „Se referă la locul de pe str. Lipscani între Calea Moșilor și firma Boroș, unde mai târziu mitropolitul Filaret II a avut han.

Acad. Rom. 74—CXCVIII.

— Doc. 2 —

1673 Mai **14**

Judeţul oraşului Bucureşti împreună cu alţi martori de frunte confirmă lui Manole zaraful şi soţiei sale cumpărarea unui loc dela nepoţii Buzincăi, prima dată, şi pentru a doua oară cumpărat acelaş loc dela iuzbaşa Ianache Berelescul şi copii săi, pentru 157 taleri, construind pe el case şi hanuri.

Vă imea otța i sâna i sventogo duha troiț edino suștna nearazdealnoe. Az ubo Ianache judeţul ot varoş Bucureşte, nepotul lui Gherghe Negrul care au fost judeţ în Bucureşti, cu 12 pârgari, cu preoţi şi cu bătrânii oraşului, scriem şi mărturisim cu această carte a oraşului ca să fie de bună credinţă la mâna jupânului Manole zarahul (zaraful) şi a jupâneasii dumnealui anume Maria şi a coconilor dumnealor câţi Dumnezeu i va dărui, pentru să se ştie că au cumpărat nişte loc aicea în oraş în Bucureşti dela nepoţii Buzincăi cu zapis dela mâna lor. Şi au fost făcut jupânul Manole case şi *hanuri* pre acel loc şi l-au ţinut cu bună pace până în zilele lui Antonie Vodă, iar când au fost în zilele lui Antonie Vodă sculatu-s'au Ianache iuzbaşa, Berelescul, ginerile lui Miroslav vistiariul, şi cu judecata luatu-l-au Ianache iuzbaşa iar când au fost acum în zilele măriei sale domnu(lui) nostru Io Gligorie Ghica Voevod, sculatu-s'au Ianache iuzbaşa denpreună cu feciorii lui anume Gavril peh(arnic) i Gheorghe şi s'au tocmit de a lor bună voie de l-au vândut jupânului Manole, iară cu ştirea vecinilor den sus şi den jos derept bani gata talere 157, care loc iaste pre lângă uliţa despre grădina lui s(ven)ti Gheorghie. Şi l-au vândut preste tot. Intr'aceia chematu-ne-au şi pre noi şi pre alţi bătrâni orăşani de l-am funiit şi l-am stânjenit, însă pre lângă uliţă den locul Predii slugeriul până în locul Paraschivii log(ofăt) Bolişteanul despre s(ven)ti Gheorghie, stângeni 15 pol *(jumătate)* şi despre uliţa care merge pre lângă locul lui Păun neguţătoriul stângăni 10 pol *(jumătate)* şi lungul stângăni 21. Care loc fost-au şi lu(i) Ianache dat de zeastre dela Ionaşco post(elnic), feciorul lui Miroslav vistierul.

Deci, după ce l-am ales şi l-am stânjenit preste tot, făcum şi cartea oraşului pre zapisul lu(i) Ianache, ca să fie jupânului Manole şi jupâneasii dumnealui şi coconilor lor câţi Dumnezeu le va dărui, moşie stătătoare în veaci ohabnică, pentrucă au cumpărat cu bani gata.

Şi la această carte a oraşului fost-au şi mărturie boiari i preoţii i neguţători i orăşani cari îşi vor pune peceţile şi iscăliturile mai jos. Şi pentru credinţă pus-am şi pecetea oraşului. Pis (a scris) Vlădil Grama ot gospodstvoe ţărcoe (dela biserica domenească) cu învăţătura lor.

Mai 14 vleat 7181 (1673)

L. P.

Popa Stoica clisiarh *snă* popa Stanciului-star.

Biserica și Hanul Zlătari, la 1881.

(Xilografie de Iuliu Pop; — „Boabe de grâu", anul IV — 1933).

Ianache sudeț, vnucu Gherghe biv sudeț,
Danciul vtori sluger, mărturie,
eu Dragotă biv sudeț,
eu Popa Stoica ot s(ven)ti Niculai,
(incălitură indescifrabilă)
(iscălitură grecească)
Tudora (indescifrabil) za Șelari,
Filip vătaf za săbiari.

Doc. original, hârtie, scris frumos, formulă inițială slavonă. Pecetea orașului în tuș negru, frumoasă și destul de clară pecete inelară octogonală în negru, a lui Dragotă.

Acad. Rom. 75—CXCVIII.

— Doc. 3 —

1704 Iunie 1

Grigorie Greceanul fost mare sărdar dăruește părintelui chir Ioanichie un teren ca să facă biserică în hanul Stravopoleos clădit pe locul lui Cârstea vistiernicul, în mahalaua Grecilor.

Adecă cu Grigorie Greceanul biv vel sărdar adeverez cu scrisoarea mea ca să să știe că vrând Sfinția Sa părintele ch'r Ioanichie să facă o bisearică în *hanul* Sfinții sale pe locul Cărstii vistiernic, aici în București, în mahalaua Grecilor pe lângă casa mea și fiindu-i locul prea strimt au venit de m'au pohtit ca să-i vânz un stânjăn de loc ca să încapă altariul bisericii. Deci eu văzând că n'are sfinția sa loc de ajuns am socotit de'n bună voia mea de am *afierosit* sfintei și dumnezeieștii biserici unde să cinstește hramul sfinților și marilor Arhimandriți Mihail și Gavril un stânjăn de loc în lat, iar în lungul merge cât ține locul mieu pe lângă *hanul* sfinții sale. Ca să fie pentru pomenirea sufletelor părinților noștri și pentru pomenirea sufletelor noastre; care loc iaste și mie de cumpărătoare dela Despa jupâneasa Cărsticăi *sin* Cărstii vis(tiernicul). Drept aceia am dat această scrisoare a mea ca să stăpânească sfânta biserică această danie cu bună pace.

Și pentru mai adevărată credință am întărit cu pecetea și cu iscălitura mea, ca să să crează.

Iunie 1 dni, leat 7232 (1724)
Grigorie Greceanul biv vel sărdar
Șerban biv staroste, martor.

Doc. original, hârtie. Bine conservat. Pecetea lui Grig. Greceanu, interesantă. Arh. Stat. Buc. M-rea Stavropoleos, pach. XII doc. 27.

— Doc. 4 —

1725 Iulie

Maria fata logofătului Radu Greceanu dăruește părintelui Ioanichie a bucată

de loc, alăturea cu Hanul Stavropoleos, ca să facă sfinția sa pe el o pivniță și clopotnița bisericii.

Dat-am acest al mieu adăvărat zapis ca să fie dă bună credință la mâna sfinții sale părintelui Ioanichie, că înălțând sfinția sa o biserică în hanul sfinții sale de aici din București unde să cinstește și să prăznuiaște hramul sfinților și mai marilor Voivozi cetelor îngerești Mihail și Gavriil și hramul acelui dintru sfinți, părintele nostru Atanasie cel mare, deci avându sfânta biserică trebuință ca să-și facă o clopotniță și o pivniță și fiindu locul despre casile meale foarte strâmt dă nu ajungea ca să facă pă deplin, m'am îndemnat și eu dă a mea bună voe dă am afierosit și am închinatu sfintei și dumnezeeștii bisearici un petec dă locu dăn curtea caselor meale care loc îmi iaste și mie dă la părinți și iaste alăturea cu hanul bisearicii; însă în lungu stânjini 2 pol (jumătate) i în latu stânjini unul palme 7 ca să fie pentru pomenirea sufletelor părinților mei și al mieu: dreptu aceia am dat această scrisoare a mea ca de acum înainte să stăpânească sfânta bisearică această danie cu bună pace dă către mine și dă către tot neamu meu și să fie moșie și ohabnică în veaci.

Deci pentru mai adevărată credință am întărit acest zapis cu pecetea mea și cu numele meu, iscălindu-se și alte mărturii dă cinste pentru încredințare.

Eu Maria fata log[ofătului] Radului Greceanu[l] adăverez.
Grigorie Greceanul biv vel sărdar, mărturie.

Doc. original, hârtie cu filigran, bine păstrat, frumos scris.
Arh. Stat. Buc. M-rea Stavropoleos, pach. XII, doc. 28.

— Doc. 5 —

1726 Februarie 24

Maria, fata logofătului Radu Greceanu, vinde părintelui Ioanichie un teren alăturea cu hanul și biserica Stavropoleos.

† Dat-am acest al mieu adevărat zapis ca să fie dă bună credință la mâna sfinții sale părintelui Ioanichie că înălțând sfinția sa o biserică în *hanul* sfinții sale, dă aici din București, unde să cinstește și să prăznuește hramul Sfinților și mai marilor Voivozi cetelor îngerești Mihail și Gavril și hramul acelui dintru sfinți părintele nostru Atanasie cel mare, deci având sfânta biserică trebuință ca să-și facă o clopotniță și o pimniță și fiind locul despre casile meale foarte strâmtu, dă n'ajungea ca să-i facă pă deplin, m'am îndemnat și eu dă a mea bună voie, dă nimeni silită, dă am vândut sfinții sale un petec dă loc dăn curtea casilor meale, care loc îmi iaste și mie dă la părinții, drept taleri 17 pol vechi, însă în lung stânjini 2 pol, în latul stânjini 2. Drept aceia am dat acest adevărat zapis al mieu ca de acum înainte să stăpânească sfinția sa cu bună pace dă către mine și dă către tot neamul mieu și să fie moșie și ohabnic în veaci, Deci și pentru mai adăvărată credință am întărit acest zapis cu pecetea mea și cu numele mieu ca să să crează, iscălindu-l și alte mărturii dă cinste pentru încredințare.

Februarie 24 dni 7234 (1726).

Eu Maria fata log(ofătului) Radului adeverez.

Barbu Grec[ianu] biv vel stolnic, mărturie.

Grigorie Grec[ianu] biv vel sărdar, mărturie.
Constantin Băl(ăceanu) vel comis.
Şerban biv staroste, mărturie.

Doc., orig. rom, hârtie, bine conservat. Insemnare grecească pe verso. Arh. Stat. Buc. M-rea Stavropoleos pach. XII, doc. 29.

— Doc. 6 —

1726, Aprilie 28.

Daniil mitropolitul Ungrovlahiei adevereşte şi confirmă arhierului chir Ioanichie dela Stavropoleos cumpărarea casei şi locului răposatei jupânese Maria, fata logofătului Radu Greceanu, ce se află alăturea cu hanul.

Daniil Mitropolitul Ungrovlahiei adeverez.

† Scrisoarea noastră adeverează la mâna sfinţitului arhiereu Stavropoleos chir Ioanichie precum să se ştie că întâmplându-sė moarte jupânesii Marii, fata Radului log[ofăt] ce au ţinut-o Constandin pos[telnic] sin Stere clucer, ne-au fost lăsat pe noi epitropul la mult puţin al ei ce s'au aflat, ca să facem ceale ce au lăsat cu sufletul în diiată, sau şi lăsând nişte case ale ei ce au fost de la părinţii ei ca să vânză, să fie pentru grijitul ei.

Care case fiind alăturea cu *hanul* ce l-au făcut sfinţia sa şi mai căzându-i sfinţii sale a le cumpăra, fiind vecin, şi mai cumpărând dintr'acest loc din lung, stânjeni 82, şi din lat stânjeni 2, încă trăind jupâneasea Maria dupre cum arată zapisul ei, unde au zidit Sfinţia sa clopotniţa, în bani gata ta[leri] 17 pol vechi, luând noi aceşti bani toţi gata şi deplin în mâinile noastre de s'au cheltuit la pogribanie şi la pomenile cumneaei. Drept aceia şi noi am dat această adevărat[ă] a noastră scrisoare în mâna sfinţii sale şi a sfintei biserici care au zidit-o sfinţia sa din temelie unde se praznuaşte hramul Arhanghelilor, întru care biseariсă s'au îngropat şi jupâneasa Mariia.

Ca de cum înainte să aibă sfinţia sa a ţinea şi a stăpâni aceste case ce scriu mai sus, împreună cu tot locul lor cu bună pace şi să-i fie moşie stătoare şi ohabnică în veaci, sfinţii sale şi Sfintei bisearici. Care loc ţine în lung den uliţa cia mare până în grădina jupâneasi Vochiţii Brezoianca, care întâi au ţinut-o Constandin căp[itan] Brezoian şi acum o ţine Dumitrache Stama biv vel căp[itan] za dor şi în lat din hanul Sfinţii sale până în locul Matei post[elnic] sin Şărban biv vel log[ofăt]. Şi măsurându-se locul acestor case s'au aflat lungul locului din uliţa cea mare până în fundul grădinii stănjăni domneşti 38 pol i latul despre uliţa cea mare stănjăni 11 i latul din fundul grădinii stănjăni 10 Şi am dat sfinţii sale şi toate zapisele ceale vechi de cumpărătoarea locului caselor spre mai multă întărire. Deci şi pentru mai adevărată credinţă am întărit acest zapis cu peceţile şi cu iscăliturile noastre ca să să crează. Şi la această tocmeală fost-au şi alte obraze de cinste care să vor iscăli mărturie mai jos.

Aprilie 28 dni, 7234 (1726).

Barbu Merişan vel clu(cer), vânzător; Grigorie Greceanul biv vel sărdar, vânzătoriu.

Constantin Greceanu vel comis, mărturie; Grigorie biv vel log(ofăt), mărturie
Barbul Greceanul biv vel stol[nic], mărturie.

Matei Grecianul post[elnic], mărturie.
† Ianache post[elnic], martor.
† Dumitru biv vel căp[itan] za dor[obanţi], martor
† Şărban, martor.
† Şerban biv staroste, martor.
† Deadiul Arion, martor,
† Neacşu vornic, martor.
(semnătură grecească)
" "
" "
" "
" "
" "
" "
(semnătură indescifrabilă)

Doc. original, bine conservat. Peceţi interesante. Semnături greceşti. Arhiv. Stat. Buc. M-rea Stavropoleos, pach. XII, doc. 30.

— Doc. 7 —

1736, Iulie 10.

Mihalache logofăt, feciorul diaconului Radu, împreună cu nepoată-sa **Stanca,** *vând sfintei Mitropolii un loc de prăvălie în uliţa cea mare, în Mărgelari, în apropierea Hanului Zamfir, pentru 180 taleri noui.*

Adecă eu Mihail feciorul răposatului diaconului Radului, de aici din Bucureşti, împreună cu nepoata mea, Stanca fata frăţine-mieu Cărsti ce au fost logofăt dă visterie, dat-am acest al nostru adevărat zapis la cinstita mâna prea sfinţitului mitropolit al Ungrovlahii chir Ştefan, şi sfintei şi dumnezeeştii mitropolii din oraş[ul] Bucureştilor unde să cinstesc şi să prăznuesc sfiinţii şi marii împăraţi întocma[i] ca apostolii Constantin şi Elena precum să se ştie că având noi un loc dă prăvălie aice în Bucureşti în uliţa cea mare, în Mărgelari pre care loc ţine prăvălie numai cu leamnile lui, Panait feciorul Neculcii abagiul. Care loc dă prăvălie, având trebuinţă de bani, l-am făcut vânzătoriu şi fiind alături cu prăvălia sfintei mitropolii ce-[o] are de danie Toma Căpitan şi de cumpărătoare, iar dă sfinţia sa mitropolitul chiar Ştefan dă la Constandin cupeţu feciorul răposatului Macsin Mărgelarul, căzându-se mai mult sfinţia sa le-a cumpărat. De bună voia noastră am venit şi ne-am tocmit cu sfinţia sa dă i-am vândut sfinţii sale, acest loc dă prăvălie în bani gata taleri 180 noui. Insă să să ştie şi semnele locului acestuia în lungu dăn mijloc uliţa cea mare spre hanul ce să chiamă a lui Zamfir precum ţin locurile şi ale altor prăvălii ce merg tot alăturea, iar în lat dăn prăvălia mitropolii până în prăvălia Cărstii Neamţul, ce iaste alăturea stănjăni *(loc alb)* care acest loc dă prăvălie iaste două părţi ale meale lăsate de răposatul părintele mieu Radu diaconul, iar o parte iaste a frăţine-mieu Cărstii log[ofăt]. Şi aşa ne-am învoit împreună cu nepoata mea Stanca dă l-am vândut singur dă bună voia noastră şi ne-am luat fieştecarele partea lui şi câte zapise vechi am avut, pentru acest loc dă prăvălie, le-am dat toate în măna sfinţii sale părintelui mitropolitului şi diata răposatului părintelui mieu, ca să stăpânească cu bună pace de către noi şi de

către tot neamul nostru. Și pentru mai bună încredințare am iscălit cu măna noastră și s'au iscălit și alți negutători și obraze de cinste.

Iulie 10 leat [7244] 1736

Mihalache logofăt *sin* Radu diacon vistier.
Stanca *sin* Cărsti logof. dă visterie, vânzător.
Șerban staroste, martor.
Gheorghie a lui Vasile, martor.
Simeon Stamate, martor.
Ioniță Căpitan Pârscoveanul, mărturie.

Doc. original, hârtie, deteriorat în câteva locuri.
Arhiv. Stat. Buc. Mitr. Buc. netrebnice, pach. XI, doc 2.

— Doc. 8 —

1747 Octomvrie 9.

Un oarecare Ion, împreună cu soția și feciorul său, vând meșterului Ștefan bărbierul o casă ce se află în mahalaua Grecilor, în ulița ce merge spre han, pentru 88 și jumătate taleri noi.

† Adecă eu Ion dănpreună cu soția mea Andreiana i cu fiul mieu Radul, dat-am scrisoarea noastră la măna meșterului Șărban Bărbierul precum să s[ă] știe că i-am văndut casa noastră dumnelui, care casă iaste în ulița care merge la *Han* în mah[alaua] Grecilor, însă numai lemnile, iar locul iaste al mănăstirii Codrenii cu chirie pă an câte taleri zece. Și am vândut-o în bani gata noi taleri optu zeci și opt și jumătate, și am luat acești bani toți dăplin în mâinile noastre. Și când s'au făcut acest zapis fost-a cu știrea tuturor mahalagiilor dăn sus și dăn jos ; și când s'au făcut și să aibă a-și stăpâni casa cu bună pace, dumnealui, și coconii dumnealui câți Dumnezeu îi va dărui.
Și noi pentru mai adevărată credință ne-am iscălit mai jos.

Oc[tomvrie] 9 dni, leat 7256 (1747)

Eu Ion vânzătoriu.
Eu Andreiana soția lui Ion, vânzătoare.
Eu Radu *sin* Ion, vânzătoriu.
Eu Vasilie Bărbieriul, martor.
Eu Iorga, (indescifrabil), martor.
Eu Toader Bărbieriul, martor.
Eu popa Apostol Poenariul, martor.
(semnătură grecească)
Popa Manta martor, dela Sf. Dimitrie.
Manta (indescifrabil), martor.
Și am scris eu popa Vasile (indescifrabil), cu zisa lor.
Eu popa Dumitru, martor.

Doc. orig. rom. hârtie cu filigran. Bine conservat. Semnătură grecească.
Arhiv. Stat. Buc. M-rea Bradu, Hanu Greci, pac. X, doc. 13.

1780, Aprilie 23.

Sărdăreasa Ilinca închiriază jupânului Gheorghe Ioan Turnavitu un loc sterp în mahalaua Grecilor, pe podu ce merge la hanul lui Şerban Vodă.

† Adeverez cu acest zapis al mieu la mâna dumn[ealui] jupânului Gheorghe Ioan Turnavitu precum să s[ă] ştie că având un loc sterpu aici în Bucureşti în mah[alaua] Bisericii Grecilor pe podu ce merge la hanu lui Şărban Vodă, alăturea cu bolta Hristii medelnicer, care loc după moartea mea este al fiu-meu Costandin post[elnic] cel rămas de la tată-său pe care loc tocmindu-mă cu mai sus numit Turnavit, l-am dat cu chirie pe an câte taleri cinzeci şi cinci, care bani acum înainte mi-au dat taleri octozece pe ani doi, iar de la împlinirea acestor doi ani să aibă a-mi da chirie pe an două sferturi, adecă la împlinirea anului taleri doao zeci şi şapte şi jumătate şi la împlinirea jumătăţii anului iarăşi taleri doao zeci şi şapte şi jumătate. Care loc măsurându-să cu stânjănul au venit în faţă la pod, stânjăni şase afară din ulicioară, care am lăsat-o dumn[ealui] Hristii medelnicer pentru multa rugăciune ce au făcut măcar că altă dată n'au mai fost aciastă ulicioară, dar acum primind şi mai sus numitul chiriaş iar prin hotar i s'au luat însă cu chiriia căte taleri zece pe an, după tocmeala ce au făcut cu fiu-meu Dinul, care bani să aibă a-i lua iar fiu-meu pe tot anul de la dumn[ealui] Hristea medelnicer. Deci pe acest loc ce i l-am dat să aibă voe să facă prăvălii cu zidire după cum îi va plăcea şi de nimini popreală să n'aibă, pentru că aşa îmi este tocmeala cu dumn[ealui]. Şi dumn[ealui] ţinându-să de acest mai sus aşăzământ plătind chiriia la numitele soroace, nefăcând nici o zătihnire, să aibă a stăpâni zidirea şi namestiile ce le va face pe acest loc cu bună pace de mine şi de tot neamul mieu, dumn[ealui] şi copii dumn[ealui] căţi Dumnezeu îi va dărui, nestrămutat, pentru că aşa ne este tocmeala, după cum şi deosbit zapisu[l] dumn[ealui] ce mi l-au dat la mâna mea arată. Şi pentru încredinţare m'am iscălit mai jos şi mi-am pus şi pecetea ca să s[ă] crează.

1780 Aprilie 23

Ilinca sărdăreasa adeverez.
Constandin Pam[beri] martor.
Şi am scris eu (indescifrabil) cu zisa (lor) şi' (s) martor.
Niţă bogasier, martor.

Doc. orig. rom. hârtie cu filigran. Pecetea cu fum. Bine conservat. Însemnări greceşti pe verso.
Arh. Stat. Buc. M-rea Stavropoleos, pach. XIV, doc. 6.

— Doc. 10 —

1788 Februarie 28.

Nicolae Petru Mavrogheni, domnul Ţării-Româneşti, dă volnicie egumenului Thimotei să aibă stăpânire deplină asupra Hanului Stavropoleos.

Io Necolae Petru Mavrogheni, voevod i gospodar, dăm domnia mea volnicie printr'acest pitac cuviosului igumen chir Thimotei ca să aibă stăpânire pă dăplin

în tot hanul mânăstirei Stavropoleos și asupra tuturor celor ce au odăi în han și lăcuesc într'însele și pe vericari dintr'aceia nu să va încrede că să va purta cu cinstea și cu *edetul* său, să aibă volnicie să-l scoată din han prin *marafet* dumnealui vel agă; și pă vericare să va încrede de a șădea în han numai a nu avea arme i să dă volnicie să i să ia armele supt păstrarea sa. Iar de nu să va supune să-l izgonească și pă acela din han. Drept aceia poruncesc dumitale vel agă ca asupra acestui *nizam* să-i dai[în] tot fel[ul] mână de ajutor numitului epitrop pentru ca să poată și el răspunde la domnia mea pentru *evnietul* hanului după zapisul și chezășia ce au dat în divan domnii mele. Intr'acestaș chip negreșit să să urmeze. *Tolico pisah gospodstvo-mi.*

1788, Februarie 28

L. P.

vel logofăt

Doc. original, hârtie, scriere interesantă ; întărit cu pecetea domnească, în chinovar.

Arh. Stat. Buc. M-rea Stavropoleos, pach. XI, doc. 4.

— Doc. 11 —

1797, Octomvrie 26.

Alexandru Ipsilant, domnul Țării-Românești, întărește orânduelile pe care Hagi Dumitrache Papazoglu le-a lăsat spre pază moștenitorilor săi, cu privire la hanul situat peste drum de biserica Sf. Gheorghe-Vechiu, din București.

Io Alexandru Ioan Ipsilant Voevod și gospodar Zemli Vlahiscoe.

Hagi Dimitrache Papazoglu prin jalbă de rugăciune au arătat domnii mele, cum că din strădania lui și cu cheltuiala sa zidind hanul dimpotriva Sfântului Gheorghe-Vechiu pe locul ce-l are luat cu schimb: Și iarăși din agonisita ostenelilor sale cumpărând douăzeci și opt pogoane de vie în Valea Negovanilor sud (județul) Saac, cu pământul lor, și alte șaisprezece pogoane vie în Valea Mieilor tot într'acel județ, iarăși cu pământul lor. Și fiindcă și-au petrecut viața întru necăsătorie făr de a-i rămânea fii clironomi din trupul său, carele având numai o soră anume Smaranda, trecută în vrâsta bătrâneților, și din Zmaranda fiind șase copii, însă trei parte bărbătească și trei parte femeiască, au tras lângă sine pe acești trei parte bărbătească, anume Costandin, Apostol și *Baharo* frații *sin* Atanasie asupra cărora încredințează purtarea sa de grije și orânduelile ce mai jos să arată și îi lasă atât pă ei cum și pă cei ce să vor trage din ei încărcați cu această clironomie și purtare de grijă, asupra cărora lasă și purtarea de grijă a Zmarandii mumii lor ca să o caute până la sfârșitul vieții ei. Iar pă nepoatele sale ce sunt tot din Zmaranda *) — — — — — —

*) *Din cauza vremilor excepționale nu s'a putut copia acest document în întregimea lui.*

Doc. original, bine păstrat.

Acad. Rom. 25 — C. I.

— Doc. 12 —

1800, Noemvrie 15.

Din porunca marelui vornic Constantin Ghica, vtorii vornicii Neagul și Nicula delimitează terenul prăvăliei vornicesii Ecaterina Greceanu din Hanul Șerban-Vodă.

Din porunca dum[nea]lui vel dvornic Costandin Ghica ne-am orânduit și am tras patru prăvălii, a hanului Șărban Vodă ce merge spre poarta Curții cea Veche, ale dum[nea]ei coco[a]nii vornicesii Ecaterinii Greceanchi, cum în jos arată.

1800 Noemvrie 15

Stânjeni :

8 și 3 palme au eșit în fața pămân[tului] din prăvălia mănăstirii Cotroceni până la prăvălia mânăstirii Bradul; 6 stj și 2 palme au eșit în lung den prăvălia Cotroceani, din fața pământului până în ulucile din dos ce sânt ale lui Neagu Lipțeanu măn[ăstirii] Mihai Vodă; 9 stj și o palmă s'au găsit din dos pă lângă prăvălia mă[năstirii] Bradului din fața pământului până din dos, în uluce.

8 stănjăni s'au găsit din dos, în curmeziș, din prăvălia mânăstirii Bradului, până în prăvălia mân[ăstirii] Cotroceani unde s'au împreunat sforile.

Neag[ul] vtori vornic.
Nicula vtori vornic.

Doc. orig. hârtie cu filigran. Bine conservat. Insemnare grecească pe verso.
Arh. Stat. Buc. M-rea Stavropoleos, pach. XIV, doc. 14.

— Doc. 13 —

1802 Aprilie —

Egumenul m-rii Stavropoleos dă un loc egumenului m-rii Colțea, drept schimb, pentru o prăvălie din mahalaua Șelari, de pe Ulița ce merge dela Hanul Șerban Vodă înspre Curtea Veche.

† Având sfânta și dumnezeiasca mănăstire a Colții o prăvălie clădită pă un loc ce este în Șălari al mănăstirii Stavropoleos, unde să prăznuește hramul Sfinților Voevozi ce să vecinește pă deoparte cu *(loc liber) și pă dealta cu (loc liber)* pentru care loc plătea Sfânta mănăstire chiriia pământului, pe an câte taleri 40, și acum vrând Sfânta mănăstire de a răscumpăra acest loc ce s'au zis, însă cu schimb asemenea, lucru stătător am intrat în vorbă cu cuviosul părintele chir, *(loc liber)* egumenul aceștii Sfinte mănăstiri și văzând că cererea mea nu este spre paguba mănăstirii, ci încă de mai mult folos, ne-am așăzat și prin știrea prea cinstitului dumnealui biv vel ban Dumitrașco Racoviță ctitorul acestei sfinte case și i-am dat din partea mănăstirii o prăvălie cu locul dă supt dânsa ohavnic, ce au avut-o și mănăstirea luată schimb de la dumnealui medelnicer Ștefan Belu, ce este pă ulița ce merge dela hanul lui Șărban Vodă spre poarta din sus a Curții cei

vechi. Şi să vecineşte pă deoparte cu o prăvălie a Mitului croitorul ce este făcută tot pă locul mănăstirii Colţii şi pe de altă parte cu un loc al dumnealui clucerului Ioan Hămocu. Şi din partea numiti mănăstiri Stavropoleos au dat cuviosul egumen mai sus numitul loc la sfânta mănăstire Colţii ohabnic în veci.

Drept aceia am dat şi eu Sfintei mănăstiri Stavropoleos acest zapis dă schimb spre a fi prăvălia cu locul ei ohabnic în dăsăvârşită stăpânire, dând şi toate sineturile ce au avut sfânta mănăstire pentru această prăvălie, intru care sineturi să arată şi lungimea şi lăţimea numitului loc dă supt dânsa în sumă dă stânjeni *(loc liber)*. Şi pentru mai adevărată credinţă am iscălit.

1802 Aprilie

(semnătură indescifrabilă, greceşte)
(semnătură indescifrabilă)

Doc. orig. hârtie. Foarte bine conservat. Semnătură grecească. Arh. Stat. Buc. M-rea Stavropoleos, pach. XII, doc. 35.

— Doc. 14 —

1804 Noemvrie 25.

Epitropia mânăstirii Sărindar dă lui chir Adamache şi lui Radu Stan zapis pentru stăpânirea Hanului Zamfir.

A Ungrovlahiei domnie adeverim, fiindcă mănăstirea Sărindar de aicea din Bucureşti care din întâmplări au ajuns la grele datorii şi de altă parte, din cutremur, sfânta biserică s'au stricat dă tot şi pentru a mânăstirii îmbunătăţire, a să uşura dă datorii, a o aduce la starea ce să cuvine şi a să face şi sfânta biserică, am luat-o asupra nostră precum este ştiut. Apoi peste acestea şi un han al mănăsirii ce să zice **Hanul lui Zamfir** (ş)i prăvăliile ce-au avut mănăstirea, din primejdia focului cel mare arzând cu totul, au rămas la han numai zidurile.

Şi pe lângă mai sus numitele greutăţi ale mănăstirii, neputând mănăstirea a să îngreuia cu altă datorie dă a face han, căci cheltuiala poate să meargă ca la treizeci pungi şi venitul este puţin, fiindcă şi mănăstirea când era hanul în bună stare, toată chiria acelui han nu s'au putut urca mai mult decât taleri opt sute.

Aşa dar, găsindu-se chir Adamache (ş)i Radul Stan de l-au cerut să li să dea lor şi mai fiind şi două prăvălii ale mănăstirii, arse, unde acum este numai locul slobod care le avea un hagiu rusesc, au cerut să li să dea şi acele două prăvălii ca să-şi deşchiză drum pân numitul han, să fie uliţă şi să facă prăvălii şi dă o parte şi dă alta, cu acest aşezământ ca să dea acum ajutor la mănăstire taleri cincisprezece mii, adică 15.000. Şi apoi pă fieştecare an să dea chirie la mănăstire taleri trei mii, socotindu-se că vor ieşi treizeci de prăvălii şi să aibă voie a împărţi şi la alţi neguţători locuri de prăvălii, şi cu aceia ce să vor aşeza arătându-i la noi, să li se dea ale noastre zapise, împărţindu-se chiria acelor taleri trei mii pă an pă la cei ce vor lua după starea locurilor. Şi să aibă toată volnicia, ca atât ei sau aceia ce vor lua dela ei să-şi facă orice acareturi vor voii, să le stăpânească ohabnice şi la mănăstire nici să şează nici să dea chiria ce să arată mai sus. Având şi voie dă a vinde ale lor acareturi, numai vânzările să le fie volnice a le face fără de ştirea mănăstirii, căci mănăstirea are **protimisis** la vânzări. Acestea dar, toate fiind primite, li s'au dat această carte de aşezământ cu care să aibă toată puterea stăpânirii, atât pă tot hanul cu zidurile lui, precum mai sus s'au zis, cum

şi pă locul acelor două prăvălii asemenea să-l aibă, şi precum le va veni maí îndemână, sunt slobozi dă a face şi a zidi.

Şi chiria mănăstirii dă taleri trei mii pă an să o răspunză pă tot anul jumătate la Sft.-Gheorghe şi jumătate la sfântul Dimi.rie.

Iar care din cei ce ţin locuri nu vor păzi răspunderea chiriei la soroace şi să vor arăta răi chiriaşi dă plată, acelora să li să ia acareturile din mână întorcându-le *(indescifrabil)* cheltuială.

Şi pentru a să păzi acest aşezământ, totdeauna, am iscălit.

1804 Noemv[rie] 25

Dimitrie Ban

Constandin Ghica Ban
Neofit (dela) Sărindar.

Copia acestui doc. se află în ms. 903, f. 3, dela Academia Română.

— Doc. 15 —

1823 Martie 7

Medelnicerul Petcu Albu vinde egumenului Timothie, pentru 50 de taleri, o căruţă ce-o lăsase la Hanul Stavropoleos *pentru trebuinţa oştirilor, pe vremea Turcilor.*

Incredinţăm printr'acesta (a) mea adeverinţă la mâna sfinţii sale părintelui egumenului Stavropoleos chir Timothie precum să să ştie că având eu o căruţă braşovenească lăsată la Hanu Stavropoleos, în vremea Turcilor, pentru trebuinţa oştirilor s'au luat în silă în multe rânduri precum însu-mi am văzut-o dărăpănată cu totul. Ci fiindcă sfinţia sa părintele Timothie au dres cu cheltuială de la sineşi, astăzi cu bună voia mea, nesilit de nimeni, intrând la tocmeală cu părintele Timotie am vândut-o sfinţiei sale drept taleri 50, adică cinci 50, pe care bani i-am şi primit pă deplin de la sfinţia sa. Deci să aibă să o stăpânească în bună pa ca un lucru ce acum este a sfinţiei sale, făr de a fi de către nimenea sau de către tovarăşul meu supărat, rămăind eu răspunzător.

Iar sfinţii sale spre mai bună siguranţă (i)-am întărit acest zapis şi de la cinstita C. agenţie ca să aibă tărie în toată vremea.

1823 Martie 7, Bucureşti

Petcu Albul med[elnicer] adeverez cu iscălitura mea.
Coram me (indescifrabil)

Doc. orig. hârtie cu filigran. Foarte frumos scris şi bine conservat. Interesantă pecete aplicată.

Arh. Stat. Buc. *M-rea Stavropoleos, pach. XXXI, doc. 1.*

— Doc. 16 —

1826 Aprilie 23

Donifatie egumenul m-rii Sărindar dă lui Ioan Trestianu, înscris de obligaţiile pe care le are faţă de mănăstire pentru prăvălia şi cele două odăi clădite pe locul m-rii Sărindar, lângă Hanul lui Zamfir.

Dela sfânta mânăstire Sărindaru.

După **simfonia** ce are sfânta mănăstire Sărindarul cu chir Atanasie Dimitriu pentru **Hanul lui Zamfir** ce este așezat să plătească pe tot anul chirie la sfânta mănăstire câte taleri 3000, adică trei mii. Nici să scadă dintr'aceștia, nici să să mai adauge, numai să aibă voie chir Athanasie să dea și la alții din prăvăliile ce sunt făcute de dumnealui pă locul sfintei mănăstiri și chiria ce va așeza să arate chir Atanasie la sfânta mănăstire, ca să o ia dela acei cumpărători, și dumnealui să să scază de către sfânta mănăstire.

Și fiindcă acum prin luminată poruncă **gospod** (domnească) au mai vândut numitul chir Atanasie cu **sultan-mezat** șapte prăvălii din opt prăvălii ce le scosese la mezat, făcute de zid cu odăile lor deasupra, iarăși de zid, lipite de Hanul lui Zamfir, ce sunt făcute de dumnealui pe locul sfintei mănăstiri, **bez** (afară de) alte zece prăvălii din dreptul acestor prăvălii care le-au vândut chir Atanasie iarăși prin mezat la trecutul leat 1824 Octomvrie 10. Și la strigarea mezatului le-au pus chir Atanasie ca chiria locului să plătească cumpărătorii, chiria ce s'au arătat la foile mezatului.

Iar cea de al optulea prăvălie neieșind la preț cuviincios ca să o vânză tot cu mezat, au vândut-o cu **riza-pazar** dumnealui chir Ioan **sin** dumnealui **biv** sărdar Răducanu Tristianu, însă această prăvălie este băcănie mare, cu două odăi d'asupra, în fața podului, lipită de Hanul lui Zamfir. De o parte să învecinește cu celelalte prăvălii ale hanului care s'au vândut acum prin mezat, iar de ceilaltă parte cu prăvăliile Castrișoaii. Și are să stăpânească această prăvălie numai cât să află binaua (clădirea) ei și locul ce este supt pălimarul odăilor d'asupra, a-și face scară la odăi să se deosăbească de celelalte odăi ale prăvăliilor, iar altă zidire supt acel pălimar nu este slobod a face.

Dar pentru alte trebuințe ale sale are a să sluji pă poarta hanului și chiria locului aceștii prăvălii s'au pus de chir Athanasie ca să plătească cumpărătorul, pă tot anul, taleri 85, adică optzeci și cinci.

De aceia să fie știut că de acum înainte are să stăpânească dumnealui, numitul cumpărător și **chironomii** dumnealui această prăvălie **ohabnică**, după coprinderea **simfoniei** ce are chir Athanasie cu sfânta mănăstire, având voe a face și a zidi pe locul aceștii prăvălii orice va voi după plăcerea sa, fără de a fi supărat de către sfânta mănăstire. Și are să plătească numitul la sfânta mănăstire chiria locului ce să arată mai sus, însă jumătate la Sf. Gheorghe și jumătate la Sf. Dimitrie, pentru numita prăvălie, cu care această chirie s'au scăzut chir Athanasie din suma chirii ce are să dea la sfânta mănăstire, pentru care chirie, a aceștii prăvălii, are a să urma tot după așăzământul ce are chiar Athanasie cu sfânta mănăstire, ca nici să să mai scază, nici să să mai adaoge. Drept aceia spre a fi știut, dumnealui numitului cumpărător are să plătească numita chirie a aceștii prăvălii ce au cumpărat-o cu **riza-pazar** după cum să arată mai sus, i s'au dat dela sfânta mănăstire Sărindaru acest **engrafon** (înscris) supt iscălitura mea.

1826 Aprilie 23

Donifatie Sărindăreanu.

Academia Română, ms. 1234, f. 108—112.

— Doc. 17 —

1826 Mai 6

Atanasie Dimitrie vinde lui Ioan Trestianu, feciorul fostului mare sărdar Răducanu Trestianu, o prăvălie vecină cu Hanul lui Zamfir, *pentru 11.000 taleri și cu obligația pentru cumpărător de a plăti chirie (embatic) la mănăstirea Sărindar.*

Incredințez cu zapisul mieu la mâna dumnealui chir Ioan sin dumnealui biv vel sărdar Răducanu Trestianu precum să să știe că din opt prăvălii ale mele făcute de zid, cu odăile lor deasupra, iarăși din zid, ce sunt făcute de mine pe locul sfintei mănăstiri Sărindaru, după simfonia ce am eu cu sfânta mănăstire, care din luminata porunca mării sale prea învățatului nostru Domn le-am scos la mezat spre vânzare.

Șapte prăvălii le-am și vândut prin mezat, iar cea de a optulea prăvălie neeșind la preț cuviincios, ca să o vânz tot cu mezat, am vândut-o dumnealui cu *rizapazar* drept taleri 11.000, adică unsprezece mii, care bani i-am și primit toți deplin în mâna mea.

Insă această prăvăile este băcănie mare cu două odăi deasupra, lipită de **Hanul lui Zamfir**, de o parte să învecinește cu celelalte prăvălii ale hanului care le-am vândut prin mezat, iar de ceilaltă parte cu prăvăliile dumneaei cocoanei Saftei Castrișoaie. Și are să stăpânească această prăvălie numai cât să află binaua ei și locul ce este supt pălimaru odăilor d'asupra ași face scară la odăi să să deosibească de celelalte odăi ale prăvăliilor.

Și fiindcă pălimarul odăilor acestii prăvălii nu merge până în zidul grajdului al hanului, dar locul cât ține pălimaru odăilor acestii prăvălii are să-l stăpânească dumnealui numitul cumpărător până în zidul grajdului și pă zidul grajdului dumnealui i-am mai dat cinci palme în curmeziș și patru palme în lat de au scos ușă la odaia de sus și să facă pălimar după cum să va vedea, iar altă zidire supt acest pălimar nu este slobod a face. Dar pentru alte trebuințe ale dumisale are a să sluji pă poarta hanului,

Și chiria locului acestii prăvălii are să o plătească dumnealui la sfânta mănăstire Sărindaru pe tot anul taleri 85, adică optzeci și cinci, precum mai pe larg să coprinde în zapisul sfintei mănăstiri ce i s'au dat dumnealui dela trecutul Aprilie 23.

Deci, cu acest adevărat zapis al mieu, să aibă a stăpâni dumnealui mai sus numitul această prăvălie precum mai sus să arată, în bună pace și nesupărat, atât de către mine cât și de către tot neamul mieu, dumnealui și tot neamul dumnealui și să facă cu dânsa orice va voi ca unde să vor ști stăpâni. Și spre a fi temeinică și nestrămutată această vânzare am dat dumealui acest zapis supt iscălitura mea.

1826, Mai 6

Atanasie Dimitriu adeverează cele de sus

Toma sluger

Gheorghe vistier, martor.

Academia Română, copie în ms. 1235, f. 109.

— Doc. 18 —

1826 Octombrie 4

Marele logofăt Alexandru Ghica întărește vânzarea-cumpărare făcută între Ioan Trestianu și Atanasie Dimitriu, pentru prăvălia de lângă Hanul lui Zamfir.

Dela Logofeția mare a Țării-de-Sus, cu acest zapis de vânzarea prăvălii cu celelalte namestii, ce în față să arată, viind la logofeție atât Ioan *sin* sărdar

Răducanu Trestianu cumpărătorul, cât și Tănase (Dimitriu) vânzătorul au cerut adeverire arătând că vânzarea și cumpărătoarea s'au făcut prin bună învoire și s'au numărat și banii, pentru care întrebându-se vânzătorul de au iscălit la zapis toate rudele și vecinii ce au cădere de *protimisis* și răspunse că alte rude sau vecini cărora să li să cază *protimisis*, afară din cei iscăliți la zapis, nu mai are, *bez* din dumneaei Safta Castrișoaie vecina ce să află *sudită* rusească, care n'au iscălit là zapis. Și s'au zis și pentru mănăstirea Sărindarul, stăpâna pământului, de ce n'au mers la egumen să iscălească zapisul și răspunse că mergând la mănăstire i-au și dat osebit zapis ce îl și arată de să văzu scris. din următorul leat Aprilie 23, iscălit de Donifatie egumen Sărindăreanu, coprinzător pentru chiria locului ; s'au învoit a plăti pe an taleri optzeci și cinci precum au întocmit-o Atanasie vânzătorul după așăzământul ce au avut.

Deci, cât pentru dumneaei Safta Castrișoaia fiind știută de *sudită rusească*, *protimisis* nu are de a cumpăra lucruri stătătoare aici în țară, iar pentru alte rude și vecini de vreme ce încredințară logofeția și vânzătorul și cumpărătorul că nu mai sunt altele, care să aibă cădere de *protimisis* afară din cei iscăliți la zapis, precum și dela mănăstire văzându-se zapisul de mai sus arătat, de așăzământul ce au făcut și vreo pricină zicând amândouă părțile că nu are prăvălia, după cererea dar, și rugăciunea ce au făcut, s'au adeverit zapisul acesta și cu a noastră iscălitură ca să-și aibă urmarea și paza, trecându-se și în condica divanului, spre a stăpâni mai sus numitul cumpărător prăvălia cu pace.

1826 Octomvrie 4

Alexandru Ghica vel logofăt

Academia Română, copie în ms. 1235, f. 109 verso și 110.

— Doc. 19 —

1827 Noemvrie 1.

Donifatie Sărindăreanu face știut sărdarului Răducanu Trestianul, din partea mănăstirii Sărindar, că are tot dreptul să stăpânească prăvălia și grajdul pe care le-a cumpărat în Hanul lui Zamfir, *iar dacă voește să zidească în locul lor altceva, are totă libertatea.*

Dela sfânta mănăstire Sărindaru.

După *simfonia* ce are sfânta mănăstire cu chir Atanasie Dimitriu pentru Hanul lui Zamfir ce este clădit pe locul mănăstirii și așezat să plătească pe tot anul chirie câte taleri 3000, nici să să mai scază dintr'aceștia nici să să adaoge, numai să aibă voie chir Atanasie să dea și la alții din prăvăliile ce sunt făcute de însuși pe locul mănăstirii. Și chiria ce o va așeza să arate sfintei mănăstiri a o lua dela acei cumpărători, iar numitul să rămâie scăzut, fiindcă acum prin luminată poruncă gospod au mai vândut chir Atanasie cu *sultan mezat* nouă magazii cu odăile lor d'asupra, i grajdul din *Hanul lui Zamfir* bez alte zece prăvălii după locul Hanului Zamfir care le-au vândut a leat 1824, și *bez* alte opt prăvălii tot după locul Hanului ce iarăși le-au vândut la trecutul leat (1)826, la strigarea *mezatului* ce s'au făcut acestor după urmă arătate nouă magazii. Și grajdul au rămas dela *sultan-mezat* asupra dumnealui biv vel sărdar Răducanu Trestianul, o magazie boltită cu

odaia ei d'asupra ce este lângă grajdu hanului cu No 7, i grajdul ce este cu hambarul lui de zid, în colțul hanului.

Insă magazia cu odaia ei deasupra are pălimar înainte,cum să vede, și curtea hanului de obște are să-și aducă trebuincioasele la odaie și la magazie. Iar grajdu s'au vândut cu această *simfonie* ca, cumpărătorul să nu aibă voe a-l *metaheri* drept grajd, fiindcă este periculos de foc și șoproanele să le rădice să rămâie loc slobod ; ci să-și facă tot pă temeliile care să află orice alt acaret va voi fără a să întinde mai mult în curtea hanului, căci curtea rămâne de obște să-și aducă fieșcare trebuincioasele pă poarta hanului.

Dar pentru pălimar are voie a-și face dinaintea zidirei ce să află, însă acest pălimar are să fie numai de opt palme, din zidul grajdului spre curtea hanului și pentru curățenia obștii hanului are să să ridice ieșitoarea de unde este să să puie în colț, în locul hambarului, și locul ieșitorii are să-l stăpânească numitul cumpărător al grajdului.

Și fiindcă ieșitoarea este de obște, cheltuiala are să se facă iarăși de obște la mutarea ei. Și chiria locului aceștii magazii cu odaia ei și a grajdului s'au pus de chir Atanasie la foile mezatului ca să plătească cumpărătorul pe tot anul taleri 400, adică patru sute ; — taleri 150 pentru magazie și taleri 250 pentru grajd.

De aceia să fie știut că de acum înainte are să stăpânească numitul cumpărător și *clironom* dumnealui această magazie și grajdu ohabnice, după coprinderea simfoniei ce are chir Atanasie cu sfânta mănăstire, având voe a face și a zidi pe locul aceștii magazii și al grajdului orice va voi după a sa plăcere (însă nefiind *volnic* a să întinde afară în curte câtuși de puțin după temeliile cele vechi) făr'de a fi supărat de către sfânta mănăstire Și are să plătească chiria locului ce s'au numit mai sus în două *câștiuri*, însă jumătate la Sf. Gheorghe și jumătate la Sfântul Dimitrie, nici să se mai scază nici să se mai adaoge, ci numai chir Atanasie vânzătorul să să scază cu arătații bani, pă fieștecare an, din suma ce dă la sfânta mănăstire.

Drept aceia spre a fi știut că plata chiriei s'au început dela sfântul Dimitrie ce au trecut, al următorului leat 1827, i s'au dat dela mănăstire acest *engrafon* supt iscălitura mea.

1827 Noemvrie 1.

Donifatie Sărindăreanu.

Academia Română, copie în ms. 1235, f. 110—111.

— Doc. 20 —

1828 Aprilie 22

Grigorie Dimitrie Ghica Voevod, în urma jalbei primite, întărește sărdarului Răducanu Trestianul stăpânire peste o prăvălie și grajd din Hanul lui Zamfir *pe care le cumpărase la mezat.*

Prea Inălțate Doamne,

Atanasie Dimitriu prin jalba către înălțimea ta au arătat că din ale vremilor întâmplări, fiind căzut în grea datorie, și neavând mijloc să plătească, s'au rugat a i să da voie a vinde cu mezat un han al său ce să numește *Hanul lui Zamfir* împreună cu opt prăvălii, cele din fața acestui han, cu *embatic la sfânta* mănăstire Sărindaru, pe care le are *emanetarisite la* câțiva creditori, cu care jalbă au fost

prănduit la Departamentul de şapte spre cercetare. Şi la cercetarea ce au făcut Departamentul au făcut arătare mării tale prin *anafora* la care s'au dat luminată *buiurdizmă* către dumnealor veliţi boeri, ca să vază arătarea ce fac dumnealor judecători dela Departamentul de şapte, să facă şi dumnealor cuviincioasa cercetare şi chibzuire şi să arate mării tale înscris.

După care luminată poruncă făcând şi dumnealor cercetare au văzut la măna jăluitorului Atanasie o copie *ot* leat 1804 Noemvrie 26 după cartea mănăstirii Sărindarului supt pecetea mănăstirii şi iscălită de răposatul între fericire Banul Dimitrie Ghica i de răposatul Banul Costandin Ghica ce era(u) epitropi ai aceştii mănăstiri, i de Neofit cel de atunci egumen adeverită şi de prea-osfinţia sa proin mitropolit Dositie şi încredinţată dela trecutul leat (1)826 Ghenarie 14 de cucernicii : eclesiarhul Luca al Curţii *gospod* (domneşti) i de protopop Gheorghe că s'au *paravalisit* cu condica sfintei mitropolii. Şi fiind întocmai, din poruncă au iscălit-o, i un răvaş al răposatului stolnicului Răducanu Poenar, cu leat 1824 Mai 5, coprinzătoare (de) amândouă aceste *sineturi* după cum sunt aşternute în *anaforaua* Departamentului de şapte. Aşijderea au mai arătat jăluitorul şi o adeverinţă iscălită de cuviosul Donifatie igumen cel de acum al mănăstirii Sărindarului dela trecutul leat (1)826 Ghenarie 13, cu coprindere, că toată chiria *Hanului Zamfir* au fost trei mii de lei şi vânzându-să după vremi câteva prăvălii Castrişoaii s'au scăzut cu taleri 400 ; mai vânzându-să şi la trecutul leat (1)824 Octomvrie altele s'au scăzut încă cu taleri 100 şi plătea atunci Atanasie numai taleri 2500, au venit înaintea dumnealor *veliţilor* boeri, vistierul Mihai omul dumnealui biv vel logofăt Ştefan Belu zicând că cel adevărat zapis al mănăstirii Sărindaru, i adeverinţa răposatului stolnicului Răducanu Poenar pentru partea ce au avut în han şi s'au lepădat rămâind a lui Atanasie sânt date la dumnealui logofăt Belu emanet pentru două mii trei sute patruzeci şi şapte galbeni ce au mai rămas Atanasie dator capete cu zapis. Si aceste sineturi le are în păstrare la Braşov, având toată voia jăluitorul ca să vânză acest han al său la *mezat* şi până la vremea *haraciladismii* va aduce dumnealui logofăt acele *sineturi* dela Braşov ca să să dea cumpărătorului, răspunzându-i-să drept dumnealui. Şi din mai sus arătata copie, după cartea mănăstirii Sărindarului tot leat (1)804 adeverită de părinţii clirici ai sfintei mitropolii i după răvaşele răposatului stolnic Răducan Peonaru i după adeverinţa cuviosului Donifatie igumen al aceştii mănăstiri şi după mărturia dumnealui logofătului Ştefan Belu ce au dat-o înaintea dumnealor veliţilor boeri prin omul dumisale vistieru Mihai. cum că cele adevărate sineturi ce le are dumnealui emanet sânt în păstrare la Braşov.

Dovedindu-se că acest han cu opt prăvălii ale sale ce au rămas pă seama jăluitorului cu plată de chirie la mănăstirea Sărindaru câte taleri 2500 pe an sânt bune şi drepte ale sale *bez* cele vândute, au găsit cu cale dumnealor veliţi boeri a i să da voe ca să le vânză la mezat şi cu preţul ce să va mulţumi jăluitorul să le *haraciladisească* si prin anafora au arătat dumnealor veliţi boeri înălţimii tale care întărindu-se cu luminată pecete mi s'au poruncit ca să fac urmare, întocmai.

După cum luminată poruncă făcând stărostia urmare, cât pentru cele opt prăvălii cele din faţa hanului s'au si vândut încă, dela trecutul leat 1826, iar din binalele Hanului lui Zamfir am rânduit *telal* de au strigat la mezat o magazie boltită cu odaia ei deasupra. însă cea cu No. 7 ce este lângă grajd cu pălimarul ei înainte, cum să vede, din curtea hanului de obşte are să-şi aducă cele trebuincioase. chiria locului acestii magazii la sfânta mănăstire Sărindaru, pe an taleri 150. adică una sută cincizeci. Si un grajd ce este cu hambarul lui de zid, în colţul Hanului lui Zamfir, care grajd oricine îl va lua nu are voie a-l metaherisi drept grajd fiindcă este periculos de foc şi soproanele să le rădice să rămâie locul slobod, ci să-şi facă tot pe temeliile care să află orice alt acaret va voi, fără a să întinde mai mult în curtea hanului. căci curtea rămâne de obşte să-şi aducă fiescare trebuincioasele pă poarta hanului. Dar pentru pălimar are voie aşi face dinaintea zidirii ce să află, însă acest palimar are să fie numai de opt palme din zidul

grajdului spre curtea hanului, care acest grajd să vinde numai din pălimaru prăvălii dumnealui sărdarului Răducan, fiindcă celălalt loc rămâne al prăvălii dumnealui sărdarului și cumpărătorul are să facă zid despre prăvălia dumnealui sărdarului, de jos până sus, și până în fundul grajdului despre ieșitoare de unde este să se puie în colț în locul hambarului ; și locul ieșitorii are să-l stăpânească cumpărătorul grajdului și fiindcă ieșitoarea este de obște, cheltuiala are să se facă iarăși de obște la mutarea ei. Chiria locului acestui grajd la sfânta mănăstire Sărindaru pe an taleri 150, chiria mai sus numitei magazii, să face pentru aceste două binale, adică magazia și grajdul pe an taleri 400, adică patru sute, care să plătește în două *câștiuri,* nici să mai scază, nici să să mai adaoge după *simfonia* ce are Athanasie Dimitriu cu sfânta mănăstire.

Care strigându-se la mezat, întru auzul tuturor de obște, în soroc aproape de un an și *artărdisind* din mușterii după obiceiu, la prețul cel din urmă, au rămas asupra dumnealui biv vel sărdar Răducanu Trestianu amândouă aceste mai sus arătate, cu taleri 4866, adică patru mii opt sute șaizeci și șase, însă magazia cu taleri 1506 și grajdu cu taleri 3360, fiindcă cu două foi s'au strigat la *mezat,* fieșcare deosăbit, peste care preț nemai ieșind alt mușteriu ca să mai înalțe, nici din cei ce li să cuvin *protimisis,* nici din alți străini și fiindcă s'au mulțumit și numitul Athanasie vânzătorul a să da numita magazie și grajdu cu acest preț s'au și *haraciladisit mezatul* pă seama dumnealui numitului mușteriu, cu mai sus arătatul preț, care bani i-au și numărat pe deplin la stărostie. Pentru care bani va face stărostia urmare după coprinderea luminatei mării tale hotărâri de la 18 ale aceștii următoare luni ce este dată la anaforaora cinstitei mari logofeții a Țării-de-Sus. Și pentru chiria locului i s'au dat dumnealui numitului cumpărător deosebit zapis dela sfânta mănăstire Sărindaru, ca să plătească pe tot anul chirie taleri 400, pentru numita magazie și grajd.

Ci, fiindcă dumnealui numit mușteriu au cumpărat aceste mai sus arătate de la *sultan-mezat* și au numărat și taleri 243 bani 36, adică două sute patruzeci și trei, bani 36, la cinstitul Departament al epitropiei obștirilor *avaetul* cutii de milostenie la leu po bani 6, să i să dea și luminată întărirea mării tale spre mai bună stăpânire cu liniște.

1828 Aprilie 22

al mării tale prea plecat

Toma sluger

Joan Gărdescul sărdar

Jeani Oroși

(urmează întărirea domnească, de mai jos)

Io Grigorie Dimitrie Ghica voevod i gospodar,

Intărim domnia mea: ca să stăpânească sărdarul Răducanu Trestianu în bună pace această magazie boltită i grajdul, precum în dos să arată, ca un cumpărător de la mezat.

L. P.

1828 Aprilie 22

vel logofăt

Acad. Rom. copie în ms. 1235 f. 112—112 verso.

1835 August 6

Anastasie Hagi Gheorghie Polizu şi Ştefan Popovici, ce-au construit în tovărăşie Hanul cu Tei, îşi fixează drepturile de proprietate şi hotărăsc cum trebue îngrijit şi administrat întregul han, atât în timpul vieţii cât şi după moartea lor, de moştenitori.

Printr'acest contract să face cunoscut că noi jos iscăliţii având fieşcare din noi prăvălii ale noastre deopotrivă cu locurile lor moşteneşti, în faţa uliţii cei mari din Şelari, am cumpărat de (în) tovărăşie, adică cu plata de bani pe din două şi alte două jumătăţi de prăvălii însă o jumătate dela Mindela, Irgolda şi Blenda şi altă jumătate dela ovreiu Moise ovrei, care aceste toate dărâmându-le noi până la pământ am clădit iarăşi preste acel loc al prăvăliilor în faţa târgului, de isnoavă şi din temelie bezestenul din ultiţa mare a Marchitanilor ce să vede însemnat cu mărcile noastre deasupra amândurora porţilor, cu toată chieltuiala de tovărăşie pă din două, frăţeşte, un ban şi un ban, dela a lui urzire şi până în sfârşit de cheie.

Care bezesten săvârşindu-să întru toate pe deplin, şi socotindu-ne astăzi între noi, până la un ban, pentru oricâte cheltueli şi plăţi am făcut fieşcare până la cel mai mic lucru, ne-am desfăcut pentru toate, intrând într'aceste socoteli şi preţul mai sus numitelor două jumătăţi de prăvălii cumpărate dela ovrei, nemai rămâind între noi nici un fel de socoteli sau vreun cuvânt de cerere unul dela altul, rămâind fieşcare bun stăpân pe partea sa în veci, a face cu dânsa orice va voi.

Insă eu Anastasie Hagi Gheorghiu Polizu am a stăpâni ohabnic rândul ce cade spre apus, adică cel din stânga, cum intri într'ânsul din faţa târgului şi până la cea dela **Hanul lui Zamfir**, începând dela No. 1 şi până la No. 14, precum şi două magazii ce sunt pă acest rând, însă una deasupra porţii despre faţa târgului şi ceilaltă deasupra porţii despre Hanul lui Zamfir.

Asijderea şi eu Ştefan Popovici iarăşi asemenea am a stăpâni ohabnic rândul cel din dreapta ce vine despre răsărit, în care să coprinde iarăşi patrusprezece bolţi, începând dela No. 1 şi până la No. 14 precum şi două magazii ce sunt iarăşi asemenea pe acest rând, însă una deasupra porţii despre faţa târgului şi ceilaltă deasupra porţii despre Hanul lui Zamfir.

Iar umblătoarea ce cade pă rândul bolţilor mele, ale lui Ştefan, precum şi o odaie a hangiului ce cade pă rândul bolţilor mele ale lui Anastasie, ca unele ce sunt de neapărată trebuinţă spre odihna chiriaşilor cei vom avea prin bolţi au a rămânea pe veci cu stăpânirea între noi de deavalma, adică cu Anastasie să am stăpânirea umblătorii ce cade pă rândul lui chir Ştefan pă jumătate, precum şi eu Ştefan să am stăpânirea odăii hangiului pă jumătate ce cade pă rândul lui chir Anastasie, şi tot asemenea să să stăpânească şi de urmaşii noştri, precum şi orice **meremet** sau întărire vor face trebuinţă a să face la dânsele, de acum înainte după vremi, să avem a le face atât noi, precum şi urmaşii noştri deapururea cu cheltuiala pe din două.

Şi de astăzi înainte orice meremet de vreo stricăciune să va face de noi la aceste părţi de bolţi, sau la magaziile de sus, ori pentru al său gust sau din nevre-o apărată întâmplare, acelea privesc pe seama fieşcăruia afară numai la prefacerea porţilor celor mari i a caldarâmului şi puţului când să vor strica, precum şi curătitul umblătorii i simbria hangiului. Aceste cheltueli au a să plăti şi de acum înainte pentru totdeauna, iarăşi pe din două frăţeşte, fără osebire, fiindcă aceste cheltueli deapururea privesc a să face de (în) tovărăşie, atât de către noi cum şi de către clironomii noştri.

Şi atât noi cât vom trăi cât şi chironomii noştri să nu fim volnici nicio parte,

nici alta a mai clădi vreun fel de zidire ori deasupra bolților sau pe dinafara lor, ori pă ulița bezestenului ce o avem lăsată deopotrivă pă din două din locul de tovărășie spre umbletul trecătorilor când bezestenul să află deschis, ci să să stăpânească întocmai precum să află această bina (cu) ulița ei acum în ființă.

Către acestea ne mai îndatorăm noi cât și chironomii noștri că și zestre după vremi de să vor da din aceste bolți ale părților noastre, sau cu schimb sau cu **andipricon** (?!), sau în verice alt chip să vor înstrăina, să să dea cu asemenea legătură, spre a să putea păzi stăpânirea acestui acaret fără nicio prefacere, întru toate, în veci, afară numai dacă iarăși noi între noi sau clironomii noștri ne vom învoi după vremi pentru vreo asemenea clădire nouă, atunci vom urma după cum ne vom întocmi, noi sau clironomii noștri.

Drept aceia dar, spre a fi cunoscut din partea fieșcăruia această stăpânire a mai sus pomenitului acaret precum și legăturile ce de bună voie am făcut și spreași avea tăria și puterea în toată vremea, s'au făcut două asemenea contracturi supt chiar ale noastre iscălituri, dându-se spre dovadă unul la mâna altuia, care spre mai bună siguranță și spre a rămânea în veci nestrămutate am rugat și pe cinstita mea Logofeție a Dreptății de le-au adeverit.

In București 1835, August 6

A. Hagi P. Anastasie Hagi Gheorghie Polizu adeverez.
S. P. Stefan Popovici adeverez.
Pană Polizu martor, Ioan L., Polizu martor
Anghel Teodor martor, Domița Titopoleos.
Ioan Voienov martor.

Logofeția mare a Dreptății

După încredințarea ce au dat Logofeții, tribunalul de comerț al Ilfovului prin raportul său de supt No. 513 Februarie 19. pentru un bezesten ce este făcut din temelie de Anastasie Hagi Gheorghie Polizu și de Ștefan Popovici pe locurile lor în fața uliței cei mari, din Selari, și îl împarte pe din două, precum în fața acestui contract iscălit de amândouă părțile și de alți martori să arată cine din amândoi, care parte de bezesten are a stăpâni, că după cercetarea ce am făcut și din sineturile ce au înfățisat numiții la acel Tribunal, s'au făcut dovadă că locurile pă care (au) clădit din nou, pomeniții acest bezesten sunt drepte ale lor, și zice Tribunalul că nu este nici o pravilnică împiedicare la mijloc. Logofeția dar, pe temeiul mai sus arătatei încredințări adeverează acest contract de împărțeala bezestenului trecându-să după orânduială și în condică.

Marele Logofăt al Dreptății,
Alexandru Filipescu

Anul 1835.
luna Februarie 23
secsia al 2-lea.
masa al 2-lea.
No. 7.

Șeful secsiei
sărdar Poenaru

Prez.(identul) Trib.(unalului) de Ilfov

Copia aceasta fiind după original, spre a fi crezută, s'au adeverit după orânduială.

Pentru prezedent: serdar N. Vasilachie.

1837, Iulie 5

pe verso : vidimată după hotărîrea ce au fost făcută *(indescifrabil)* copia contractului dela prăvăliile Hanu cu Tei ce s'au făcut de Anastasie Polizu și Ștefan Popovici.

1837 Iunie 1

Ştefan Popovici, unul din cei doi proprietari ai Hanului cu Tei, vinde lui Ioan Lambru Polizu două din cele paisprezece bolţi (prăvălii) ce le are acolo, pentru 1650 galbeni împărăteşti.

Printr'acest zapis să face cunoscut că eu josul iscălit din 14 bolţi ce am în bezesten am vândut d-lui Ioan Lambru Polizu : două bolţi dinăuntru din partea mea de a dreapta, începând dela No. treisprezece şi până la No. patrusprezece cu locul lor moştenesc, în mahalaua sfântului Nicolae din Şelari, în preţ tocmit drept galbeni împărăteşti 1650, adică una mie şase sute cincizeci, pe care i-am şi primit pe toţi deplin în mâna mea. Şi dumnealui să aibă a stăpâni aceste două bolţi cu tot neamul dumnealui, ohabnic, şi pă lângă acest zapis i-am dat drept **sinet** şi copie scoasă întocmai după sinetul cel vechiu ce l-am făcut pentru dreapta mea stăpânire a numitei părţi deopotrivă cu dumnealui chir Anastasie Hagi Gheorghe Polizu, în care să coprinde aşezământul şi condiţiile stăpânirii acestui bezesten. Şi tot cu aceste condiţii vânz şi eu mai sus numitul, ale stăpâni şi ale păzi întocmai după a lor coprindere, adică umblătoarea (ş)i odaia ce şade hangiu într'ânsa este de a (se) stăpâni deavalma, asemenea dar are a se plăti şi simbria hangiului (ş)i curăţitul umblătorii (ş)i dregerea caldarâmului înlăuntru precum şi pe feţe(le) amândouă uliţele (ş)i dregerea puţului, curăţitul gunoiului pe afară şi înlăuntru, precum şi orice angarale întâmplătoare vor fi cerute după împrejurările vremilor de către stăpânire ; aceste sunt a se urma deavalma analoghindu-să pe fieşcare boltă şi a plăti fieşcare fără a să împotrivi la câtuşi de puţin lucru.

Şi orice **meremet** (reparaţie) din vreo neapărată stricăciune sau pentru al său gust va voi să facă la aceste ale sale două bolţi în parte, acea cheltuială ce să va urma va privi numai pă seama sa. Asemenea să nu fie volnic de a clădi vreo zidire deasupra bolţilor sau pe uliţa bezestenului, ci să se urmeze întocmai după glăsuirea sinetului celui vechiu ce-(i) mai sus zis. Drept aceia spre mai bună încredinţare am iscălit şi spre aşi avea tăria şi puterea în veci nestrămutată s'au iscălit de martori şi cei cu cădere de protimisis rugând şi pe cinstita mare Logofeţie a Dreptăţii de l-au adeverit după orânduială.

1837 Iunie 1, Bucureşti

Ştefan Popovici adeverez.
Mariţa Popovici.
Anastasie Hagi Gheorghe Polizu, martor
(un rând întreg de iscălituri indescifrabile).
Dumitra Popovici soţie adeverez.
Lucsandra *(indescifrabil)* martor.
Toma Popescu, martor.
Iordache Ruşăscu (Rusescu), martor.
Zoiţa (Domiţa) Titopoleos.
(urmează o serie întreagă de iscălituri indescifrabile în întregimea lor, una e scrisă în greceşte).

Din cei cu cădere de protimisis, rude şi vecini, nu mai sunt alţii decât cei ce să văd iscăliţi.

Ştefan Popovici

Logofeţia mare a Dreptăţii

După încredinţarea ce au dat Logofeţii Tribunalul de Comers al Ilfovului prin raportul său de supt No. 2170 pentru două bolţi dela No. treisprezece până la

No. paisprezece cu locul lor moştenesc din lăuntru bezestenului ot mahalaua sfântului Nicolae din Şelari, din partea de a dreapta ale lui chir Ştefan Popovici ce le vinde lui chir Ioan Lambru Polizul în preţ de galbeni împărăteşti 1650, adică una mie şase sute cincizeci, precum în faţa acestui zapis să arată, că numitul bezesten ce era zălogit către Iacov Diamandidi neguţătorul din Viena pe care l-au desfăcut şi către Anastasie Hagi Gheorghiu Polizu, Ioan Polizul, Hristache Stoianovici şi Ioan Pavlovici cei de al doilea zălogaşi ale cărora zapise s'au trimis aceştii Logofeţii prin raport(ul) de supt No. 1230 şi 1616 şi s'au adeverit după rânduială.

Şi că acum s'au arătat cu jălbi şi întâiul zălogaş şi cei de al doilea zicând că poate vânzătorul a face această vânzare, trimiţând încă cel din Viena neguţător şi zapisul datorii prin care are zălogul de sus, sinetul cu care stăpâneşte Popovici bezestenul, pe care arătându-le la Tribunal s'au văzut unul din leat(ul) 1834 August 6 adeverit de această Logofeţie supt No. 7 şi altul dela 21 ale trecutului Aprilie supt No.51. Iar cei de al doilea zălogaşi au zis prin jalba lor că după ce să va adeveri zapisul vânzării să să dea în mâinile lor, fiindcă mai au cusur de bani. Şi aşa bolţile de mai sus fiind drepte ale lui chir Ştefan Popovici şi toţi zălogaşii prin jelbile lor dându-i voie a face această vânzare, trimiţând încă cel din Viena şi hârtiile ce avea spre siguranţie (cum mai sus să arată).

De aceia zice Tribunalul că slobod este a face această vânzare, zapisul însă după ce să va adeveri să va da în mâinile celor de al doilea zălogaşi până să vor desface şi de cusur, cum şi cumpărătorul că s'au dovedit pământului, iar pentru cei cu cădere de protimisis, rude şi vecini, prin înscrisul ce au dat vânzătorul în dosul zapisului arată că nu mai sunt alţii, decât cei ce să văd iscăliţi. Logofeţia dar, pe temeiul celor mai sus arătate şi condiţia cererii celor de al doilea zălogaşi, adeverează acest zapis de vânzare, trecându-să după orânduială şi în condică, iar zapisele zălogirilor spărgându-să, s'au pus la delă.

Marele Logofăt al Dreptăţii
(iscălitură indescifrabilă)

anul 1837.
luna August 3.
secsia al doilea.
masa al doilea.
No. 105.

— Doc. 23 —

1853 Ianuarie 2.

Ioan Lambru Polizu vinde lui Gheorgachi Hagi Anghel două prăvălii în Hanul cu Tei din care una e cu faţa spre Hanul lui Simion Arnăutu, pentru 56.700 lei.

Printr'acest zapis de vânzare să face cunoscut că am vândut domnului Gheorgachi Hagi Anghel două bolţi ale mele din Hanul cu Tei No. treisprezece şi paisprezece, una la faţa uliţii spre Hanu lui Simion arnăutu şi ceilaltă în spatele ei, lipită una de alta, cu toate ale lor după cum se vede, pe loc moştenesc în mahalaua Sf. Nicolae din Şelari, în preţ de lei cincizeci şi şase de mii şapte sute, 56.700 tocmai, pe care bani i-am şi primit pe toţi deplin în mâna mea. Şi dumnealui să aibă a stăpâni aceste două bolţi ohabnic în veci.

Şi pe lângă acest zapis i-am dat şi zapisele *(indescifrabil)* le-am fost cumpărat şi cu acel drept va stăpâni şi dumnealui după cum şi eu le-am stăpânit până acum. Drept aceia spre mai bine încredinţare am iscălit şi spre aşi avea tăria şi puterea am rugat şi pă (C(instit) Tribunal de l-au adeverit după orânduială.

1853 Ghenarie 2.

Ioan L.(ambru) Polizu.

TRIBUNALUL DE COMERŢ AL ILFOVULUI

Dumnealui Ioan Lambru Polizu contractând prin acest act cu dumnealui Gheorghachi Hagi Anghel vânzarea a două prăvălii de care cu desluşire se vorbeşte aci, a cerut d-lui vânzătorul prin reclamaţia trecută la No. 30 dela 2 Ghenarie corent ca să se legalizeze după orânduială despre care nemişcatoare în privinţa dreptului de proprietate a înfăţoşat actul cu anul 1837 Iunie 1 adeverit de cinstitul Departament al Dreptăţii, la 3 August acelaş an, subt No. 105 prin care să vede că d-lui Ştefan Popovici şi soţia sa Maria au vândut d-lui Ioan Lambru Polizu două bolţi din patrusprezece ce avea în *bezesten* de dinlăuntru începând dela No. 13 până la 14 pe loc moştenesc, în mahalaua Sfântului Nicolae din Şelari, cu condiţiile acolo prevăzute despre cele care să atinge întru scopul stăpânirei şi care să păzesc şi de ceilalţi ce mai au prăvălii acolo în bezesten.

Pe acest temei de act legal să vede dreptul de proprietate ce-şi păstrează d-lui vânzătorul, iar din căutarea ce s'au făcut opiselor canţelariei nu a mijlocit nicio împrejurare popritoare de zălogire, secfestru sau pretenţie de zestre, de aceia şi Tribunalul adeverează acest act de vânzare pe numele cumpărătorului Gheorghachi H(agi) Anghel *(indescifrabil)*, trecându-să şi în condică.

Prezident (indescifrabil).

Grefier (indescifrabil).

Anul 1853 Ghenarie 9

Grefa judecătoriei de comerţ Ilfov

(Indescifrabil) s'au vândut către d. d. Manoah Leon şi GG. Marin prin acte adeverite de judecătorie la No. 77 Ghenarie 31 anul 1858.

(iscălitură indescifrabilă).

— Doc. 24 —

1858 Ianuarie.

G. Hagi Anghel vinde două prăvălii din Hanul cu Tei pe care le avea de cumpărătoare dela Ioan Lambru Polizu lui Manoach Leon şi Gheorghie Marin, pentru 2700 galbeni chesaro-crăeşti.

Act de vânzare prin care se face cunoscut că supt iscălitul am vândut d-lor M.(anoah Leon şi G. Marin două bolţi (prăvălii) din Hanul cu Tei Nr. 13 şi 14 ce le-am avut cumpărate dela d-lui Ioan L. Polizu. cu toate ale lor după cum se văd pe loc moştenesc în mahalaua Ierei (Sfântului) Nicolae din Şelari, în preţ de taleri 2700, adică două mii şi şapte sute galbeni chesaro-crăeşti, pe care i-am şi primit pe toţi deplin. Şi dumnealor să aibă a stăpâni aceste două bolţi ohabnic în veci, şi pe lângă acest zapis le-am dat şi zapisele cele vechi ce am avut în trei bucăţi.

Şi spre mai bună încredinţare am rugat şi pe onor tribunalul de comerţ de au adeverit acest zapis de vânzare, după orânduială.

Bucureşti 1858 luna Ianuarie

G. Haggi Anghel

Judecătoria Comerţială de Ilfov

d-lui Georgie H. Anghel prin reclamaţia către judecătorie (în)registrată la No. 967 anul curent, a cerut legalizarea acestui act de vânzare a două bolţi

cu locul lor moştenesc din Hanul cu Tei, mahalaua Ierei Nicolae din Şelari, către d. d. Monoah Leon şi Gheorghie Marin, înfăţişând pentru dreptul de proprietate un act adeverit de această judecătorie la 9 Ghenarie anul (1)853 No. 10 din care s'a văzut că şi d-lui vânzătorul a cumpărat acele bolţi dela d-lui Ioan Lambru Polizu, şi din care se priveşte constatat dreptul de proprietate şi posesie în chipul arătat, şi fiindcă din examinarea opiselor canţelariei şi a buletinelor ofiţiale nu s'a găsit acele bolţi supuse la vreo împrejurare, pe aceste baze adeverează judecătoria acest act pe numele cumpărătorilor dovediţi pământeni.

Prezident, (indescifrabil).

Grefier, (indescifrabil).

Anul 1858 Ghenarie 31

No. Condicii 77.

Bolţile prevăzute în acest act sunt cumpărate împreună cu domnul Manoach Leon, însă fiindcă dumnealui mi-a răspuns partea mea pe jumătate din suma preţului, domnul Manoach Leon rămâne stăpân pe întregul imobil, fără a mai rezerva eu vreun drept.

Bucureşti 6 Iunie 1867.

Gheorghe St. Marin

Acest aşezământ este urmat cu a noastră mulţumire.

Din partea amândurora părţilor

S. Georgescu

Tribunalul Ilfov Secsia III

D-lui G. Santu Marinu prin petiţia dela 7 Iunie anul corent (înregistrată la No. 3741, a prisantat spre legalisare declaraţia sa de transmitereà dreptăţilor (drepturilor) ce are în jumătate bolţile din Hanul cu Tei, No. 13 şi 14 după cum mai sus se arată„ către d-lui Monoah Leon ce le avea cumpărate în tovărăşie cu d-lui, fiindcă şi-a primit dela susnumitul partea sa pe jumătate din preţul acelor bolţi, ce i se cuvine.

Trib[unalul] având în vedere că acest act care este legalisat de Trib. Comercial în anul 1858 Ghenarie 31 No. 77, din care se constată că dumnealor Manoach Leon şi G. Marin au cumpărat dela d-lui Gheorghe H. Anghel două bolţi cu locul lor moştenesc din Hanul cu Tei, mahalaua Sf. Nicolae.

Având în vedere că d-lui Manoah Leon au declarat că se mulţumeşte a se legalisa această transmitere fără a se mai examina registrele de inscripţiuni şi transcripţiuni de oarece ia asupra sa orice consecinţă s'ar ivi.

Pe aceste baze şi conform art. 722 din Proced. Codului Civil (se) legalizează acest act de transmitere pe numele d-lui Manoah Leon cu obligaţia asuprăi de a răspunde la Stat taxa foncieră şi la Primărie pavagiul, de vor fi datorii din trecut.

Preşedinte (indescifrabil).

Grefier (indescifrabil) *)

No. 286 al Condicei

1867 Iunie 9

No. 991/67 doss[ar]

---

*) Toate documentele referitoare la Hanul cu Tei, după cum am spus şi în cuprinsul studiului, fac parte din colecţia d-lui Carnic Dermengian.

EXTRAS

din

«Buletinul Camerei de Comerț și Industrie» din București

(Anul LII, No. 69, 1943)

Execuţia:
Institutul de Arte Grafice
„TIPARUL ROMÂNESC"
Reg. Comerţ. Nr. 663/932
Bucureşti, Str. Sărindar 16
Decembrie 1943